2 AĞUSTOS 1958 SAYI : [illegible]

AKİS

HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

FİYATI : 100 KURUŞ

AKİS'in Müsabaka Şartları

* — AKİS'in bu seneki yazı müsabakası için, mevzu şudur.

"MİLLETLERİN İKTİSADİ KALKINMASI NİÇİN HÜRRİYET İÇİNDE OLMALIDIR?"

* — Müsabakaya katılmak için gönderilen yazılar kâğıdın bir yüzüne makinayla ve orta aralıkta, yazılacak, uzunluğu da 23x30 ebadındaki kâğıtlarla iki sayfayı tecavüz etmiyecektir.

*— Gelen yazılar önce AKİS'in yazı işleri kadrosundan kurulacak bir küçük jüri tarafından incelenecek, uygun görülen AKİS'te neşredilecektir.

* — Yazıların neşrine 1 Temmuz 1958 de başlanacaktır. 30 Nisan 1959 dan sonra gelen yazılar müsabaka dışında bırakılacaktır.

* — AKİS'te neşredilen yazılar 1959 Mayıs başında toplanacak olan selâhiyetli bir jüri tarafından incelenerek, birinciliği kazanan yazının sahibine 1.000, ikinciliği kazanan yazının sahibine 500 ve üçüncülüğü kazanan yazının sahibine de 250 lira telif hakkı ödenecektir. Bundan başka birinciliği kazanan yazının muharririnin resmi 1950 Mayısının ortasında çıkacak olan Altıncı yılımızın ilk sayısının kapağını süsliyecektir.

* —Müsabakaya katılacak yazıların "AKİS mecmuası, yazı müsabakası servisi P. K. 582 - Ankara" adresine postalanması lâzımdır.

AKİS

Haftalık Aktüalite Mecmuası

Yıl: 5, Cilt: XIII, Sayı: 221

Yazı İşleri:
Rüzgarlı Sokak Ovehan Kat 3 Daire 1
Tel: 18992 P. K *582* . *Ankara*

idare:
Denizciler Caddesi 83/B
Rüzgarlı Matbaa Tel: 15231

Fiyatı 100 Kuruş

*

Başyazar:

Metin TOKER

Neşriyat Müşaviri
Yusuf Ziya ADEMHAN

*

AKİS Neşriyat Ltd. Şirketi adına İmtiyaz sahibi ve yazı işlerini fiilen idare eden Mesul Müdür:
Tarık HALULU

Umumi Neşriyat Müdürü
İlhami SOYSAL

*

Karikatür
TURHAN

*

Fotoğraf:
Ege AJANSI
Associated Press
Türk Haberler Ajansı

*

Klişe:
Ankara Klişe

*

Müessese Müdürü:
Mübin TOKER

*

Abone şartları:
3 aylık (12 nüsha): 10 lira
6 aylık (25 nüsha): 20 lira
1 senelik *(52* nüsha): 40 lira

*

İlân şartları:
Santimi: 8 lira
3 renkli arka kapak: 750 lira

*

Dizildiği ve Basıldığı yer:
Rüzgârlı Matbaa — ANKARA.
Tel : 15221
Basıldığı tarih: 31.7.1958

Kapak resmimiz:

Abdülkerim Kasım

Eski başa, yeni traş

Kendi Aramızda

Sevgili AKİS Okuyucuları

Bu hafta hâdiselerin ağırlık merkezi, iç politika üzerindedir. Bir müddetten beri hudutlarımız dışına, hem de merak ve endişe ile çevrilmiş olan gözler yeniden Ankaraya dönmüştür. Geçen haftanın son günlerine kadar yolda, sokakta, evde, kahvede, otobüste, tramvay veya trende hemen herkesin birbirine sorduğu "harb olacak mı?" suali bugün artık aşağı yukarı kati şekilde cevaplandırılmıştır. Son günlerin hâdiseleri öyle göstermektedir ki, soğuk harb tıpkı bir yılan hikâyesi gibi uzayıp gidecek, ama taraflardan hiç biri hepsi de durumdan şikâyetçi olduğu halde, bunu sıcak bir harbe çevirmeyecektir, Yeter ki, bir takım asabi ve fevri mizaçlı devlet adamlarının beklenilmeyen ve frenlenemeyen -veya frenlenmekte geç kalınan- hareketleri olmasın. Maamafih bu demek değildir ki, dünya dört başı mamur bir sulh ve sükûna kavuşmuştur. Bilâkis, tam tersine. Su son günlerde dünyanın ve bilhassa Orta Doğunun durumu her zamankinden daha çok dikkat ve itina ile takip edilmelidir. Zira zahiri bir sükûnet perdesi arkasına bürünen sessizlikler daima büyük fırtınalara gebedir. İşte evvelki haftanın sonunda C. H. P. Genel Başkanı Eyüp İlçe Kongresinde bu noktaya işaret etmiş, 146 arkadaşıyla beraber bunun için B. M. M. yi olağanüstü bir toplantıya çağırmıştır. Ama gelin görün ki Milli Birliğe her zamankinden çok daha fazla ihtiyaç hissedildiği bir zamanda, Anayasanın sarih hükmü karşısında başka çıkar yol bulamayan İktidar partisi, B. M. M. toplantısına katıldığı halde Muhalefete dünya durumu hakkında tek kelime bile söylemek imkânını vermemiştir. Hükümet görüşü diye, hem de en bayatlama) gazete haberlerini, bir bakanının ağzından sıralatmış ve çoğunluğuna dayanarak B. M. M. ni bir kere daha tatile sevk etmiştir. İşte bundan sonra da hâdiseler çorap söküğü gibi gitmiştir. C. H. P. ve onun lideri milli menfaatler karşısında fikirlerini beyan etmek için yollar ve formüller aramağa başlamış, İktidar ise onları konuşturmamak, fikirlerini millete duyurmamak için elinden geleni ardına koymamıştır. Ankarada gazeteler toplatılmış, İstanbulda savcılar yazı işleri müdürlerine tehditler yağdırmış ve gazetelerini toplamak, mahkemeye vermekle tehdit etmişlerdir. Ancak bütün ha yıldırma ve sindirme* tedbirleri umulanı değil, tam aksi neticeleri vermiş ve millet, oyların ekseriyetini bünyesinde toplayan Muhalefetin ne diyeceğini daha da çok merak etmeğe başlamıştır.

Hâdiselerin böylesine geliştiği bir zamanda AKİS, haftanın tam panoramasını çizmiştir. Bu haftaki sayımızın YURTTA OLUP BİTENLER sayfalarında İktidarın uykularını kaçırtan Muhalefetin görüş ve düşüncelerinin en veciz ifadesini, gene her zaman olduğu gibi eğlenceli ve canlı bir üslûp içinde bulup okuyacaksınız. Bu sayısı ile AKİS, bir kere daha dış politikada olduğu gibi iç politikadaki tahmin ve teşhislerinde de hiç bir şekilde yapılmadığının en güzel misallerinden birini vermektedir.

AKİS, okuyucularına yalnızca iç politika hadiselerini veren ve bununla İktifa eden bir mecmua değildir. İçerde bir takım hâdiseler cereyan ederken, elbette ki dış olaylar da oldukları yerde durmuyordu. İşte DÜNYADA OLUP BİTENLER sayfalarımızda da son günlerin en karışık mıntakalarından biri olan Orta Doğudan ve Orta Doğu hâdiselerine şekil veren genç bir generalden, General Abdülkerim Kasımdan bahseden geniş bir yazı bulacaksınız. Irakın bu genç başbakanının hayatını ve yapmak istediklerini, en ince teferruatına kadar bu haftaki "Irak" başlıklı yazımızda Lübnan hâdiseleri ve yapılması bir türlü imkân dahiline girmeyen Zirve Konferansından bahseden yazılarla birlikte okuyacaksınız.

Dış politikamızdaki son gelişmeleri Kıbrıs, Dış Yardım, Ankarada yapılan ve her yıl olduğu gibi bu yıl da büyük gürültülere sebep olan Ticaret ve Sanayi Odaları Birliği Genel Kurul Toplantısını anlatan İktisat yazılarından başka bu hafta AKİS sizlere, sayfaları arasında bir de sürpriz getirmektedir. Bu haftaki AKİS'te İnönünün, dünya hâdiselerini nasıl gördüğünü bizzat kendi kaleminden okuyacaksınız.

Saygılarımızla
AKİS

Demokrasi

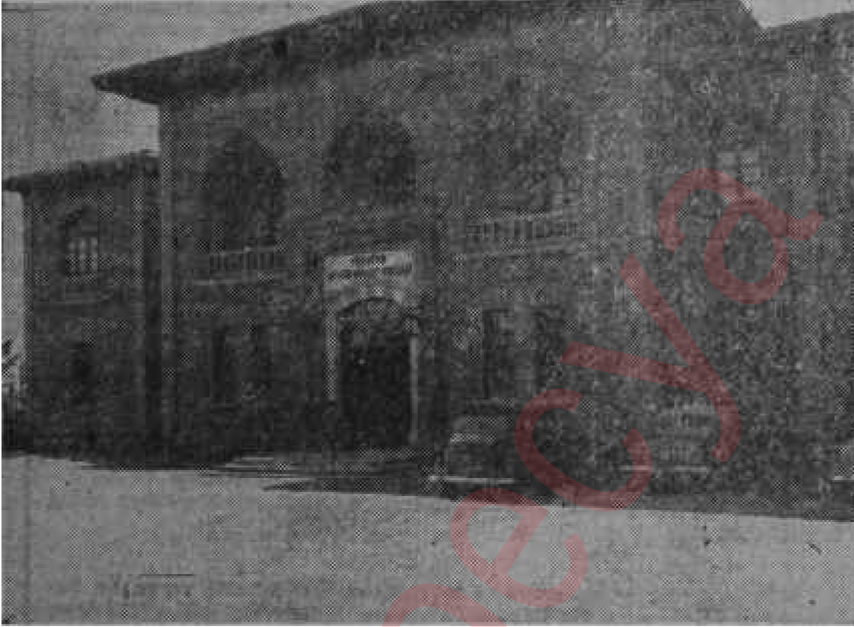
Görülmemiş hezimet

Geçen haftanın son günü, bütün Ankaralıların Büyük Mecliste İktidar ile Muhalefet arasında dış politika mevzuunda geçecek mücâdeleyi takibe heyecan içinde hazırlandıkları bir sırada Esenboğa hava meydanında uzunca boylu, toplu, siyah bıyıklı, yakışıklı bir adam \ sinirli adımlarla dolaşıyordu. Saat, sabahın yedisiydi. İlk uçak İstanbula hareket edecekti. Sinirli adımlarla dolaşan, Sanayi Bakanı Sıtkı Yırcalıydı. Bakan, etrafında hürmetkar bir tavırla durup kendisini gözliyenlere:

"— Bir defa daha sorun, dedi. Başbakanın uçağı Ankaraya gelecek mi, gelmiyecek mi?"

Fakat Sıtkı Yırcalı henüz bir karar vermediğinden uçağın hareketi tehir olundu. Yolcular salonda, habersiz, bekliyorlardı. Kule, hâla Yeşilköyle temas halindeydi. Saat yedi buçukta Sıtkı Yırcalı İstanbula gideceğini bildirdi. Eğer Başbakan Mecliste hazır bulunmak üzere başkente dönerse Sanayi Bakanı kendisine İstanbulda katılabilirdi. Aksi halde, Balıkesire doğru yoluna devam edebilirdi. -Balıkesirde bir açılış töreni vardı-. Hava Yollarının uçağı yarım saatlik bir gecikmeyle Esenboğadan havalandı.

Hiç bir şey, Meclisin toplanma saati gelinceye kadar D. P. çevrelerinde esen kararsızlık havasını bundan daha iyi gösteremezdi. Bir gün evvel Başbakan Menderes gösterişli bir tarzda uğurlanarak Ankaradan yolcu edilmişti. Londra konferansına

Türkiye Büyük Millet **Meclisi**
Giren terliyor!

Sıtkı Yırcalı hava meydanına ayak bastığı andan beri bunu soruyordu. Her seferinde de kule Yeşilköyle temasa geçiyor ve Türk Hava Yolları tarafından yolcular için alınıp devlet büyüklerine tahsis edilen meşhur Viscount Sec uçağının durumunu soruyordu. Yeşilköy, uçağın meydanda hazır olduğunu bildiriyor, fakat Başbakanı Ankaraya götürmek hususunda henüz bir emir almadığını söylüyordu. Bir ara haber değişti: Sec uçağı saat 11'de Adnan Menderesi alarak başkente hareket edecekti.

Sanayi Bakanı, değişik havadisler karşısında tereddüt etti. Başbakan Ankaraya dönecekse. onu beklemeyi tercih ediyordu. Bu sırada İstanbul uçağının hareket saati geldi. Fakat

katılmak Üzere gidiyordu. Bu arada Bonn'a uğrayıp Almanya Başbakanı Adenauer'le de görüşecekti. Ancak, Dışişleri Bakanlığında mevcut malûmata nazaran Menderesin Adenauer'le randevusu pazar günü saat 13.30 daydı. O halde, cuma günü yola çıkmanın mânası neydi? Nitekim Başbakan o gösterişli uğurlamadan sonra gide gide İstanbula gitti ve orada kaldı, geceyi geçirdi. Pazara hâlâ vakit vardı. Bir ara Menderesin Meclis toplantısında bulunmak üzere yeniden başkente dönmesi, dış politikasını İnönüye karşı bizzat savunması bahis mevzuu oldu. -Cumartesi sabahı Sıtkı Yırcalının Esenboğadaki tahkikatı o saatlerde henüz bir karara varılmamış bulunduğunu gösteriyordu-. Sonra, bundan da vaz geçildi. Fakat Meclisin toplantı saatinde hükümet başkanının İstanbul*da, yani hudutlarımız dahilinde bulunması da uygun olmazdı. Bunun üzerine kocaman Viscount uçağı sadece Başbakanla maiyetini Hususi Kalem Müdürü Muzaffer Ersü ile muavini Şefik Fenmen. saat 12.05'de alıp Parise götürdü. Fransada yapılacak bir iş bulunmadığından Menderes geceyi Pariste geçirmekle iktifa etti. Adenauer'le randevu saatine kadar olan vakit de böylece öldürüldü ve Başbakan ancak pazar günü -yani Büyük Meclisin toplantısının nihayete ermesinden tam onbeş saat sonra- Bonn'a hareket etti.

Ama herkes düşünmekten kendini alamadı: Madem ki Başbakan seyahatini hususi uçakla yapacaktı ve pazara kadar vakit vardı niçin Mecliste bizzat bulunup politikasını izah etmedi, İnönüye karşı bu politikanın savunmasını yapmadı, sonra da uçağına binip Pariste vakit öldürmeksizin Bonn'a Ankaradan gitmedi?

Menderes, İnönüyle Meclis kürsüsünde karşılaşmaktan çekinmişti. "Görülmemiş Kalkınma" partisinin "Görülmemiş Hezimeti" ni, Meclis Başkan vekili İbrahim Kirazoğluyla iç kabinenin - mümtaz azası Dr. Namık Gedik sırtladılar. Toplantıdan sonra Meclis salonunu dolduran ve zabıtlara geçen "yuha!" sesleri de en çok onların kulaklarım tırmaladı.

Kararsızlık saatleri

Her şey geçen haftanın ortasında Muhalefet partisinin 147 milletvekili Büyük Meclisin toplantıya çağırılması için Başkanlığa başvurduğunda İktidarın bunu son derece tabii bir hâdise olarak karşılamamasından çıktı. Yapılacak şey basitti: Muhalefet Meclisin toplanmasını, dış politika hâdiseleri üzerine müzakere açılmasını mı istiyor? Tamam. Meclis toplanır, müzakere açılır, İktidar kendi dış politika görüşünü anlatır, Muhalefet fikirlerini söyler, sert ve yumuşak tartışmalar cereyan eder, bir karara varmak bahis mevzuu olmadığına göre durum aydınlanır. Sonra, mesuliyetini üzerine alarak, İktidar kendi yoluna. Muhalefet kendi yolunda -bir görüş birliğine varılmazsa- yürür. Fakat Muhalefetin talebi D. P. çevrelerinde bambaşka tepki yarattı.

Muhalefetin talebi salı akşamı Meclis Başkanlığına verilmişti (Bk. AKİS, sayı 220). Meclis Başkanının Meclisi toplantıya çağırma ilânı ise ancak cuma günü yapıldı. Halbuki Koraltanın, talep kendisine akseder etmez daveti yapması beklenirdi. Buna mukabil yapılan davet D. P. Meclis Grubunun toplantıya daveti oldu. Demokrat milletvekilleri perşembe ve cuma günü Mecliste toplandılar. Koraltanın Meclisi ancak D. P. Grubunun toplantısından sonra çağır-

ması iyi karşılanmadı. Bu bir takdim-tehir hatası oldu.

Perşembe günü Meclisin kapısında yer alan gazete fotoğrafçıları Grup toplantısına gelen Genel Başkan Menderesin sinirli olduğunu gördüler. Kendisini kapıda Grubun şişman Başkan vekili -Başkan Halûk Şaman yurt dışındaydı- Himmet Ölçmen karşıladı ve yüzü gülerek "Ekseriyeti temin ettik efendim" dedi. Fakat bu bile Adnan Menderesin asabi halini ortadan kaldırmadı. Zaten gelen milletvekillerinin sayısı da ikiyüz elli civarındaydı. Toplantı akşam karanlığa kadar sürdü. Bir başka kısa toplantı o gece için kararlaştı. Demokrat milletvekilleri cuma sabahı da bir araya geldiler. Fakat Grupta olup bitenler ancak cumartesi günü neşredilen bir tebliğe umumî efkâra duyuruldu. -Basın kanununa göre kapalı Grup toplantılarında nelerin cereyan ettiğini yazmak suçtur, ancak neşredilen tebliğin çerçevesi içinde malûmat verilebilir-. Tebliğ Grupta Başbakanın bir çok kere izahatta bulunduğunu. Grubun bu izahat karşısında tatmin olduğunu, aynı izahatın "münasip şekilde" Büyük Mecliste tekrarına karar alındığım, buna mukabil Mecliste bir müzakerenin açılmasının kabul edilmediğini bildirdi.

Anayasanın müeyyidesi

Grup toplantılarında bulunmak üzere başkente gelen Demokrat milletvekilleri arasında evvelâ Meclisin toplantıya çağırılıp çağırılmaması gerektiği hususu münakaşa mevzuu oldu. Ankara Palasın salonlarında, Meclisin gazinosunda ve koridorlarında bunun tartışması yapıldı. Meclisin berberinde Devlet Bakanı Muzaffer Kurbanoğlunun "Anayasa, milletvekillerinin beşte bizinin arzusu üzerine Meclis toplanır der ama, bunun müeyyidesi nedir?" dediği C. H. P. milletvekillerine aksetti. Başta Barutçu, Halkçılar bu fikre pek güldüler. "Anayasanın müeyyidesi" sözünü ilk defa olarak işitiyorlardı. Barutçu "Anayasa, 1 Kasımda davetsiz toplanır da der, toplanmazsa ne olur, müeyyidesi yok ki.." diye gevrek kahkahalarından birini attı. Bir başkası ise Anayasanın müeyyidesinin ne olduğunu bilmez görünenler biraz tarih okusalar, biraz etrafta olup bitenlere baksalar iyi ederler, dedi. Herkes gülüştü.

İşin doğrusu şuydu ki yüksek Demokrat çevreler kendi milletvekillerine Meclisin toplantıya çağırılmasının "Muhalefetin bir taktiği" olduğu fikrini telkine çalıştılar. Öyle ya, ortada ne vardı ki? Muhalefet ne diye bu kadar gürültü koparmıştı? Hem, izahat istemiş olsalardı, gelip soramazlar mıydı? Böyle bir müracaat yapılsaydı sayın Genel Başkan Menderes meselâ Dışişleri Bakanı Zorluyu C. H. P. Grubuna gönderip herşeyi Muhalefete açıklatmaz mıydı? Böylece Zorlu da "Muhalefeti hataya düşmekten vikaye" ederdi. Hatta bizzat kendisi giderdi. Genel Başkan bunu yapmıyacak insan mıydı? Ama hayır, Muhalefet o yolu tutmamıştı. Zira arzusu malûmat almak değil, hır çıkarmaktı. İşte, böyle bir Muhalefetle çalışmak mecburiyetinde bulunulmasının ne güç olduğunu Demokrat milletvekilleri anlamalı ve tabii hükümeti desteklemeliydiler! Hükümet son derece isabetli bir dış politika takip etmişti. Dünya barışının kurtulması ve Orta Doğunun batı safında muhafazası bile D. P. nin bu basiretli tutumu sayesindeydi. D. P. nin tavrı yalnız Türkiyeyi değil, bütün dünyayı korumuştu! Şimdi, Muhalefet D. P. yi bu tavrından dolayı muaheze etmek istiyordu. Zafer feryat etti: Yazıklar olsun!

İsmet İnönü
Politika münakaşasına girmiyor

Bu propaganda D. P. milletvekilleri üzerinde -milletvekilleri kendi kendilerini de inandırmaya pek hevesli olduklarından, tesirli oldu. Başkente gelişlerinin ikinci günü bunların bir çoğu Muhalefete karşı hiddet duyuyorlardı. Hattâ Meclisin dahi toplanmasını -Anayasanın sarih hükmüne rağmen- istemeyenler mevcuttu. Efendim, ne lüzum vardı? "Alaturka kurnaz"lar başka bir formül teklif ettiler: Anayasa, Meclis toplanır diyordu; ama ne zaman toplanacağım tasrih ediyor muydu? Meclis toplanma talebini alınca pek âlâ toplantı tarihi olarak meselâ 1 Kasımı tâyin edebilirdi! Fakat bu parlak fikir pek iltifat görmedi. Artık, umumi efkârla da böylesine alay edilmezdi. Meclisin 147 milletvekili tarafından tesbit edilmiş gün ve saatte toplantıya çağırılmasından başka şey yapılamıyacağı anlaşılınca Büyük Meclisteki müzakerenin cereyan tarzı üzerine dikkatler toplandı.

Hazır metin

O zaman görüldü ki Adnan Menderes Meclis kürsüsünde İsmet İnönünün karşısına çıkmak istememektedir. Adnan Menderessiz ise C. H. P. Genel Başkanıyla mücadele düşünültemezdi bile.. Ne yapılacaktı? Yapılacak bir tek şey vardı: Menderes başkentten ayrılmadan önce bir metin hazırlar, bunu hükümet adına bir zat kıraat ederdi. Hazır metinle herhangi bir münakaşa kabul edilemiyeceğine göre iyisi Muhalefeti konuşturmamaktı. Tabii, bir gizli celse de yapılabilirdi. Fakat İsmet İnönünün "gizli celsede konuşursak tenkitlerimi en sert şekilde yapabilmek imkânını kazanırım" dediği Demokratlar tarafından öğrenildi. Üstelik, Kıbrısla alâkalı müzakerede İsmet İnönünün bizzat D. P. milletvekillerini fethettiği, D. P. milletvekilerinin bir çoğunun toplantıdan sonra "Adamda amma kafa var.. Hayret! Büyük adam, canım.." diye hayranlık ifade ettiği biliniyordu. O yüzden, cumartesi günkü açık toplantıda tatbik edilen tertip D. P. liderleri tarafından kararlaştırıldı. Fakat bu, D.P.. nin Görülmemiş Hezimete uğramasını önleyemedi. Nitekim bu akıbeti görenler son dakikada taktik değiştirilerek bizzat Menderesin Mecliste bulunmasını, Demokrat kuvvetleri İsmet İnönüye karşı sevk ve idare etmesini istediler. Hattâ bir ara D. P. Genel Başkanının da aynı fikre meylettiği şayiaları dolaştı. Fakat sonra, fiyaskoyla bitmiş bir dış politikanın İnönü önünde müdafaaya kalkışılması göze alınamadı ve bar say kadere terkedildi.

Son Hadiselere

Bu mülakat İsmet İnönüyle salı günü, kendisini Ankaradan İstanbula getiren uçakta yapıldı. C. H. P. Grubu toplantılarını tamamlamış ve Büyük Meclisi 27 Ağustosta içtimaa çağırmıştı. Muhalefet lideri yeni vaziyet hakkındaki görüşlerini kelimelerini tarta tarta, dikkatle anlattı. Her halinden son derece azimli ve kararlı olduğu anlaşılıyordu. Meclisin toplanacağı tarihe kadar da mücadelesine fasıla vermeyeceğini İfadeden çekinmedi. Muhalefet lideri İktidarın son Orta Doğu buhranı sırasındaki tutumunun kendisine ciddi şekilde endişe verdiğini de açıkça söyledi.

Muhalefet lideri bu mülakatı verirken İçişleri Bakanı Dr. Namık Gedikin hükümet adına kendisine cevabını Zafer gazetesinde okumuştu. Fakat Dr. Gedikin sözlerine fazla bir ehemmiyet atfetmemişti ki bahsini bile etmedi. Sadece hava meydanında gazeteciler kendisine bunu hatırlattıklarında gülerek "Umumi vaziyet ve memleketin hususi durumu bu beyanatın göstermek istediği şekilden çok daha ciddidir. Beyanatın beni davet etmek istediği politika münakaşası usulüne kendimi kaptırmayacağım. Fikirlerimi yakında bir daha söylemek fırsatını bulacağımı umuyorum" dedi.

Sonra, daha ciddi işleri olan ve kafası bir politika münakaşasından bambaşka şeylerle dolu bulunan bîr edayla kendisini şehre götürecek olan arabaya doğru yürüdü.

»

Metin TOKER

"Dış politika üzerine Meclis müzakeresi açılması için yaptığımız teşebbüs hüzün verici bir tertip karşısında müsbet neticeye varmamıştır. Tehlike zamanlarında bütün gayretleri milli birlik şuuru etrafında toplayacak en selâhiyetli merci gözüyle gördüğümüz Büyük Millet Meclisinde buna imkân bulunamaması yeni bir vaziyet yaratmıştır. C. H. P. Grubunun son aldığı kararları bu zaviyeden mütalâa etmek lâzımdır.

"Memleketin umumi idaresinde İktidarla bizim aramızda esaslı bir anlayış farkı olduğu bir tere daha meydana çıkmıştır. Hülâsa olarak görülmüştür ki, iktidar liderleri için Orta Doğu memleketlerinin iç idaresi çok uygun bir idaredir. Bu tarz idareyi Türkiyede tatbik etmek münasip olacağı kanaatindedirler. Biz Türkiyede böyle bir idarenin hem yakışıksız, hem zararlı olduğuna kati olarak inanıyoruz. Bu görüş farkını ortadan kaldırmadan meseleleri selâmetle ele almak kabil değildir. O halde her meselenin başında iç huzuru temin edecek tedbiri bulmak lâzımdır. Bu tedbiri bulmakta geç kalmak, memleketin kaderini tamamiyle ve vahim bir surette meçhulâta bırakmak olacaktır. İktidarın son tutumu göstermiştir ki hakikaten vatan müdafaası günü gelse, Ankarada söylediğim gibi, hür ve eşit vatandaşlar olarak çalışmak mümkün olmayacaktır. Dış tehlikeye karşı, millî birlik ve iktisadi düzen için önce içerde bir salim politika tesis etmeliyiz. İktidar buna yanaşacak mıdır, yanaşmayacak mıdır? Toplantıya çağırdığımız Mecliste bunu soracağız.

"Ben millî birliği, İktidar adına bir zata okutturulacak hükümet tebliğini nassı katığ gibi kabul etmek manasına almıyorum. Dış politikada İktidarla aramızda metod meselelerinin çok üstünde görüş ayrılıkları vardır. Bu farkları söyleyeceğiz, kendi görüşümüzü anlatacağız. Vatandaş aydınlanacak. Milli birlik ancak serbest tartışmalar sollunda tahakkuk eder. Benim Eyüpte bahsettiğim millî birlik odur. Aksini düşünmek hayale kapılmak olur. Dış tehlike zamanlarında iç politika ihtilâflarını azaltmak veya sonraya bırakmak, böylece salim bir müdafaa cephesini kurmak ile herkesin susup sadece İçişleri Bakanının dış politikanın da iç politika usulleriyle tedvir olunduğunu gösterir gibi konuşması arasında dağlar kadar fark mevcuttur.

"Şimdi size dış politikada İktidarla görüş birliği halinde olmadığımız en mühim bir noktayı söyleyeyim. Biz maceracı bir politikada memleket için her türlü tehlikeler bulunduğuna samimi olarak kaniiz; Büyük Mecliste bu kanaatimizi söylemek imkânım dahi bulamamamız yukarda bahsettiğim yeni vaziyeti yaratmıştır.

"Biz Meclisi toplantıya çağırdığımız zaman Orta Doğu buhranı, Türkiye bakımından en vahim halindeydi. Meselelerin en ehemmiyetlisi Türkiyenin hudut dışı bir askerî sefer macerasından alıkonulmasıdır. Hükümetin böyle bir istikameti takip ettiği Amerikan ve İngiliz Dışişleri Bakanlarına atfolunan ihtar mahiyetindeki tavsiyeler, dost ve müttefik memleket neşriyatındaki bunu teyid eden haberler ve nihayet Mr. Dulles'ın Ürdün ve Türkiyenin Iraka karşı sefer yapmasına niçin mani olunduğunu Londra Konferansında izah edeceğinin ilân olunmasıyla sabit bir hakikattir.

"Görülüyor ki, hiç bir bekleme devri geçirilmeksizin yeni Irak idaresine karşı hasmane bir tavır takınılması yanlış ve zararlı olmuştur. İlerde normal ve dost bir komşu vaziyeti alması ihtimali mevcut olan bir yeni idareyi red ve meyus etmeye hakkımız yoktu. Hele aleyhine tarafımızdan askerî ve zecri harekete tevessül edilmesi haksız olduğu gibi çok da zararlıdır. Böyle bir hareketin sebep olacağı ihtilâtlar da çok söylenmiştir. Tutumlarıyla

Dair Görüşüm

Türkiye siyaseti hakkında bu zararlı kanaati içerde ve dışarda yerleştirmeğe sebep olan ricalin mesuliyetini Büyük Mecliste belirtmemize imkân verilmemesi bu mesuliyeti ortadan kaldırmaz. Benim kanaatim yeni Irak. Hükümetinin Türkiye tarafından tanınması ve bu komşu memlekete karşı her hangi kötü niyet beslediğimiz zehabının ortadan kaldırılmasıdır.

"Lübnana gelince. Lübnanda ve Ürdünde bizim, himaye olunacak tebamız yoktur. Bu memleket hükümetleri bizden bir talepte de bulunmamışlardır. Bu bakımdan Orta Doğudaki büyük politika mücadeleleri içine Üçüncü bir unsur olarak ve ziyadesiyle teşne halde karışmamıza sebep yoktur. Lübnan hâdiselerinin başından beri bu memleketin iç politikasında taraf tutulması lehimize olmamıştır. Zaten şimdiye kadar katıldığımız bütün münakaşalar Orta Doğu memleketleri halkının Türkiyeye karşı olan sevgisini arttırmamıştır. Halbuki bu sevgi bizim için son derece kıymetlidir. Bunu sağlayamayan bir politikanın başarılı politika sayılması imkânsızdır. '

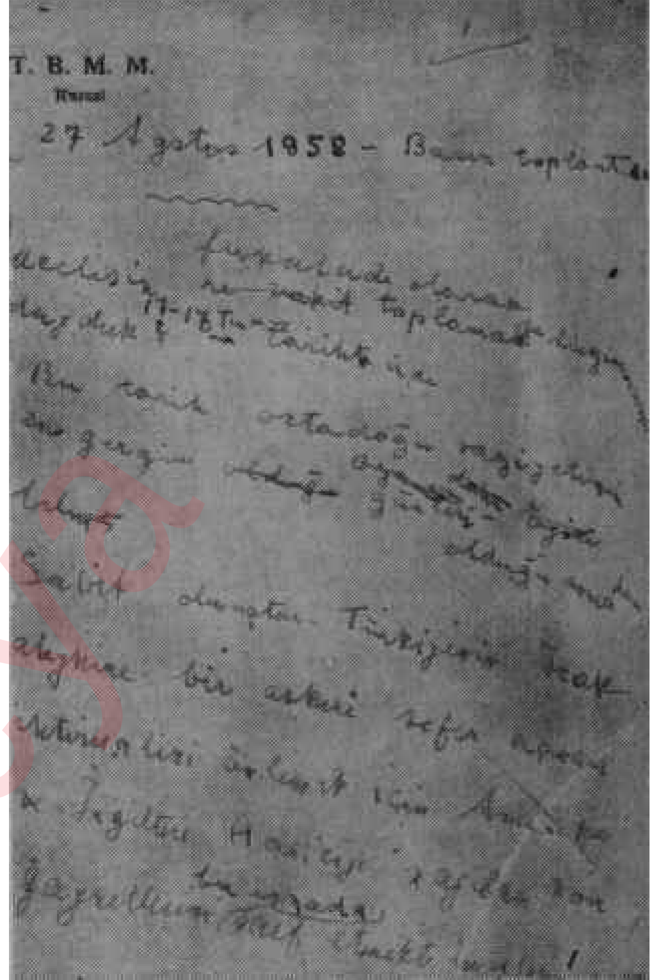
"Dış politikada bizim görüşlerimiz bunlarken ve bunlarla İktidarın tutumu arasında aşikâr farklar varken, bunların Büyük Mecliste münâkaşasına imkân vermemek ve okunan kifayetsiz bir metni kabul etmemizi istemek nasıl bir Millî Birlik anlayışıdır, aklımız ermiyor.

"Meclisteki hükümet beyanatının her vatandaşın görebileceği açık bir tarafını söyleyeyim: Son günlerin hâdiseleri arasında Amerikan askeri uçaklarının ye silâhlı kuvvetlerinin Adanaya geldiği üzerinde memlekete bir bilgi vermek vazife değil midir? Hükümet sözcüsü zat bu hâdiseden haberdar değil midir? Herkesin kolaylıkla anlayabileceği bir açık olan bu nokta hükümet beyanatının eksik ve kifayetsiz olduğuna sadece bir delildir. Bu eksiğin son cevaplarda da telâfisi cihetine gidildiğini görmedim. Demek ki hükümet bu kadar ciddi bir mesele hakkında milleti tenvire yanaşmıyor. Halbuki böyle hareketler teklifsiz vuku bulamaz. İzah edilmezlerse müttefikler arasında hesapsız anlaşmazlıklar ve ihtilâtlara yol açılır. Öğrenmek istediğimiz şudur: Amerikan birlikleri Adanaya bizim hükümetimizin talebiyle mi gelmişlerdir, yoksa kendileri mi bizim hükümetimizden müsaade talep etmişlerdir?

"Görülüyor ki, hükümet ne söylerse, söylediği ne olursa olsun kabul etmemiz isteniliyor. Buna razı olmayacağız. Biz (hükümetin takip ettiği istikametten ciddi olarak endişe ettiğimiz için memleketi ancak Büyük Millet Meclisinin kurtarabileceğini tahmin etmiştik. Dış politikada memleketi maceraya gitmekten

İSMET İNÖNÜ

MUHALEFET LİDERİ

T. B. M. M.
27 Ağustos 1958 -

İnönünün yazısının fotokopisi
Eğri yazıda doğru fikir

korumak için insan takatinde bütün gayretle çalışacağımızdan vatandaşlarımız emin olabilirler.

"27 Ağustosta Büyük Meclis toplandığında bütün bu meseleleri milletin gözü önünde tartışacağımızı ümid ederim. Benim bütün milletvekillerine hatırlatmak istediğim şudur: Büyük Millet Meclisinin vazife ifa edebilmesine Riyaset Divanını imkân vermesi, her milletvekilinin parti mülâhazası dışında milletvekili haklarına tam manasıyla sahip çıkmasına bağlıdır.

İSMET İNÖNÜ

Yaz **bekârı**

Demokrat kampta böyle, sanki bir atom bombası düşmüş gibi telaş ve heyecan, hadiseleri tabii karşılamamaktan doğan bir kararsızlık hüküm sürerken bütün milletin gözünü Üzerinde toplayan İsmet İnönü Ankarada bir "yaz bekârı" hayatı sürüyordu. Bu bir hafta içinde Ankaralılar başkentin birçok lokantasında beyaz saçları ve daima gülümseyen yüzüyle eski Cumhurbaşkanını aralarında gördüler. C. H. P. Genel Başkanı damadının Mebusevlerindeki iki katlı evinde kalıyordu. Bir çok odası, aile İstanbulda olduğu için kapalı, yatak odasıyla kütüphanesi temizlenip açılmış evde iki erkeğe bakmak üzere bir emektar adamdan başkası yoktu. Normal günlerinde yemeğini hemen daima evinde yiyen, dışarda pek bir hayatı olmayan İsmet İnönü için arkadaşlarıyla başkentin çeşitli lokantalarına gitmek, orada listeden yemek seçip yemek ve bilhassa hesabı bizzat görmek pek hoşuna giden bir değişiklik oldu. Halk, tecrübeli lideri muhabbet dolu gözlerle seyrediyordu. Zaten hemen aynı anda yurdun bir çok tarafında sırf İsmet İnönü memleket işleriyle sıkı sıkıya alâkasını gösterdiği, başkente gelip Meclisi toplamak üzere harekete geçtiği ve meselelere fiilen hâkim olduğu için ferahlık verici bir hava esiyor ve halk "İsmet Paşa bu memleketi harbe sokmaz" diyordu. İnönü kendisine gösterilen bu emniyetten ve inandan hem haberdardı, hem de mesuliyetini müdrikti. Bulvar Palasta, Ankara Palasta, Kulüp 47'de, Karpiçte, Çiftlikte masasına vatandaşlar geldiler, girerken ve çıkarken elini öptüler. Eski Cumhurbaşkanı onları okşadı. Eve döndüğünde kütüphanede uzun uzun çalışıyor, dünyanın dört bir tarafından gelen haberleri tetkik ediyor, hepsinden mühimi son derece salim bir kafayla, sükûnet içinde, hâdiselere doğru teşhisler koyarak ve ne partizanlığa, ne de peşin hükümlere kendisini kaptırarak meseleler üzerinde düşünmek fırsatını buluyordu. Partisi Grubunun perşembe günkü toplantısında görüşlerini arkadaşlarına izah etti.. Bu düşüncelerini Mecliste de söyliyecekti. -Daha doğrusu söyliyebileceğini sanıyordu.- İnönü Demokrat kampta olup bitenleri de dikkatle takip ediyordu. Büyük Mecliste normal bir münakaşa imkânı verilmezse. C. H. P. nin nasıl bir hareket hatta tutacağını yakın arkadaşlarıyla görüştü, istişarelerde bulundu.

Dr. Namık Gedik

Sıra dış politikaya geldi!

Koalisyon

Yazıları, hayli zaman var ki, dudaklarda bir tatlı tebessümle okunan Ahmet Emin Yalman yazıyor da, yazıyor: Bir koalisyon kabinesi kurulmalıymış, içinde bulunduğumuz dertlerden bizi koalisyon kabinesi kurtarırmış, koalisyon kabinesi olmadığından dolayıdır ki birbirimizi yiyormuşuz..

Hâni başyazar! Sanki bir koalisyon kabinesi zaten mevcut değilmiş gibi.. Gözün koca Lûtfi Kırdarı, toplu Server Somuncuoğluyu zarif Sebati Atamanı da mı görmüyor?

Yalnız ah, D. P. nin başına gelenler de hep böyle koalisyonlardan gelmedi mi?

Son tuhaflık

Demokrat kamptaki karışık vaziyet son ifadesini cuma günü cereyan eden traji-komik bir hâdisede buldu. O gün, sabahleyin Meclis Başkanının odasında Koraltan ile Barutçu bir dostane görüşrne yaptılar. Koraltan ile Barutçu arasında Trabzonda beraber geçirilen günlere kadar uzanan bir dostluk vardı. İki politikacı gündelik hâdiselerden bahsettiler, Koraltan Anayasaya uygun olarak Meclisi toplantıya çağırdığını söyledi, Barutçu kendisini tebrik etti. İki eski dost siyasî havaya hakiki bir bahar havasının gelmesini temenni ettiler, "Ah, ne iyi olurdu.." ile başlayan cümleler sârfettiler. Koraltan "Ah, ne iyi olurdu bugün Avrupaya gidecek olan sayın Menderesi Muhalefetten de bir heyet uğurlasaydı." dedi, Barutçu buna "Ah, ne iyi olurdu sayın Menderes Meclis toplantısına kalsaydı, politikasını savunsaydı, bizi ikna etseydi, bir millî birlik havası içinde müzakereler cereyan etseydi, sonra hep beraber hava meydanına gidip kendisini uğurlasaydık Refikciğim" diye cevap verdi. Aynı gün, ileri gelen Demokratların hemen hepsi, rastladıkları halkçı arkadaşlarına "Canım, sizden de bir heyet gelip te Menderesi uğurlasa, siyasî hava bir düzelir, bir düzelir.. Menderes mesajlar neşreder, teşekkürlerini radyoyla bildirir, dünya da Türkiyede Milli birlik olduğunu görür, her mesele halledilir" tarzında telkinlerde bulundular.

İbrahim Kirazoğlu

Yüke ortak oldu

Öğleden sonra, saat 16 civarında, C. H. P. Grubu toplantı halindeyken gelip, Başkanlık odasındaki telefonda Koraltanın kendisini aradığını, toplantıya başkanlık eden Barutçuya haber verdiler. Barutçu yerinden ayrılamadığı için öteki Başkan vekili- Nüvit Yetkinden gidip telefona bakmasını rica etti. Yetkin döndüğünde Koraltanın illâ Barutçuyu istediğini bildirdi. Barutçu merakla Başkanlık odasına gitti. Meclis Başkanı "sayın Menderesin" başkentten ayrılmak üzere olduğunu, eğer Muhalefetten bir heyet kendisini uğurlarsa son derece mütehassis olacağını, havanın hemen düzeleceğini söyledi. Barutçu şaşırdı, kaldı. Bu ne biçim işti? Başbakan, Muhalefetin arzusunu yerine getirmek için Meclise gelip izahat verecek yerde hiç acelesi yokken İstanbula gidiyor-

du ve istiyordu ki Muhalefetten bir heyet kendisini yolcu etsin! C. H. P. Grubu Başkan vekili bunun ciddi olamayacağını aziz dostu Koraltana hatırlattı. Oyun oynanmıyordu ki.. İstenilen, bir Millî Birlik zevahiri yaratmak da değildi. Hakiki bir Milli Birlik için C. H. P. elini uzatmıştı, buna mukabil İktidar Muhalefet Grubunun toplantıya davet ilânını parayla dahi radyoda okutmamıştı.

Gruba döndüğünde arkadaşları Barutçunun yüzünü kan basmış gördüler, sebebini sordular. Başkan vekili vasiyetti izah etti. İstisnasız bütün milletvekilleri "Bu nasıl iş, meseleleri amma da hafife alıyorlar.." diye şaşıp kaldılar. Hâdise, İktidarın Millî Birlikten ne anladığım ortaya koymaktan başka akis bırakmadı. D. P. hâlâ, hiç bir işi halletmeden 1955'de ve 1957'de denediği gibi "şahsi münasebetlerde bahar havası" denemesi yapıyordu.

Meclisteki kıyamet

Cumartesi, işte böyle gelip çattı. İsmet İnönü o gün öğle yemeğini Ankara Palasta yedi ve toplantıdan bir saat kadar evvel Meclise gidip kendi Grup odasında çalıştı. Ankara Palasta, tam karşısındaki bir masada, D.P. Grubunun "muhalif hizip" i vardı. Dr. Mükerrem Sarol, Turhan Akarca, Zeyyat Mandalinci, Muhlis Erdener, Kasım Küfrevi neşe içinde yemek yiyorlardı. Neşelerinin sebebi sonradan anlaşıldı. Meclis toplantısını takiben başkente yayılan haberlere nazaran Meclisin toplanmış olması ve Dr. Gedikin izahat vermesi bu "muhalif hizip"in başarısıydı! Yoksa, Meclis hiç toplanmıyacaktı. Eee, böyle bir başarı karşısında böyle kudretli bir hizip neşe içinde olmıyacaktı da, ne olacaktı? Baksanıza, sözlerini dinletmişlerdi ve -Kurbanoğlunun ifadesiyle- müeyyidesi dahi bulunmayan Anayasaya D. P. haşmetlûlarının riayet etmesini ' sağlamışlardı! Fakat Başkan vekili İbrahim Kirazoğlu Meclisin 1 Kasımda yeniden toplanacağım söyliyerek celseye son verdiğinde Muhalefet saflarından yükselen "yuha!"lar arasına muhterem "muhalif hizip" mensuplarına karşı pek bir şükran ifadesi karışmadı.

Celse, ümid edilenin -Koraltanın başkanlık etmesi ümid ediliyordu- ve sanılanın -Erozanın başkanlık edeceği sanılıyordu. Aksine İbrahim Kirazoğlu tarafından, birkaç dakikalık bir rötarla açıldı. Salon ağzına kadar doluydu. Ertesi gün gazetelere toplantıda 393 D. P. milletvekilinin bulunduğu haberi uçuruldu ama bu, "gökte üç trilyon yirmi bir yıldız vardır, inanmazsan say!" neviinden bir haber oldu. Zira Demokratları sayan çıkmadı. Buna, imkân da yoktu. Mamafih, üçyüzün üstünde D. P. milletvekilinin salonda bulunduğu, sıraların kalabalıklığından anlaşılıyordu. Celsenin tek hususiyeti Muhalefete söz verilmemesi oldu!

Hakikaten her şey evvelden hazırlanmıştı. İbrahim Kirazoğlu, taş çatlasa, hiç bir mevzuda hiç bir muhatta hatibe söz vermemeye yemin ettirilmişe benziyordu. Ama bu idare tarzı Kirazoğluna şunu kazandırdı: Şimdiye kadar Muhalefet onun şahsında, ümid beslenebilecek bir genç politikacı vehmetmişti; toplantıdan sonra ise C. H. P. Grubuna müteaddit imzalı bir takrir verilerek Kirazoğlu hakkında Meclis tahkikatı açılması istendi.

Celsenin başında Sebati Atamanın ve Server Somunouoğlunun kabineye girdiklerine dair Cumhurbaşkanlığı tezkeresi okundu. C. H. P. liler bu eski arkadaşlarının yeni arkadaşlarına hitaben "Allah bağışlasın!" diye bağırdılar. Hitap, D. P. sıralarında* bile gülmelere yol açtı.

oldukları anlaşılıyordu. Bir ara salonun arka tarafında iki eski İstanbul liseli, Turgut Göle (C. H. P.) ile Nedim Ökmen (D. P.) arasında bir konuşma cereyan etti. Nedim Ökmen:

"— Canım, vaziyeti siz de biliyorsunuz, niçin bu kadar bağırıp çağırıyorsunuz?" dedi.

Sonra Iraktan, Nuri Said Paşanın akıbetinden bahis geçti!

Muhalefet milletvekilleri salonda onbeş dakika kadar yuha çektiler. Hele bundan kısa bir müddet evvel kalb krizi geçirmiş olan İbrahim Saffet Omay (C. H. P.) in son derece sinirli bir halde, sıranın üstünden haykırışı arkadaşlarını bile korkuttu. Halbuki doktorlar Omaya sükûnet tavsiye etmişlerdi. Bu, kendilerine reva görülen muamelenin C. H.

Hususi seyahatlere tahsis edilen meşhur SEC **uçağı**

Beyaz trenden sonra beyaz uçak!

Sonra, lâcivert elbisesi içinde Dr. Namık Gedik, mutad veçhile yüz hatlarında bir hafif tebessümün dahi zerresi bulunmaksızın kürsüye çıktı ve o davudi sesiyle hükümet beyanatını kıraat etti. Bu, bir nevi "Radyo gazetesinin tekrarı" idi. Bakan kürsüden indi, Başkan vekili de görülmemiş bir aceleyle ve Muhalefetten gelen takrirleri takrir sahiplerine dahi söz vermeksizin oya koyup reddedildiklerini ilân etti, celseyi de 1 Kasıma, kadar kapadı. Kıyamet de, işte o zaman koptu.

Muhalefet milletvekilleri feryat ediyorlar, sıraların üstüne çıkmış, giden D. P. milletvekillerine bağırıyorlardı. Manzara hazin bir manzaraydı ve salonu terkeden D. P. milletvekillerinden bir çoğunun hakikaten üzgün, yaralı hatta mahcup

P. lileri nasıl kızdırdığının en güzel işareti oldu. Doğrusu ya, bu kadarını beklemiyorlardı. Sadece **İnönü,** o kendisine has sükûnetiyle, Başkan celseye son verdiğinde salonu yavaş, yumuşak adımlarla terketti.

C. H. P. nin Grup toplantısı derhal başladı.

Asıl mücadele başlıyor

Muhalefet partisi milletvekilleri derhal daha bir müddet başkentte kalmak kararını verdiler. Meclisin Başbakanın dönmesini takiben yeniden toplanması arzusunda olan İnönü bir gün sonrası için aldığı uçak biletini Hava yollarına yan fiyatına iade etti. Grup pazar ve pazartesi günleri hemen daimi surette toplantı halinde kaldı. Karar şuydu: Meclis, bu sefer hem iç politika ve hem de dış politika hakkında müzakere açıl-

ması için C. H. P. tarafından yeniden toplantıya davet edilecekti. C. H. P. bir hakikatin millet tarafından bilinmesini istiyordu: Anlaşılmıştı ki dış politikada bile selâmet, iç politikada demokrasi prensiplerinin Türkiyeye hâkim olmasına bağlıdır. İsmet İnönü pazar günü yaptığı bir basın toplantısında bu fikre şöyle tercüman oldu: Türkiyede bir Orta Doğu idaresinin kurulmasına müsaade etmeyeceğiz, Türkiyeyi böyle bir - idarenin tehlikesinden koruyacağız! Bu arada, olağanüstü toplantı için ödenek verileceği şayiasını, Barutçu C. H. P. adına "asla olamaz" - diye reddetti.

Bu haftanın başında İsmet Paşayı görenler karşılarında capcanlı, hayat dolu bir kumandan buldular. C. EL P. Genel Başkam arkadaşlarına "çok sıkı bir mücadele devresine giriyoruz, takatiniz var mı?" diye sordu. Alacağı cevabı biliyordu. Nitekim arkadaşları "Elbette" dediler. Pazartesi günü C. H. P. Grubu yeni toplantı tarihini de tesbit etti: 27 Ağustos cumartesi. O gün sert bir tebliğ neşredildi. Salı sabahı Meclis Başkanlığına verilecek gerekçe hazırlandı ve öğle üzeri evvelâ İsmet İnönü tarafından imzalandı. 27 Ağustos tarihine kadar Muhalefet ileri gelenleri, Meclisi niçin toplantıya çağırdıklarını yurdun dört bir tarafına dağılarak vatandaşlara izah edeceklerdi. Bunların başında bizzat İsmet İnönü bulunacaktı. D. P. normal demokrasi kapılarım açıncaya kadar Muhalefet bu kapıları zorlamak kararını bu haftanın başında Ankarada aldı.

Müneccim savcılar

İktidarın, Meclis toplantısından sonraki ilk tepkisi bir "şiddet denemesi" oldu. Yeniden "feryatların halka duyurulmaması politikası", bir gün için revaç buldu. Cumartesi gecesi Ankara ve İstanbul savcılıklarından gazetelere telefon edilerek Meclis toplantısı hakkındaki Hür. P. ve C. M. P. tebliğlerinin suç ihtiva ettiği bildirildi. bunların neşredilmemesi "başa iş gelmesi istenmiyorsa" tavsiye olundu. Bilhassa İstanbulda gazetelere evvelâ Basın Yayın ve Turizm Bakanlığı İstanbul Temsilciliğinden telefon edildi Olağanüstü toplantının yazı ve başlıklarının mümkün olduğu kadar ayni günkü Radyo Gazetesinin havasına uygun olarak verilmesi Bakanlığın ricası olarak bildirildi. Son olarak da C. H. P. tebliğinde suç unsuru bulunduğu, gazetelerin toplattırılması ihtimallerine binaen dikkat edilmesi söylendi. Fakat suç unsurunun nerelerde olduğu tasrih edilmedi. Basın Yayın Temsilciliğinin telefonunu, basın savcı yardımcılarının, daha sonra da bizzat İstanbulun meşhur ve maruf savcısı Hicabi Dinçin telefonları takip etti. İstenilenler aşağı yukarı hep ayni şeylerdi. Herkes pek şaştı, henüz, gazetelerden başka yere verilmemiş olan, bu tebliğlerde suç bulunduğunu savcılar nasıl keşfettiler diye.. İşin daha tuhafı, ertesi gün, bu tebliğlerden birini neşreden Yeni Günün toplattırılması için Ankara savcısının müracaat ettiği mahkemenin hâkimi de hemen aynı kanaata vardı. Ulus da, Meclis zabıtlarında mevcut bir sözü başlık olarak naklettiğinden aynı akıbete uğradı. Toplattırıldı. Pazar gecesi İsmet İnönünün basın toplantısı hakkında da neşir yasağı konacağı şayiası dolaştı. Fakat İnönüyü söyletmemeye çalışmanın pek fayda vermediği son İstanbul hâdiselerinden beri anlaşılmış olmalıydı ki "şiddet denemesi" çabuk terkedildi.

Buna mukabil, mahdut bakanlı bir kabine toplantısı Cumhurbaşkanının nezdinde yapıldı ve İnönünün pazar günkü basın toplantısındaki sözleri görüşüldü. Daha evvel de aynı heyet, Muhalefet partilerinin yayınladıkları tebliğleri bunların yayınlandığı gün görmüş, tetkik etmişti. Nihayet pazartesi akşamı Dr. Gedikin Muhalefet liderine bir cevap vermesi uygun görüldü.

Anlaşılıyordu ki Dr. Gedik İçişleri Bakanı olduğunu hatırından çıkaramamıştı.

Haftanın içinden

Çetin Bîr Mücadele

Muhalefet, İktidara karşı çetin bir savaş açmış bulunuyor. Mücadelenin müstakbel neticesini bugünden kestirmeye elbette ki imkân yoktur. Fakat milletin ekseriyetinin desteğine, sevgisine ve inanma sahip olan Muhalefetin bu savaşta manen kuvvetli bulunduğuna zerrece şüphe yoktur. Muhalefetin kuvveti bundan ibaret değildir. Muhalefet yirminci asrın yarısında, artık modası geçmiş sayılan totaliter görüşlerin şampiyonluğunu yapmadığı, bugün batı dünyasında her şeye rağmen itibarda bulunan fikirleri savunduğu, Demokrasinin alemdarlığını yapan şahsiyetlere "fosil", "fersude", "bayat" damgasını vurmadığı ve 1945de kati hezimete uğramış "yeni nizam"ları hortlatmak gibi sapık hayallere kapılmadığından bir başarı şansını elleri arasında muhafaza etmektedir. Buna rağmen, mücadele son derece şiddetli, fedakârlığı zaruri kılan bir hava içkinde cereyan edecektir. Üstelik, bazı manevralarla Muhalefetin hızını kesmek artık kabil olmayacağa benzemektedir» Zira C. H. P. Meclis Grubunda son hâdiseler ve Muhalefete reva görülen muameleler, nihayet dış politika gibi vatan selâmetiyle sıkı sıkıya alâkalı meselelerde dahi İktidarın kendisini iç politika endişelerinden, metodlarından kurtaramaması pek çok kimsenin gözünü açmıştır. Bu bakımdan, önümüzdeki ayların son derece sert bir savaşa sahne olması hiç kimseyi şaşırtmamalıdır.

Haklı dâvaları, savunmak, eğer akıllı bir taktik kullanılmazsa, her zaman insana başarı sağlamaya yetmez. Muhalefet, Türkiyede, İsmet İnönünün tabiriyle "bir Orta Doğu idaresinin kurulması" na mani olmak istiyorsa evvelâ böyle bir gayenin gerektirdiği bütün tehlikeleri göze almak zorundadır. Bu tehlikeler zarara uğramak, hapsedilmek, ağzı tıkanmak, tecrit olunmak tehlikeleridir. İşin başında demokratik nizamın şampiyonları bunları hesaba katmazlarsa, menfaatlerinin tehlikeye gireceğini kaale almazlarsa ve savaşın güç olacağını göz önünde tutmazlarsa kendilerini bekleyen akıbet hüsrandan başka bir şey olmayacaktır.

Önümüzdeki aylar son derece mühim, aynı derecede endişe verici aylar olacaktır. Bu hafta Ankarada cereyan eden hâdiseler Muhalefetin kati kararlara varmış bulunduğunu gösteriyordu. İktidarın yaptığı taktik hatası -Büyük Mecliste bir tartışmayı samimiyetle kabul etmek yerine Muhalefeti konuşturmamak plânı- bütün memlekette olduğu gibi bizzat Muhalefet içinde de en yumuşak, en munis şahsiyetleri bile uyarmıştır. Düşünülmeli ki mesele memleketin barış içinde yaşaması veya harb ateşiyle kavrulmasıyla alâkalıdır. Böyle hallerde iki ihtimal vardır: Ya işbaşındakiler teşrii meclislerden akıl danışırlar, onun direktifleriyle hareket ederler; ya da bildiklerini yaparlar. Birincisi emniyet veren bir sistemdir, ikincisi bir kumardır. Muhalefet, kendi görüşüne göre, Muhalefete söz hakkı tanınmamasını ikinci sistemin bir icabı saymıştır ve İktidara karşı savaşı o yüzden açmıştır. İç politikada bir neticeye varmadan ne dış politikanın, ne de iktisadî vaziyetin düzelmesine imkân olmadığı hususu demokratik hayatımızın 12. senesinde nihayet anlaşılmış ve mücadele o istikameti almıştır.

Şimdi herkesin temennisi, İktidarın bunu bir haysiyet meselesi yapacak yerde Demokrasi bayrağını bizzat taşımak için tutumunu değiştirmesi ve İnönünün dediği gibi "Orta Doğu idareleri" nin uzun ömürlü olmadığı hakikatini kabul ederek Meclisin ilk toplantısına bambaşka prensip kararlarıyla gelmesidir.

Dış politika

Protokol ve Kıbrıs

Arkada bıraktığımız haftanın son günü akşam, üzeri Londra hava meydanına inen kırmızı çizgili beyaz uçaktan çıkan saçları itinayla taranmış, dar elbiseli adam beklemediği çılgınca alkışlar ve yaşa sesleri ile karşılandı. Uçaktan inen adam tezahürattan memnun olmuşa benziyordu. Yüzünde geniş bir tebessüm, seslerin geldiği tarafa doğru yürümeye başladı. Bu arada polis kordonunu yarmağa muvaffak olan iki bine yakın genç, alkışladıkları adama doğru koşmaya başladılar. Meydan karıştı. Uçaktan inen adam, polislerin de yardımıyla meydan müdürünün odasına sığındı. Gençler peşini bırakmadılar, binaya daldılar. Aradıkları adamın müdürün kapısının önüne çıktığını görünce de o tarafa doğru yöneldiler. Ama kendine doğru koşanlara tatlı tatlı gülümseyen adam birden bire içeri çekildi. Biraz sonra da binanın arka kapılarından birinin önüne getirtilen otomobile atlayarak meydandan uzaklaştı. Gençler ise daha bir hayli müddet, müdürün kapısının önünde onu boş yere beklediler.

Meydanı altüst eden bu gençler Londradaki Türk talebeleri ve Kıbrıs Türktür Cemiyeti üyeleri idi. Londrada Kıbrıs meselesinin konuşulacağını bildikleri için. Başbakan Menderesin gelişi dolayısıyla bir tezahürat yapmak istemişler ve karşılama merasimini altüst etmişlerdi.

Beyaz uçağın Bonn'daki konuşmaların uzaması yüzünden yüzdoksan dakikalık bir rötarla Londraya inmesi, programda zaten ufak bir değişiklik yapılmasını gerektirmişti. Başka verilmiş sözleri olan Başbakan MacMillan bu yüzden meydana gelememiş, yerine Millî Savunma Bakanı Duncan Sandys'i göndermişti. Ne çare ki, "Taksim, taksim!" diye bağırarak beyaz uçağa doğru koşan gençler Sandys'in de vekâlet vazifesini gerektiği gibi yerine getirmesine mani oldular. Gazetecilere yerilmesi usûlden olan beyanlar da verilemedi. Hatta bir ara gençlerin muhasarasına uğrayan Churchill'in damadı Sandys, Menderesin sığındığı meydan müdürünün odasına ulaşabilmek için bütün sportmenliğini göstermek zorunda kaldı!

Bu acayip karşılama töreninden en çok üzülen adam ise, karşılama törenini büyük bir dikkat ve itina ile hazırlamış olan protokol şefiydi.

İstanbuldan ayrılış

Geçen cumartesi güneşin gökyüzünün tam ortasında baş mevkii işgal ettiği bir zamanda, Yeşilköy haya meydanının manevra sahasına dizilmiş merasim kıtası çizgili lacivert bir elbise giymiş, siyah melon şapkasını selâm vaziyetinde sağ elinde tutan kahve rengi gözlüklü Menderes tarafından teftiş edildi. Menderes hafif ve titrek bir sesle "merhaba arkadaşlar" deyince, uzun boylu, miğferli, ellerinde süngüleri takılı piyade tüfekleri bulunan çakı gibi Mehmetçikler, tek bir ağzın mahsulüymüş gibi "sağol" diye kükrediler.

Menderes, bir gün önce, beklenmediği bir zamanda Ankaradan saat 18.30 da uçakla İstanbula gelmiş, hiçbir yere uğramadan derhal yıkım sahalarını gezerek dinlenmiş ve zihnini cilâlaınıştı.

Saat 10.30 dan itibaren Yeşilköy Hava Alanında uğurlama töreni hazırlıkları başlamıştı. Menderesin gelmesine 15 dakika kala Başbakanlık Özel Kalem Müdür Muavini Şefik Fenmen, büyük bir ciddiyet ve salâhiyetle gazetecilere, sessiz sedasız bir sürpriz şeklinde başlıyan esrarengiz seyahat hakkında izahat veriyordu. Fenmen, Parise, hususi surette gidileceğini bildiriyordu. Paris Büyük Elçiliğimiz, "nezaketen Fransız Dışişleri Bakanlığına . durumu bildirmiş, fakat rahatsız olunmamasını rica etmişti". Menderes Pariste, daha önce orada bulunan Avrupa İktisadi İşbirliği Teşkilâtı ve Milletlerarası Para Fonunda müzakereler yapmakta olan Dışişleri Bakanı Fatin Rüştü Zorlu ve Maliye Bakanı Hasan Polatkan ile, "son direktif görüşmelerinde bulunacaktı". Gece Pariste geçirildikten sonra, ertesi sabah, Bonn'a hareket edilecekti. Batı Almanya Başbakanı Dr. Conrad Adenauer, Orta Doğu hâdiselerinin vehamet kesbetmesi üzerine, Menderesi Bonn'a davet etmiş bulunuyordu. Menderes te, hazır Londraya gitmekte iken yolu üzerindeki Bonn'da kısa bir tevakkuf yapacaktı. Menderes, Bonn'a giderken, büyük bir ihtimalle Polatkanı refakatine almıyacaktı -tersi olmuştur-. Bonn'da Menderes ile Adenauer, "2 memleketi alâkadar eden yüksek politika ve zirve meseleleri müzakere edeceklerdi". Bunlara tabii ki, iktisadi meseleler de dahildi. Pazar akşamı Bonn'dan Londraya geçilecekti. Burada Menderesi İngiltere Başbakanı Harold MacMillan karşılıyacaktı -190 dakika geç gelindiğinden tahakkuk etmemiş, Harbiye Nazırı Duncan Sandys Menderesi ve Zorluyu karşılamıştır-. Gene Fenmenin verdiği izahata göre, Londrada, Bağdat Paktı Başbakanlar Konseyi toplantısının ihzari görüşmeleri İngiltere Dışişleri Bakanı Selwyn Lloyd'un delegasyonlara vereceği akşam yemeği ziyafetinde başlıyacaktı. Müşahit olarak katılan Amerika Dışişleri Bakanı Dulles'ın salı günü Washington'da bulunması gerektiğinden, Başbakanlar Konseyi toplantısının, "açılış konuşmaları gibi formalite kısımlarının iptali ve doğrudan doğruya esasa geçilerek kısa kesilmesi ve pazartesi gecesi tamamlanması mümkündü".

Menderes Yeşilköyde merasim kıtasını teftiş ediyor

Bir yolculuk böyle başladı

Fenmen, vukufla verdiği izahatın bu noktasında birdenbire durarak heyecanlandı ve, "Bir dakika diyerek derhal 00.073 siyah Cadillac'ın geldiği manevra sahasının sol tarafına "koştu Menderes, yanında Başbakanlık Özel Kalem Müdürü Muzaffer Ersü ile 00.073 siyah Cadillac'tan indi ve doğruca merasim kıtasının sol tara-

fına tek sıra halinde dizilmiş, askerî erkânın yanına giderek teker teker ellerini sıktı. Menderes gülüyor, memnun görünüyordu. Vali Ethem Yetkiner, Başbakanın sağında ilerliyordu. Bu sırada Yetkiner, uzakta ve geride yürümekte olan Belediye Başkanı Kemal Aygünden, Menderesin farketmemesine âzami şekilde ihtimam göstererek, elinde tuttuğu şapkası ile sert bir işaret yaparak sağ tarafında yürümesini istedi. Talebe hemen riayet eden asık cehreli ve heyecanlı görünen Aygün, birkaç adım o şekilde ilerledi ise de, kargaşalıkta önüne geçenler olduğundan geri kaldı ve tekrar Menderesi uzaktan ve şapkasını tuttuğu ellerini önüne kavuşturmuş olduğu halde takip etti.

Merasim kıtasının teftişinden sonra, Menderes Şeref Salonuna geçerek, beş dakika müddetle, arkasından aynı yere giren Batı Almanya Büyük Elçisi Fritz Öellers ve İngiltere Büyük Elçisi Sir James Bowker ile ayaküstü konuştu. İngilizce olarak, iki Büyük Elçiye, seyahat programı hakkında kısaca izahat verdi. Menderes Şeref Salonundan çıkarken, yan tarafından yaklaşan bîr muhabir, "Basına bir emriniz var mı?" diye sorunca, Başbakan, kelimelerin sonundaki m harfleri üzerinde vurgu yaparak, "Hürmetlerim, muhabbetlerim" cevabını verdi. Menderes, ekseriyetini D. P. İstanbul İl Teşkilâtı ileri gelenlerinin teşkil ettiği uğurlayıcıların rastgele ellerini sıkarak, hazır vaziyette bekliyen, devlet adamlarının seyahatlerine tahsis edilen "Sec" isimli 4 motorlu meşhur beyaz uçağa doğru ilerlemeğe çalışırken, günün en enteresan hâdisesi vukua geldi. Menderesin dikkatini çekmek için hasseten ve sık sık flaş patlatan becerikli bir foto muhabiri, bir fırsatını bularak yaklaştı. Menderesin kulağına eğilerek, "Ben de gelebilir miyim, efendim?" diye sordu. Başbakan da, tasvip makamından başını salladı. Herkes ne olup bitiyor diye merak ederken, iri yarı, ablak çehreli foto muhabiri, Amerikalı dünya 100 metre rekortmeni siyahi Murchisson'u gıpta ettirecek bir süratle Terminalin İç Hatlar Antresine doğru koşmağa başladı. Böyle işlerde süratin en önde gelen metot olduğunu kavramış görünen foto muhabiri, bir yerden kaptığı tozu dahi silinmemiş büyücek eski bir mukavva bavulla, gene aynı başdöndürücü tempo ile beyaz uçağa doğru yol almağa başladı. Kimseye selâm sabah etmeden, iskeleyi tırmanarak beyaz uçağa giriverdi. Üzerindeki kıyafetin, Cumhuriyet Hükümeti Reisinin, resmî ağızlarca "hayati" olarak vasıflandırılan bir seyahatinde kendisine refakat edecek vasıfta olmaması dolayısıyla herkes, foto muhabirinin -Son Postadan Nurettin Veraldi- beyaz uçaktan çıkmasını bekledi ise de, tersi oldu. Veral, âdeta Üsküdara geçecekmiş gibi izin istedikten sonra, Paris, Bonn ve Londraya gitmek üzere, beyaz uçak ile birlikte, mavi -semalara süzüldü. Beyaz uçağın içine, dört sivil polis île bir gün önce Menderesle Ankaradan gelen Sakarya milletvekili Rifat Kadızade, kimseciklere görünmemek amacıyla çok daha önceden yerleşmiş bulunuyorlardı. Tokyo seyahatinde cömertliğiyle çok beğenilen Hostes Hanife Kuşil de uçaktaki talihliler arasındaydı.

Menderes te, el sıka sıka beyaz uçağa kadar geldi. İskeleden çıkıp ta, beyaz uçağın kapısına gelince arkasını döndü, siyah melon şapkası ile uğurlayıcıları selâmladıktan ve biraz da alkışlandıktan sonra, içeri girdi. Ersü Menderesten biraz önce, Fenmen de son olarak, beyaz uçağa dahil oldular.

Beyaz uçağın kumanyası daha sabahtan hususi- bir itinayla yeni açılmış olan Çınar oteli mutfağında hazırlanmıştı. O sabah otelin sahibi Haydar Çınar, saat 8.30 da bizzat mutfağa inmiş ve kumanyanın hazırlanmasına nezaret etmişti. Sec uçağından hususi surette gelen kaplara yerleştirilen kumanya arasında şunlar vardı: Dondurma, kahve, soğuk etler, meyva ve etiketsiz şişeler içindeki şaraplar. Modern turistik otelin sahibi hazırlanan faturayı görünce elinin tersi ile bir kenara itmiş ve "bırakın, beyfendi için bu kadarcık şeyin faturası mı olur" demişti.

İşte Menderesin Paris - Bonn - Londra seyahati böyle başladı.

Londra Konferansının yıldızları: Lloyd ve Dulles
Yeni bir politika tesbitine doğru

Diplomat hastalığı

Bağdat Paktı Konseyi bu haftanın ilk günü Lancaster House sarayında altın yaldızlı uzun galeri salonunda toplandı. Açılış merasimi ancak beş dakika sürdü. Zira Mr. Dulles'ın acelesi vardı. Ayna günün gecesi Washington'a dönecekti. Açılış konuşması dolayısıyla evsahibi Başbakan MacMillan söz aldı ve ittifakın gayelerini devam ettirmek tasavvurunu ve karşılaşılan müşkülâtı birkaç cümle ile belirtti.

Açılış celsesinin en göze batan tarafı, Ankara Konferansı sırasında Bağdat anlaşmasının maddelerini Nuri Saidin siyasi nutuklarıyla karıştırarak gazetecileri bir **hayli** eğlendiren. Paktın Genel Sekreteri Avni Halidinin ortalıkta gözükme - yişi oldu. Çok geçmeden ihtiyatlı Genel Sekreterin "diplomatik" bir hastalığa tutulduğu öğrenildi. Kuruluşundan beri karikatüristlere iyi bir sermaye teşkil eden Bağdat Paktı için böyle ufak tefek "teknik arıza" lar normal sayılmalıydı.

Açılış celsesini gizli toplantılar takip etti. Bu toplantılara her delegasyondan beş kişi katılıyordu. **Türk** heyetinde, diplomatların yanında Genel Kurmay Başkanı ve Iraktaki hükümet darbesini Nuri Saide zamanında bildirmekle övünen, -tabii iş işten geçtikten sonra-. Millî Emniyet Şefi vardı. Bağdat Paktının Bozguncu Faaliyetlerle Mücadele Komitesinde büyük bir varlık gösteren Millî Emniyet, herhalde yeni Irak hükümetinin Ruslarla olan temasları ve komünist üyeleri hakkında Dulles'a izahat verecekti. Ne yazık ki Paktın ajanlarının **isimlerini** ihtiva eden listeler yeni Irak hükü-

metinin eline geçmişti. Şebekeyi tekrar kurmak çok zaman isteyen bir işti. Keza üçbuçuk yıllık emeğin mahsulü planlar da, Irak gibi kaybedilmişti. Bağdatsız Bağdat Paktını yeni bir isim altında diriltmek için kolları sıvayıp yeni baştan işe başlamak lâzımdı.

Toplantının baş yıldızı, Ankara Konferansında olduğu gibi, Mr. Dulles idi. Dulles, Londraya iki maksatla gelmişti: Herşeyden evvel Rusların giriştikleri amansız "Zirve Konferansı" taarruzu dolayısıyla, İngiliz - Amerikan cephesinde açılan gedikleri tamir etmek istiyordu. Güvenlik Konseyi çerçevesindeki Zirve Konuşmalarının fikir babası olan MacMillan, iç siyaset mülâhazalarile, zirveye doğru çok hızla tırmanmaya başlamıştı. Yükseklerde dolaşmayı sevmiyen Mr. Dulles, MacMillan'ı eteğinden tutup geri çekmeğe çalışacaktı. Daha mühimi, Arap Dünyasına ve Nasıra karşı yeni bir siyasetin acele tesbiti lâzımdı.

Dulles'in ikinci vazifesi, Iraktaki darbeden sonra Lübnana asker çıkartılmasıyla sevinen, fakat Amerikanın daha ötelere gitmemek hususundaki inadı yüzünden tekrar ümitsizliğe kapılan Bağdat Paktının mütebaki müslüman üyelerinin maneviyatını takviye etmekti. Paktı bir savunma meselesi olmaktan çok, bir iç siyaset mevzuu haline getirenlerin, Bağdat Paktının her zamankinden kuvvetli olduğunu söyliyebilmek için yeni bazı jestlere ihtiyacı vardı. Meselâ Amerikanın Bağdat Paktına katılması bunu temin edebilirdi. Gelgelelim müslüman üyeler, bir defa daha, Amerikayı Pakta katılmağa razı edemediler. Dulles, sıkıştığı zaman başvurduğu kalkanın gerisine sığınarak, bu iş için Kongrenin müsaadesinin gerektiğini anlattı. Sadece bölgenin savunma ve güvenliği yolunda işbirliği yapabilmek için anlaşmalar imzalamağa hazır olduğunu bildirmekle yetindi. Akşam üzeri saat beşte yayınlanan beş imzalı -Dulles dahil, bir deklarasyon bu taahhüdü perçinledi. Daha fazlasını elde edemiyen müslüman üyeler, şimdilik fiili durumu değiştirmesi çok şüpheli bulunan bu işbirliği taahhüdünü öne sürerek Paktın hayatiyeti ve artan kuvveti hakkında nutuklar vereceklerdi. Ama Dulles Washington'a varır varmaz, aldığı taahhüdün sadece bu memleketlere yapılan askerî malzeme yardımım arttıracağını, Amerikanın başka yeni taahhüt almadığını açıklayıverdi. Bu sözler ise Amerikanın Pakta karşı pek de iltifatkâr davranmadığının en bariz delili idi. Zira Amerika, zaten eskiden de müttefiklerine istenildiği kadar askerî yardım yapıyordu.

Bilvasıta tecâvüz!

Dulles, iki gün zarfında müslüman üyelerin maneviyatını yükseltmek için elinden gelen gayreti gösterdi. Amerikanın Rusyadan korkmadığını, dostlarını asla terketmiyeceğini bildirdi. Irakın akıbetinden sonra Musaddık devrim unutmayan İranın ve için için kaynıyan ve hâlâ ilk seçimlerini yapamıyan Pakistanın böyle güzel sözlere ihtiyacı vardı. Ne var ki asıl büyük tehlike dışardan değil içerden geliyordu. Nuri Saidi ne Ruslar, ne de Nasır devirmişti. Bu iş halkın desteği ile, İngiliz silâhları ile mücehhez ordu tarafından yapılmıştı. Dulles hükümetlere, halka karşı da garanti verebilecek miydi? Deklarasyonda düpedüz tecavüzün yanında mevcut, son zamanlarda moda olan ve tarifinde hukukçu Dulles'ın bile güçlük çekeceği "bilvasıta tecavüz" tabiri böyle bir ihtimalin de unutulmadığını gösteriyordu. Ertesi gün yayınlanan tebliğde "bilvasıta tecavüz" hakkında biraz daha geniş izahat vardı. Bağdat Paktının ve Eisenhower Doktrininin derpiş etmediği bu yeni cins tecavüzün uzun uzun üzerinde durulması. Ortaçağ düzeninden henüz sıyrılamıyan Pakistan ve İran idarelerinin bu mevzuda ne kadar hassas olduklarını göstermekteydi.

Nehru
İstenmeyen adam

Tebliğe göre bilvasıta tecavüz, "müstakil devletlerin bağımsızlıkları ve tamamı yeti mülkiyeleri için tehlikeli ve yayılan bir tehdidi ifade etmektedir ki, Birleşmiş Milletler Kurulunun harekete geçmesi de dahil olmak üzere, bununla kabil olan bütün meşru vasıtalarla mücadele edilmelidir". Kurulun "Birleşmiş Milletlerin harekete geçmesi" nden kastı halen Amerikada rağbette olan daima bir Birleşmiş Milletler Polis Kuvveti, teşkili fikri ile alâkalı olsa gerektir. Diğer "meşru vasıta" lardan murad edilen, Lübnan ve Ürdünde olduğu gibi iş başındaki hükümetin dostlarından yardım istemesidir. Bu sayede Bağdat Paktı Cumhuriyet hareketine karşı krallıkları korumak için kurulan Meternich sistemini ihyaya çalışmaktadır. 1815 yılları Avrupasında yürümiyen bu sistemin, 1958'de Orta Doğuda yürümesi hayaldir. Ne Amerikan bahriye silâhendazları, ne İngiliz paraşütçüleri, ne de Bozguncu Faaliyetlerle Mücadele Komiteleri bu sözde tecavüzleri önliyemiyecektir. Bundan kurtulmanın bir tek yolu vardır: Halka dayanan, halkın sevdiği hükümetlerin tesisi...

Müslüman üyelerin diğer bir endişesi yaklaşan Zirve Konuşmalarında Amerikanın Ruslarla başbaşa verip bölge hakkında onlara danışmadan kararlar alması ve Nasırla anlaşma yoluna gitmesiydi. Bilhassa kendileri çağrılmadığı halde Nasır ve Nehrunun konferans masasında yer alması ihtimalini hiç hoş karşılamıyorlardı. Pakistan ve Türkiye Nehrulu ve Nasırlı bir masaya kendilerinin de oturması lâzım geleceğini ısrarla söylediler.

Bundan başka Arap milliyetçiliği ile iyi geçinen Amerikanın Nasıra karşı tutumu ne olacaktı? Dulles bu hususta da Paktın müslüman üyelerine yatıştırıcı sözler söylemekten çekinmedi. Amerikan Dışişleri Bakanına göre Nasır, "hakiki Arap milliyetçiliğini temsil etmiyordu". O halde Arap milliyetçiliğini kim temsil ediyordu? Merhum Nuri Said mi, Kral Hüseyin mi, yoksa Chamoun mu? Dulles daha fazlasını söylemedi. Londrada iki gün boyunca diğer hükümet başkanlarıyla ve Menderesle başbaşa yaptığı hususi konuşmaları da tamamladıktan sonra uçağına bindi, "Washington yolunu tuttu. Salı sabahı Washington'a varan Dulles misyonunun hakiki mahiyetini gazetecilerden saklamadı. Onlara Amerika Birleşik Devletlerinin Türkiye, İran ve Pakistanla münasebetlerini takviye etmek hususunda . almış olduğu kararın emniyet yaratacağını ve "maneviyatı yükselteceğini" söyledi.

Bağdat Paktının istikbali

Dulles'sız kalan Paktın dört üyesi, ertesi gün de müzakerelere devam ettiler. Dulles gittikten sonra pek fazla konuşulacak bir şey kalmamıştı?. Bu sebeple, toplantı salı günü öğleden sonra sona erdi.

Londra Konferansının arifesinde Bağdatsız kalan üyeler iki şıkla karşı karşıya idiler: Paktın devam ettirilmesi veya feshedilerek NATO ve SEATO içinde eritilmesi...

İkinci şık, Paktın fiyasko ile bittiğinin açıkça ilân edilmesi manasına geliyordu. Böyle bir şeyi zeva-

hire son derece ehemmiyet veren üyelerin kabul etmesi beklenemezdi. Bu sebeple Paktın yaşatılması yoluna gidildi. Yalnız yeni Paktın esasiyle hiç bir alâkası olmıyacaktır. Zira Irakın Pakttan ayrılması -resmen ayrılması bir gün meselesidir- Bağdat Paktının mahiyetini tamamile değiştirecektir. Zira Paktın babası İngilterenin bu anlaşmadan maksadı, Bağdat vasıtasıyla Arap Dünyasındaki imtiyazlı durumunu modern bir kisve altında devam ettirmekten ibaretti. Halen Paktta hiç bir Arap Devleti kalmadığına göre, bu gaye kendiliğinden düşmüştür. Bu durumda Paktın, fikir babası Dulles'ın anladığı manada Rusyaya karşı bir "Kuzey kordonu" haline getirilmesi mümkündür. Yalnız unutulmaması gereken en mühim mesele, komünizmin bu memleketlere hiç bir zaman kapıdan girmeye kalkışmayacağı, ateşin içerden yanmasını beklemeyi tercih edeceğidir. Ateşi içerden söndürmenin yegâne çaresi de halka dayanan demokratik ve âdil hükümetlerin bu memleketlerde işbaşına gelmesinin teminidir. Aksi halde bugün Arap Dünyasını kasıp kavuran yangının dost Pakistan ve İranı da sarmasına şaşmamalıdır.

Dış Yardım

Dağ fare doğurdu...

Bu haftanın ikinci günü, meşhur Amerikan haberler ajansı A. P. nin Bonn'daki muhabiri George Boultwood'un verdiği haberi okuyanlar, "Dağ fare doğurdu..." demekten kendilerim alamadılar. Zira aylardır dedikodusu edilen, astronomik rakkamlara ulaştığı söylenen, şu Hızır gibi beklenilen Almanyadan alacağımız dış yardım 50 milyon doları aşmamaktadır.

Haber, yukarılarda esen havaya karşı pek hassas, kulağı delik Zaferin de herhalde pek fazla hoşuna gitmemiş olacak ki, Sah günü çıkan nüshasında Alman yardımı hakkında tek bir satır yoktu. Ertesi gün ise aynı Zafer, Paris mahreci ile iki bakanın -Zorlu ve Polatkan- müşterek bir demecini neşrediyor ve büyük ölçüde krediler alınacağım bu kredilerin şarta muallâk olmadığını ilân ediyordu. Halbuki Temmuz sıcağındaki D. P. Grubu toplantısından evvel gazetelerde ne hoş haberler çıkıyor, kulaktan kulağa ne tatlı rivayetler dolaşıyordu: Amerikanın Almanyadan alacaklı bulunduğu 200 milyon dolarlık bir meblâğın, bu memleket tarafından doğrudan doğruya Türkiyeye açılacak bir kredi seklinde tediyesi üzerinde mutabakata varıldığı söyleniyordu. Ayrıca Almanya, Avrupa İktisadi İşbirliği Teşkilâtı çevresinde 200 milyon dolar vermeğe razı olmuştu. Amerîkadan 400 milyon dolarlık bir kredi gelmek üzereydi, v.s...

Şimdiye kadar âcil ihtiyaçlar dışında dolar kesesini ardına kadar açmaya yanaşmayan Şam Amcanın bu ani cömertliğini izah için, bazı gazeteler bir yol da bulmuşlardı: İste, diyorlardı, Sam Amcanın son Orta Doğu hâdiselerinden sonra gözü açıldı... Bölgedeki yegâne hakiki dostunun Türkiye olduğunu nihayet anladı... Bunun için büyük iktisadi sıkıntılar içinde bulunan sadık dostun imdadına koşmaktadır.

B. M. M. toplantısının arifesinde böyle iç açıcı haberlere hakikaten ihtiyaç vardı!

Maamafih bu haberleri okuyan bazı kimseler, Sam Amcanın Orta Doğudaki en sadık dostunun Türkiye olduğunu anlaması için, niye bu kadar geç kaldığını düşünmekten kendilerini alamadılar. Çok iyi biliyorlardı ki Amerika - Cumhuriyet Hükümetinin Demir Perde gerisiyle bazı çok "masumane" flörtlerine rağmen - siyasi bakımdan Türkiye ye son derece güvenmektedir. Kısa ve orta menzilli füze üslerinin Karadeniz sahillerinde yer alması bunun en büyük delilidir. Buna rağmen Amerika sırf siyasi maksatlarla, büyük ölçüde munzam iktisadi yardım yapmağa yanaşmamaktadır. Gerçi Sam Amca, sadık dostun et, buğday, petrol v.s. gibi âcil ihtiyaçlarını gidermek için elinden geleni esirgemcmektedir. Ama daha fazlasını yapmaktan da daimi surette kaçınmaktadır. Bunun sebebi, sırf siyasi bir yardımın Kolomb Efendi siyaseti değiştirilmedikçe, memleketimizin iktisadi güçlüklerinin hallinde pek bir işe yaramayacağına olan inançdır. Böyle bir yardım olsa bir iki ay için geçici bir rahatlık temin edecek, çok geçmeden yeni kredi talepleri başlıyacaktır. Parasını sokağa atmayı hiç sevmiyen Sam Amca, işte bu sebeple, yardım isteklerine yıllardan beri kulaklarını tıkamıştır. Türkiyeden halen gelen seslere kulaklarını açması için yeni bir sebep görülmemektedir.

Hasan Polatkan

Bir imza için 2000 kilometre

Ancak, Sam Amcanın büyük ve sadık dostu Türkiyenin iktisadi güçlüklerine hissiz kaldığı sanılmamalıdır. İktisaden kuvvetli bir Türkiyenin mevcudiyetini, kendi menfaatlerine de uygun bulduğu için, bütün kalbiyle istemektedir. Kolomb Efendi siyasetinden vazgeçilirse -sayın senatör ve temsilcilerin dış yardım, kredilerini insafsızca budamalarına rağmen. Türkiyeye yardıma çalışacaktır. Tediye muvazenesinin aşırı fazlaları yüzünden, istese de istemese de ikinci bir Sam Amca haline gelen Almanya da, tıpkı Amerika gibi düşünmektedir. İşte bu sebeple iki zengin dost, iktisadi siyasetleri hariç, pek sevdikleri partönerlerini bir deneme imtihanından geçirmeye karar vermişlerdir. Kimseyi kırmamak ve bu iktisadi işin bir izzetinefis meselesi yapılmasını önlemek için diplomatça düşünerek, bu deneme imtihanının Türkiyenin de üyesi bulunduğu Avrupa İktisadi İşbirliği Teşkilâtı tarafından yapılmasını uygun görmüşlerdir. Bunun üzerine Avrupa İktisadi İşbirliği mütehassısları ve Türk Hükümeti arasında aylarca süren müzakereler başlamıştır. Müzakereler müsbet neticeye varmış ve anlaşmayı imzalamak için Polatkan Parise hareket etmiştir. İşleri hızlandırmak, kılı kırk yaran Avrupa İktisadi İşbirliği mütehassıslarının son tereddütlerini yenmek ve yardım miktarını arttırmak gayesiyle Başbakan Menderes, Polatkan ve Zorlu ile birlikte Almanyaya gitmiştir. Siyasetten çok, iktisattan anlıyan Alman İktisat Nazırı Erhard'ın da katıldığı Bonn konuşmalarında, 50 milyon dolar rakamı üzerinde anlaşmaya varılmıştır. Anlaşmanın mütebaki kısmı, bu çarşamba Pariste Avrupa İktisadi İşbirliği Teşkilâtının toplantısında tamamlanacaktır. Amerika ve İngiltere de Avrupa İktisadi İşbirliği Teşkilâtına hisselerini ödeyeceklerdir. En iyimser bir ihtimale göre Amerika 100 milyon, İngiltere ve diğer Avrupa memleketleri de 50 milyon dolarla bu yardıma katılacaklardır. Demek ki yardım, 200 milyon doları aşmıyacaktır. Bazı haberlere göre 100 milyon civarındadır. Bu deneme imtihanı muvaffakiyetle atlatılırsa, Türkiyenin yeni uzun vadeli krediler temim imkânı kolaylaşacaktır.

Yardımın fiyatı

Müttefiklerin vereceği 200 milyon dolarlık kredinin temim, Türkiyenin Avrupa İktisadi İşbirliği mütehassıslarının ileri sürdüğü şartla-

rı kabul etmesi üzerine mümkün olmuştur. Nitekim bu yakınlarda D. P. İktidarının hoşuna gitmeyen haberler vermekte devam eden A. P. ajansı, Alman mütehassıslarına atfen, "Türk Hükümetinin iktisadiyatını kuvvetlendirmek için, kredinin en iyi şekilde kullanılmasını temin maksadıyla Avrupa İktisadi İşbirliği Teşkilâtının kontrolünü kabul etmesinin Bonn anlaşmasını kolaylaştırdığını" bildirmektedir. Keza çarşamba günü bu meseleyi görüşen Avrupa İktisadi İşbirliği Teşkilâtı Bakanlar Kuruluna Başkanlık eden İngiliz Maliye Bakanı Heathcoat - Amory, "kredinin kısmen Avrupa Ödeme Birliği tarafından idare edileceğini" söylemiştir. Bu kredi, AKİS'in evvelce yazdığı gibi yılbaşında Fransaya verilen krediye çok benzemektedir. Kredinin şartlı olduğunda, kötü maksatlılara ateş püsküren Zafer hariç herkes müttefiktir. Yalnız Avrupa İktisadi İşbirliği Teşkilâtının ileri sürdüğü şartlar bir hayli ağırdır. Zira D. P. iktidarının sekiz yıldan beri dört elle sarıldığı Kolomb Efendi siyasetinin terki ve "eve çeki düsen verilmesi" istenmektedir. Demek ki İktidar, sekiz yıllık icraatının tam aksini yapmaya davet edilmektedir. Hafıza-i beşerin nisyan ile malul bulunduğu muhakkak olmakla beraber, yine de böyle mühim bir meselede dün söylediğinin tam aksini söylemek ve hoşa gitmiyen kararları halk efkârına kabul ettirmek, hiç şüphe yok, her yiğidin başaramıyacağı bir iştir. Kaldı ki D. P. İktidarı bu kararları daha parti mensuplarına ve milletvekillerine bile benimsetememiştir. Böyle 180 derecelik dönüşler Batıda ancak hükümetlerin değişmesiyle mümkün olmaktadır. Ne var ki, Büyük Meclisin açılmasından evvel kendini bir şeyler yapmaya mecbur hisseden ve kurtuluş yolunu ancak dış yardımda gören D. P. İktidarı fiyatı ne olursa olsun, şimdilik imtihan şartlarını kabul etmiş gözükmektedir. Tabii ki şartların ne dereceye kadar yerine getirileceği ayrı bir meseledir! Böyle bir ihtimali akıllarından çıkarmayan Avrupalı mütehassıslar, garantilerin tesbiti hususunda uzun uzun durmuşlardır. Maamafih ilerde Alman ve Amerikan kredileri temini, bu deneme imtihanında alınacak rota bağlıdır:

Kabul şartları

Türk Hükümeti muhtemelen pek yakında, Avrupa İktisadi İş birliği Teşkilâtı ile yapılan temaslardan sonra aldığı kararları sahneye koymağa başlıyacaktır. Müzakerelerde gizliliğe son derece dikkat edilmesine rağmen, bir müddetten sonra sızan haberler, bu milletlerarası kanaldan verilen krediyi kabul şartları hakkında sarih bir fikir sahibi olmayı mümkün kılmıştır. Mütehassıslar emisyona baş-

Adenauer
Borç veririm ama...

vurmaktan vazgeçerek devlet sektörünün kendi yağı ile kavrulması ve dış ticaretimize çeki düzen verilmesi gibi başlıca iki. ana mesele üzerinde durmaktadırlar. Devlet sektörünün kendi yağı ile kavrulması, bütçenin denkleştirilmesini, İktisadi Devlet Teşekküllerine ve bazı birliklere Merkez Bankası kapılarının büyük ölçüde kapatılmasını gerektirecektir. Yeni vergiler, zamlar veya masrafların kısılması böyle bir siyasetin tabii neticeleridir. Sızan haberlerden, vergileri arttırmaktan çok Devlet sektörünün masraflarım kısmak yoluna gidileceği anlaşılmaktadır. Cârî masraflarda büyük kısıntılar yapılması mümkün olmadığına göre, yatırım masrafları kısılacaktır. Şu adına imar denilen meşhur güzelleştirme yatırımlarının kısılıp kısılmıyacağı henüz meçhuldür..

Devlet sektörü masraflarındaki indirmelere muvazi olarak banka kredilerinin dondurulması düşünülmektedir. Mevduatın çekilmesinden sonra banka kredilerinin kısılması dolayısıyla müşkül durumda kalan birçok tüccarın böyle bir karardan hiç hoşlanmıyacağı muhakkaktır. Yalnız kredilerin dondurulması, enflâsyonla hakikaten mücadeleye karar veren bir hükümetin asla ihmâl edemiyeceği mühim ve tesirli bir silâhtır.

Bu tedbirler alınırsa, ne İsayı ne Musa'yı memnun etmiyen Millî Korunma Kanununun sahneden kaldırılması mümkün olacaktır. Halen Milli Korunma Kanunu yeniden gözden geçirilmektedir.

Dış ticaret meselelerine gelince, ilk akla gelen devalüasyon kelimesidir. Devalüasyon, enflâsyon girdabına kendini kaptıran bütün İktidarların mutlaka yapmağa mecbur oldukları, fakat isminden umacı gibi korktukları bir kelimedir. Bu sebeple İktidar, şimdilik, açıkça bir devalüasyona gitmeyi kabul etmemiştir. Devalüasyon zarureti, mevcut prim sisteminin ıslahı suretiyle karşılanacaktır. İthalâttan alınan vergilerle, ihracat primleri karşılanacaktır. İyi yürütülebilirse -ki bu çok zor bir iştir- rasyonel bir prim sistemi açık bir devalüasyonun yerini tutabilir. Her halükârda, halen mevcut prim anarşisine bir çekidüzen vermeye çalışılacaktır. Hükümetin alacağı ilk karar budur.

Hakikaten ihracatımız yıllardır, açık veya kapalı, sabit veya mütekâmil çeşitli primler almaktadır. İKA ajansı bu muhtelif primleri aşağıdaki şekilde sıralamaktadır:

Çeşitli primlerin mevcudiyeti, gelişi güzel zaruretler mecbur ettikçe prim verme yoluna gidilmesinin neticesidir. İşte yeni sistem, bu karma karışık primleri tek bir esasa bağlıyacaktır. İthalâttan alınan hisseler

Mahsulün faydalandığı şekil	**Malın ihracatımızdaki mevkii**
Tevzin Foııu	% 8,7
Deblokaj fonları için rüçhanlı kur	% 8,1
İhracatı kanuni veya fiili tekel seklinde yapılan mallar	% 19,2
Muvakkat ihracat rejimi	% 1
Maden ihracatçısına mahsus ithal hakkı	% 9,1
Tütün müstahsiline yapılan yardım	% 30-40
Bilateral ticaret anlaşmalarının fiyat aciyosu	**(Bu yoldan sağlanan primden bütün mallarımız faydalanır)**
Ariere ödemelerinin verdiği primler	(" " ")
Kredili ithalâtta malla ödeme usulü	**(Borç transferine tahsis edilen mallar faydalanır)**
Muhtelif takas muameleleri	**(Aşağı yukarı bütün mallar faydalanır)**

sayesinde, tek bir sistem çerçevesinde ve dünya fiyatları göz önünde tutularak ihracat mallarına prim ödenecektir. Acaba bu sistemin yürümesi için ne kadar prime ihtiyaç hasıl olacaktır? İKA ajansına göre 487 milyon lira prime ihtiyaç vardır (ihracat tutarının 'yüzde 59'u). Biraz daha az iyimser hesaplarda 1 milyar rakamı ortaya atılmaktadır. Bütün mesele, bu muazzam miktarın ithalâttan alınan hisselerle nasıl karşılanacağıdır.

İthalâttan hisse alma yoluna daha evvelce de gidilmişti. 1957 Şubatının sonunda kabul edilen bir kanunla ithalâttan Hazine hissesi alınmağa başlanmıştır. Fakat bu hisse, bütçe açıklarını azaltmak için kullanılmıştır. Halbuki yeni sistemde ithalâttan alınan vergi, ihracata tahsis olunacaktır. İktidar acaba ithalâtı ağır bir şekilde vergilendirmeyi göze alabilecek midir? Yoksa gerekli prim miktarını çok iyimser hesaplara dayanarak az gösterme yoluna mı gidecektir? Son günlerle Ankarada müşahede edilen bazı tereddütler, sistemin muvaffâkiyeti için zaruri olan fonun çok dar tutulacağı hususundaki şüpheleri kuvvetlendirmektedir.

Prim sisteminin ıslahı yanında, tabii ki Avrupa Ödeme Birliğine mensup memleketlere olan borçların da tek bir sisteme bağlanması düşünülmektedir. Ödenmesi geciken bu borçlar ilgili memleketlerle yapılan anlaşmalar neticesinde bir sıraya konmuştu. Yalnız bu anlaşmalarda Avrupa Ödeme Birliğine dahil muhtelif alacaklılara, farklı imtiyazlar tanınmıştı. Halen bir taraftan bu borçların teşkil ettiği, ağır yükü azaltma çareleri aranırken, diğer taraftan bütün alacaklılar için yeknesak esaslar tesbitine çalışılacaktır.

Milletlerarası mütehassısların krediyi kabul şartları anahatları itibarile bundan ibarettir. Bu tedbirler İktisattan anlıyanların ve Muhalefetin yıllardır alınmasını istediği tedbirlerden farklı değildir ve farklı olması da düşünülemez... Halen temel mesele Muhalefetten gelen ikazlara kulakları tıkamayı ana prensip haline getiren İktidarın, milletlerarası bitaraf bir teşekkülden gelen "telkinler" i samimiyetle tatbike girişip girişmiyeceğidir.

Kıbrıs

Ölüm diyarı

Gözlerin Orta Doğu hâdiselerine çevrildiği şu günlerde, Kıbrıs, bir ölüm diyarı haline gelmiştir. Temmuz ayının ölü bilançosu 84'e yükselmiştir; yaralıların sayısı yüzleri aşmaktadır. Sokağa çıkan her insan, bir daha evine sapsağlam döneceğinden emin değildir.

Vali Foot'un gecen haftanın ortasında aldığı, 1955'ten beri misli görümemiş fevkalâde emniyet tedbirleri terör havasını değiştirmemiştir. Halen Adada bir ay sürecek gece sokağa çıkma yasağı ilân edilmiştir. Hapishaneler ağzına kadar doludur, 17 Temmuzda hasredilen resmi rakkamlara göre 544 kişiyi barındıran hapishanelere, 12 günde 51 kişinin öldürülmesi ve 80 kişinin yaralanması üzerine, geçen hafta terörizmle ilgisi bulunduğu sanılan 1400 yeni misafir gelmiştir. Yeni mevkufların sadece 50 tanesi Türktür. Tevkiflerdeki nisbetsizlik, Vali Foot'un ifadesiyle, EOKA'nın terör hareketlerinde gösterdiği "müessiriyet" in neticesidir. Maamafih, Türk Mukavemet Teşkilâtı da usulen feshedilmiştir. Ne var ki bu fevkalâde emniyet tedbirleri iki cemaatın birbirini öldürmek için giriştikleri kanlı mücadeleyi durduramamıştır. Bilâkis, hayatta öldürmekten başka birşey bilmeyen EOKA şefi Grivas'ı kamçılamıştır. Kıbrıslı Rumlar umumi bir grev hareketine girişmişlerdir. Plânını bile unutan Vali Foot, asayişi temin etmek için her çareye başvurmaktadır. Liberal Vali, heyecan verici haberler neşreden Rum ve Türk gazetelerinin Adaya girmesini bile yasak etmiştir.

Dr. Fazıl Küçük
Küçük oyunlar

Küçük metodlar

Adada Valinin sansürü yanında bazı hususi sansürler de mevcuttur. Meselâ Valinin sansüründen geçtiği halde 5 Temmuz târihli AKİS'in Adaya girmesine mani olunmuştur! Bu hususi sansürün mucidi Kıbrıstaki Türk cemaati arasında kendi çapında bir disiplin tesisine çalışan Dr. Küçüktür. O sıralarda Türkiyede bulunan Dr. Küçük, AKİS'i okur okumaz Kıbrıstaki bayilere telgraf çekmiş ve AKİS'in satışa çıkarılmamasını bildirmiştir. Bu sebeple Kıbrıstaki AKİS okuyucuları, o hafta mecmualarını bayilerde bulamamışlardır. Pek tabii olarak, AKİS'in gelmeyişinin sebebi olarak da Vali Foot'un sansürünü düşünmüşlerdir. Ama küçük kurnazlıkların hiçbir zaman gizli kalmadığı malûmdur. Çok geçmeden bu acayip sansürün Küçükün eseri olduğu öğrenilmiştir.

Bizzat kendisi de bir gazetenin sahibi bulunan Dr. Küçükün basın hürriyeti hakkında, doğrusu çok güzel fikirlerinin mevcut olduğu ortaya çıkmaktadır... Kıbrıs Türklerinin lideri payesini kazanmak için bu küçük metodlardan herhalde çok faydalanmıştır... Bir iki ay evvel Adada vuku bulan bazı temizlik hareketlerini hatırlamamak imkânsızdır.

Makarios'a müracaat

Fevkalâde tedbirlere rağmen, ölüm diyarı haline gelen Adada asayişi temin edemiyen İngiltere, diplomatik yollarla sükunetin tesisine çalışmaktadır. İngiltere, asayişin iadesinin, Adadaki Türk ve Rum liderlerinin nüfuzlarım bu yolda kullanmalarıyla mümkün olacağını düşünmektedir. Yalnız Adadaki liderlere meram anlatabilmek için evvelâ daha yukardakileri ikna etmenin gerektiğine inanmaktadır. Bu sebeple Londra konferansından faydalanarak, Menderes ve MacMillan' ın Kıbrıs hakkında yapacakları konuşmalarda, İngiliz Başbakanı, Menderesten Dr. Küçük üzerindeki nüfuzunu kullanmasını istiyecektir. MacMillan birara asayişin temini için Kıbrısa Türk askerlerinin yollanmasını isteyen Dr. Küçükün, Ankaranın sözünden çıkmayacağından katiyetle emindir. Maamafih, halen Adadaki karışıklıkların başlıca mesulü Rumlar ve EOKA'dar. İngiltere EOKA'ya nasıl meram anlatacaktır? EOKA şefi Grivas'ın Atinadaki siyaset adamları hakkında iyi düşüncelere sahip olmadığı malûmdur. Yunan hükümeti böyle bir talebi kabul etse bile, Grivas Atinanın sözlerine kulak asmayacaktır. İngiltere bunu çok iyi bilmektedir. Halen Grivas'a söz anlatabilecek yegâne adam, Papaz Makarios'tur. İngiltere Makarios'un Adaya dönmesinin Rumları yatıştıracağını düşünmektedir. MacMillan Londrada bu meseleyi Menderese çıtlatmıştır. Menderesin verdiği cevabı tahmin etmek güç değildir. Fakat İngilterenin kendi menfaatleri bahis konusu olduğu zaman müttefiklerinin sözüne ne dereceye kadar kulakverdiği malûmdur.

Tabii bu arada şu meşhur İngiliz plânı üzerinde "zirve konuşması" ikinci plâna geçmiştir. Halen İngiltereyi en çok ilgilendiren mesele Adada asayişin iadesidir.

AKİS'in Yazı Müsabakası

"Milletlerin İktisadî Kalkınması Niçin Hürriyet içinde Olmalıdır?

- IV -

Salâhattin DEMİRKAN

İktisadi mevzular ve hâdiseler, kendiliğinden, yani kendinden ayrı dış sebeplerin etkisi olmadan meydana gelmiş değildir. Onun doğmasında, gelişmesinde ve çeşitli manalar almasında, toplumsal hayatın diğer müesseseleri relatif **birer** iktidara maliktir. Ayni hal toplum bünyesindeki müesseseler **için** de **varittir.** Zaman, mekân, mevcut şart ve imkânlarla, iktisat **anlayışında** vukubulan her değişme, onlarda da esaslı değişiklikler vücuda getirir. Kısaca söylemek i**cap** ederse, tesir eden ve tesiri alan gerçekte bir ve ayni şey olmayıp, her halde, **bütün** müesseseler arasında mütekabil hareketler doğuran fikrî ve **fiili** unsurlardır.

Hukuk, din, **politika,** edebiyat, müzik, v.s. **gibi** çeşitli sosyal hareketleri, tek sebebe, iktisadî âmillere irca etmek ve bu hareketlerin **İktisadi** âmillerin birer ürünü olduğu noktasında ısrar etmek, tarihi maddeciliğin çok garip spekülâsyonlarından biridir. Böyle bir iddianın büyük zorluklarla karşıla**şacağı** ve hatta karşılaştığı tarihi bir vakıadır. Tek taraflı bir sebep ve neticeyi, -mevzuun ehemmiyeti ne derece büyük olursa olsun- kabul etmeğe, hiç olmazsa düşünmeğe bile imkân **yoktur.**

İktisadî mevzuların en çok bağlı olduğu müessese, şüphesiz, hukuk müessesesidir. Hukukla bağlı **olmayan** normal bir ekonomi siyaseti tasavvur edilemiyeceği gibi, iktisadi anarşi içinde de normal bir hukuki düzenin fiilen varolabileceğini tasavvur etmek o kadar güçtür. Mevzuun sarahati ve ciddiyeti en ufak **bir** SÖK bile kaldıramaz. Netice itibar ile, **her** iki mefhum arasında, tesanüdün oluşu veya olmayışı, insan hürriyetile çok yakından ilgilidir.

Hürriyet kelimesi gaipten gelen bir ses gibidir. Esrarengizdir, caziptir. Mana ve mahiyeti, insanı, içten titretir. Bir an için, bundan, hürriyetin bir gaye olduğu manasını çıkarabiliriz. Fakat, esasta, **hürriyet bir** gaye değil, bilakis bir vasıtadır. **Gaye,** refah, huzur, ve **muvazenedir.** Bu gayeye, ancak, normal bir iktisadi ve hukuki düzen içinde mevcut hürriyetin iktidarı ile ulaşabiliriz. Rollerin ters çevirildiği, yani, ferdî hayatın mündemiç cevheri olan hürriyetin, bir gaye haline getirildiği devirler olmuştur. Olmaktadır da... Gerçekten buna "garip bir tecelli" den başka **bir** şey denmez.

Hukukun lüzum ve değeri burada açıkça belli olmaktadır. Faaliyetlerimin hedefi ve gayesi sadece ben olursam diğerleri ne yapacak? Benliğin açılarak, yayılarak diğer bencilerle ittihada girdiği ve ben olmayanlar birer vasıta derecesine indirildiği zaman, toplum bünyesinde doğacak iktisadî hegemonya ne ile izale edilebilir? Refahı, her türlü garantiyi, tam liberal bir sistem içinde ararken, neticede, kartel ve tröst gibi, hizmet erbabı ve alıcılar aleyhine işleyen mekanizmanın ağına düşmek, iktisadî esarete mahkûm olmak tehlikesile karşılaşabiliriz. Böyle bir akıbetin, totaliterizmin zincirli hürriyetinden daha iyi olmadığı muhakkak.

Liberal teşebbüslerin, millî iktisadiyatı fiilen vücuda getirmesi, bütün istihsalin, say'in toplum menfaatına döndürülmesi, ancak, hukukun veya hukuku tatbik ile mükellef olanların, sistem bünyesinde fiilen bulunmasile kabildir. Kasten veya taksir ile bu müdahelenin yapılmadığı hallerde, organizasyon, amelesile, alıcısile yalnız müteşebbisin küpünü dolduran bir mekanizma olmaktan öteye gidemez. Ayni hal, devlet kapitalizmi ve devlet işletmeciliği için de varittir. Devlet işletmeciliği ile hususi işletmecilik arasında ikincisi lehine çok fark bulunmakla beraber, şayet iktisadî teşebbüsü devlet eline alırsa, o zaman, hususi teşebbüslerde şahsî menfaat hukuki mevzuatla nasıl toplum menfaatına da tevcih ediliyorsa, tıpkı onun gibi, devlet de kendi fiillerinde hukuk ile mukayyet olmalıdır. Devlet işletmeciliği ve kapitalizmi İktisadi kalkınma için şayanı kabul değilse de, zarureten vaki olan teşebbüslerde daha dikkatli, daha plânlı olması icabeder. Esasen bu imkân fazlasile mevcuttur.

Hususi teşebbüsler, hukuku tatbik ila mükellef olanlar tarafından takyid ediliyor ve her fiil genel fayda sahasına intikal ettiriliyordu. Şimdi ayni kontrol mekanizması, devletin teşebbüslerine ve icraatına karşı nasıl çalışacak? Fail ile münekkit bir ve ayni şey oluyor. Vakıa, teşebbüsün neticesi ve sıhhati piyasada kendisini çabuk gösterecektir. Fakat bu bize ne anlatır? Diyelim ki piyasada panik var. Ve bunun müsebbibi, organizasyondaki veya istihsaldeki bozukluktur. Bunu nasıl düzelteceğiz? Bilfarz, hukukun bize tanıdığı siyasî hürriyete sahibiz. Her icraatı en ince teferruatına kadar tetkik ve tenkit edebiliyoruz. Ne olacak, sonra bu kâfi midir? İktisadî çarkın muayyen yerlerde dönmesi, servetin kısmî terakümü belki önlenebilir. Ancak, yine organizasyona tesiri ve onun istikbali tamamen iktidarın niyetine bağlı kalacaktır.

İktidar metafizik bir tezahür. değildir. Onu teşkil edenler bünyemizden çıkmış beşeri fertlerdir. Binaenaleyh, senden, benden farklı kimseler değildir. Aksini iddia, safsatadır. Hepimiz hukukla mukayyet kimseleriz. Şayet **bir** paye vermek icap ederse o takdirde, sadece, "hukukî kaideleri tatbik ile mükellef kimseler" dememiz yeter. Teşkilâtın reel manası bu olunca, her fiile gösterilen reaksiyonun biribirine tekabül etmesi lâzımdır. Yani, iktidarın hususi teşebbüslere, **toplum** menfaatına tatbik ettiği hukuki kaidelerle müdahelesi gibi, hususi şahıslar da iktidarın âmine menfaatına aykırı icraatına ayni hukuki hürriyetle müdahele edebilmelidir. İktisadî faaliyetlerde servetin aşırı nisbetsizlikle dağılması ve bir tarafa fazlasile terakümü ancak bu şekilde önlenebilir. Hürrlyet, bu düzenin tahakkuku için şarttır. Diğer taraftan, iktisadî kalkınmanın hukukî hürriyet için cereyan etmesi karşılıklı itimadın artmasına ve **her** hamledeki işbirliğinin daha çok sıklaşmasına müncer olacaktır. Böylece iktisadi kalkınma, başı dumanlı politikacıların ve hususi istismarcıların bulanık sulardaki faaliyetlerinden kurtulacak, rasyonel ve ilmî sahalarda en yüksek zirveye ulaşacaktır.

• Irak

Bağdat evi düştü

(Kapaktaki Başbakan)

Bu haftanın ilk günü, Bağdat Paktının geri kalan üyelerinin ve Dulles'ın güneşsiz Londrada başbaşa verdikleri bir sırada, Bağdatın tam göbeğine düşen beyaz boyalı evde hummalı bir faaliyet hüküm sürmekte idi. Çelik kasalar açılıyor, kasalardan çıkan yüzlerce dosya inceden inceye gözden geçiriliyor ve kayıtlar tasnif ediliyordu. Fırata yan veren bu muhteşem ev, Bağdat Paktının karargâhıdır. İsmi bile miyop bir diplomasinin timsali olan talihsiz paktın, meşhur "Bozguncu faaliyetlerle mücadele komitesi" nin "şüpheli eşhas" listeleri, ajanların isimleri, askeri ve siyasi plânlar bu büyük binanın çelik kasalarında bulunmaktadır. Dünyanın en süratli ihtilâli sırasında -iki saat sürdü- Paktın ve Nuri Saidin bölgedeki emellerini açıklıyan en gizli plânları bile imha etmek kimsenin aklına yelmemiş ve "Bağdat hazineleri" genç subayların eline düşmüştür. Halen genç subaylar ve yardımcıları bu hazineyi gözden geçirmekle meşguldürler. Paktın ismini duyunca Nuri Sâidi görmüş gibi olan genç subaylar zamanı gelince bulacakları defineleri Iraklılara ve dünya halk efkârına duyurmakta kusur etmiyeceklerdir. Mısır basını şimdiden bazı dokümanların muhtevasını açıklamaya başlamıştır Kahire gazeteleri. Lübnanı ve Ürdünü zorla saflarına almak için Pakt üyelerinin hazırladıkları plânların, İsrailin üyelerin suç ortağı bulunduğunu gösteren dokümanların ele geçirildiğini yazmaktadır. Tabii ki bunlar, henüz rivayetlerden ibarettir. Asıl gürültü dokümanlar ortaya döküldüğü zaman kopacak ve. Bağdat Paktının resmi gayesinden -ki komünizme karşı savunmadır- ayrılmadığını iddia edenlere soğuk terler döktürecektir...

Pakt bu haliyle muharebe meydanında plânlarını düşmanın çaldığını öğrenen bir generalin acıklı durumunu hatırlatmaktadır. Üç buçuk yıllık bir gayret bir anda yıkılmıştır ve artık tonlarca evrakı kurtarmak için bile vakit çok geçtir. Bağdat kalesi iki saat bile dayanamadan düşmüştür.

Eski günleri geri getirmek için yegâne ümit Ürdüne, Lübnana ve Adanadaki NATO üssüne yerleşen Batılı kuvvetlerin, Kral Hüseyinin etiketi altında yeni rejimi zorla devirmelerinden ibaret kalmıştır. Irakta mukabil bir ihtilâl hareketi patlak verecek. Faysalın ölümüne rağmen, hâlâ var sayılmak istenen Krallar Federasyonu Başkanı Hüseyin ve gerisindekiler yardıma koşacaklar ve Nuri Saidsiz de olsa eski rejimi ihya edeceklerdi. Amerikaya rağmen Ürdüne asker çıkartan İngilterenin ve çıkartmalar dolayısıyla Eisenhower'e sevinç telgrafları çekenlerin bir kaç gün bu hayalle yaşadıkları muhakkaktır. Yalnız böyle bir hayalin gerçekleşmesi için, Irakta bir iç isyan çıkması lâzımdı. Nuri Saidin liderliğinde Arap dünyasını kontrol etmeye çalışanlar, Nuri Saidin memleketinde az sevildiğini bilmekle beraber, yine onun ve hanedanın eli silâhlı taraftarlarının mühim bir kuvvet teşkil ettiğini düşünüyor ve birşeyler olmasını bekliyorlardı. Fakat Bağdat Paktının bütün hesaplarında görüldüğü gibi bu hesap da yanlış çıktı. Irakta en ufak bir kıpırdanma bile olmadı.

Krallık tahtına asılan postal

Ol saltanatım yerinde...

Faysalın sarayı önünde poz veren bir ihtilâlci.

İngiliz silâhlarıyla vurulan İngiliz politikası

Nuri Saidin ve hanedanın iskambil kâğıdından mamul İktidar binasını bir fiske ile yıkan genç subayların hudutları sıkı sıkıya kapaması, bir iki gün süren ihtilâl taşkınlıklarından sonra tam bir asayişin tesisi için kâfi geldi. Tevkif edilenlerin sayısı 100 den azdı. Irak halkı, kendisini. Nuri Said rejiminden kurtaranları bağrına basmıştı. Yeni rejimin gördüğü itibar karşısında istikballerini Nuri Saide bağlıyan birkaç yüz şeyhin kıpırdanmaları imkânsızdı. Yeni rejim, birkaç yüz şeyhe değil sağlam temellere, halka dayanıyordu. Tahsilini Fransada yapan Iraklıların Fransadaki mektep arkadaşlarına gönderdikleri bir telgraftan alınan şu cümle, Iraklıların ihtilâli nasıl karşıladıklarını çok iyi göstermektedir: "Tahsillerini Fransada yapan ve Fransız ihtilalinin şerefli ananelerine sıkı sıkıya bağlı olan biz Iraklı aydınlar, size büyük bir sevinçle Irak cumhuriyetinin doğuşunu bildiririz. Bizim 14 Temmuz, ihtilâli, memleketimizi yıllarca sefalet, esaret ve haysiyetsizlik içinde tutan büyük Irak Bastille'ini yok etmiştir."

Orta çağ nizamana karşı bütün, aydınların ve aç kütlelerin ayni hisleri duydukları şüphesizdir. İngilte-

re ve Amerika bu hakikati çabucak anladılar ve Iraka müdahaleyi akıllarından sildiler. Biraz geç de olsa, meşhur radyo servisi sayesinde, Kral Hüseyinin Bağdat kapılarına dayandığını ve Kuzeydeki aşiretlerin 60 bin kişilik bir kuvvetle harekete geçtiğini yazan Havadis gazetesinin sayfalarında da bu haberler azaldı. Kalen zihinleri işgal eden tek mesele yeni rejimin nasıl ve ne zaman tanınacağıdır.

Hürriyet caddesi

Bu haftanın başında sevinç içindeki Irakta tam bir sükûnet hâkimdir. Herşey normale dönmüştür. İhtilâlin ilk günü neşri yasak edilen İngilizce Irak Times'ın yeniden görülmeğe başlaması bu normale dönüşün son bir ifadesidir. Tatil günleri, caddeler eğlence arayan Iraklılarla doludur. Meraklı ziyaretçiler, 14 Temmuz ihtilâlinin "tarihi" yerlerini dolaşmaktadırlar. En büyük alâkayı, gizli merdivenlerinde ve odalarında silâhlı muhafızlar bulunan Nuri Saidin evi toplamaktadır. Sabahın erken saatinde Cumhuriyetin ilânını bildiren radyo binası da en çok tavaf edilen tarihi yerler arasındadır.

Nuri Saidin halk tarafından öldürüldüğü sokağa Hürriyet caddesi adı verilmiştir. Caddede "Burada, beni öldürecek adam henüz anasının karnından çıkmamıştır diyen adam öldürülmüştür" yazılı bir levha bulunmaktadır.

Kendilerini iki saat içinde Irakın başında bulan genç subaylar, ilk günlerin şaşkınlık ve heyecanını anlatmışlar, ihtilalin tarihçesini hikâyeye başlamışlardır. İhtilâlin 1 numaralı adamı, Başbakan General Abdülkerim Kasım, her milletten 90 gazetecinin önünde yaptığı ilk basın toplantısını ihtilalin mazisine tahsis etmiştir: "İhtilâl fikri bana Harp Okulunu bitirdikten sonra geldi. 1934 de ilk subay tâyin edildiğim zaman, Irakın iç durumunun gittikçe kötüye gittiğini farkettim. Seneler geçti, memleket işleri iyice berbatlaştı. Üç yıl evvel general olduğum ve Ürdüne gönderildiğim zaman meslekdaşlarla temasa başladım. Etrafımda dürüst ve emin insanlar toplanıyordu. Bunlardan biri halen Başbakan yardımcısı olarak yanımda bulunan Abdülselâm Ariftir. 1956 da İktidarı alma saati yaklaşmıştı, fakat işler henüz olgunlaşmamıştı. Gayretlerimize rağmen teşkilâtımız bizi gözliyen sayısız casus ve ajanlar tarafından her an yakalanmak tehlikesiyle karşıkarşıya idi. Bu yıl şartlar düzelince faaliyetimi hızlandırdım. Eski rejim de, Irak birliklerine Lübnana girme emrini vererek bana yardım etti ve düşüşünü çabuklaştırdı.

Plânlarımıza göre 14 Temmuz sabahı saat 6 da herşey bitmeliydi. Hakikaten saat 6 da ordunun yardımı ve halkın desteğiyle duruma tamamiyle hâkimdik".

Bin Nasırdan bir tanesi

İhtilâli düşünen ve hazırlayan adam bundan 44 sene önce Bağdatta dünyaya gelmiştir. Orta halli bir ailenin çocuğudur. 18 yaşında Harp Olculuna girerek 2 yıl sonra buradan asteğmen rütbesiyle çıkmış ve orduya katılmıştır. Genç Kasım, 1911 yılında Kurmay Okulunu birincilikle bitirmiştir. Birçok birliklerde kurmay başkanlığı yapmıştır. Irakın Kuzeyinde kürt aşiretlerine karşı girişilen harekette gösterdiği başarıdan dolayı en yüksek Irak askeri madalyasını kazanmıştır. Arap-İsrail harbinde bir taburun kumandanıydı. Ön saflarda gösterdiği cesaretiyle tanınmıştır.

1955 de rütbesi Tuğgeneralliğe yükseltilmiştir. General Kasım aynı yıl Türkiyede yapılan manevralarda müşahid sıfatıyla bulunmuştur.

Son zamanlarda Irakın iyi teçhiz edilmiş nadir tümenlerindin biri olan III ncü Tümenin XIX. Tugayının komutanlığına getirilmiştir. Modern silâhlarla mücehhez bu tümen karışıklıkları bastırmak için kullanılmaktaydı. Nitekim geçen sene ordu ile başı derde giren Kral Hüseyine yardım için bu birlik Ürdüne gönderilmiştir.

Nihayet 14 Temmuz günü gelip çattı. O ana kadar tıpkı Nasır gibi ihtilâlden evvel meçhul bir subay olan Kasım günün adamı haline geldi.

Irakın yeni başbakanı henüz evlenmemiştir. İyi İngilizce konuşur, İngilterede altı aylık bir staj hariç memleket dışına pek nadir çıkmış olmasına rağmen Batılı birçok dostu vardır. İhtilâl zaten, Batı kültü-. rü ile yetişenlerin eseridir. Ne var ki Batı, dost olarak şeyhlerin lideri Nuri Saidi tercih etmiştir.

Kasım subay olarak son derece disiplini sever, adil ve namuslu bir adam olarak tanınmıştır. Aceleci, sabırsız ve sözünü sakınmayan bir insandır. Fakat askerleri, onların yiye» ceği ve içeceğiyle ve diğer dertleriyle yakından ilgilenen bu adamı son derece sevmektedirler. Disiplinli asker, iyi bir sporcudur. Basketbol ve futbola bayılır. Askerlerini spor yapmaya adeta zorlar. Birkaç yıl evvel generallerin, albayların katıldığı bir ordu atletizm müsabakasında, Irakın en hızlı koşan generali ünvanını kazanmıştır. General Abdülkerim Kasım hararetli bir Nasır taraftarıdır. Zaten başka türlü olması da beklenemezdi. Zira Arap dünyasında mantar gibi bitmeye başlayan bu genç subaylar, aynı sosyal ve müstemlekeci düzene baş kaldıran adamlardır. Hepsi Batı kültürü ile yetişmişlerdir. Hırsızlığın, şeyhlerin ve ahlâksızlığın pençesindeki eski nizamdan nefret etmektedirler. Hepsi Batıdan öğrendikleri hürriyet, istiklâl, demokrasi gibi fikirlerin Batılılar tarafından memleketleri dışında ayak altına alınmasına razı olamamaktadırlar. Hepsi suni hudutlar ve İngiliz icadı krallıklar ve şeyhlikler

dışında bir Arap milleti olduğuna inanmaktadırlar. Sadece binlerce genç subay değil, bütün Arap aydınları istisnasız bu şekilde düşünmektedirler. Mısırda Nâsırın, Suriyede Seracın, Irakta Kasımın yaptığı ve Ürdünde Nevarinin yapmağa çalıştığı ihtilâli tekrarlamaya hazır binlerce subay vardır. Yarın Nasırla dost geçinen orta çağ memleketlerinde de, Yemende, Suudi Arabistanda aynı fabrikadan çıkma genç subaylar Nasır veya Moskova istese de istemese de aynı ihtilâli tekrârlıyacaklardır.

Tabi ki bu adamlar ilk yolu açan ve ideallerini gerçekleştirmek için çalışan tecrübeli Nâsıra karşı büyük bir hayranlık duymaktadırlar. Yeni bir sosyal nizam ve Arap Birliği için onun liderliğini kabule canı ranlar bile ister istemez subaylar hükümetini tanıyacaklardır. Acaba yeni rejim ne şekilde hareket edecektir? Batılı siyaset adamlarının halen zihnini kurcalayan mesele, budur. Herşeye rağmen iyimser olmaktan vaz geçmeyenler, İktidar arzusunun Iraklı genç subayları Nasırın Cumhuriyetine katılmamaya, Musaddıkın akıbetini hatırlayarak Batının petrol inhisarına dokunmamaya ve hattâ Bağdat Paktında kalmaya- sevk edeceğini düşünmektedirler. Arzularını hakikatler yerine almayanlar için durum tamamen farklıdır.. Onlar için bir Irak meselesi yok, bir Arap meselesi vardır. Zira petrol inhisarının eskisi gibi devam etmesine imkân, yoktur. Süveyş kanalı gibi petrolün de millileştirilmesi petrol krallarının uykusu-

İhtilâlciler tarafından tevkif edilen Fazıl Cemali
Mevkufiyeti uzun sürmedi

gönülden hazırdırlar. Bu hususta eh. ufak hayale kapılmamak lâzımdır. Telâşa düşen Batılıları yatıştırmak için, ilk günler Batının hoşuna giden sözleri tekrarlamakta yarış eden Iraklı ihtilâlcilerin Bağdat Paktına bile dil uzatmaktan kaçınmalarına aldanılmamalıdır. Nasır da altı yıl evvel aynı şekilde davranmış ve Orta Doğu gerçeklerini anlamayan ve anlamıyormuş gibi hareket eden Dulles'ten koskoca bir aferin almıştır.

Bundan sonrası

Iraktaki yeni rejim muhtemelen bugünlerde Batılılar tarafından tanınacaktır. Dulles bu hususta kararlıdır ve kararını Londradaki Bağdat Paktı üyelerine açıklamıştır. Gerisi bir çorap söküğü gibi gelecek, yeni hükümete en ağır küfürler yağdınu kaçırsa bile ergeç bahis konusu olacaktır. Bağdat Paktı, Arap dünyası için artık tarihi bir isimden ibarettir. Irakın Birleşik Arap Cumhuriyetine katılacağı muhakkaktır. Ancak taktık icabı bu ixıhak tehir edilebilir. Petrolün millileştirilmesi, kumda bir zamanlar İngilizlerin çizdiği hudutların silinmesi ve Arap dünyasının, "ne Amerika, ne Rusya" demesi Batı için bir çok kimsenin düşünmeden tekrarladığı gibi bir felâket değildir. Bilâkis Arap dünyası ile XX. asrın realitelerine uygun bir zemin üzerinde yeni bir dostluğun tesisi ancak bu şartların tahakkukundan sonra mümkündür.

Şimdiye kadar Orta Doğuda, ya ortaçağ adamları ile muahedeler imzalamak, ya kuvvet gösterileri yapmaktan başka bir siyaset mevcut değilmiş gibi davranan Batılılar, yeni bir siyasetin temelini atabilecekler midir? Petrolün millileştirilmesi Arapların birleşmesini ve bölgenin *bi*taraflaştırılmasını anlayışla karşılıyabilecekler midir? Batının halen cevap vermek zorunda bulunduğu mesele budur. Bu suale müsbet cevap verildiği takdirde, petrolünü Batıya satan, komünist olmayan, bitaraf, fakat Bacıya dost bir Arap dünyasının kurulması mümkün olacaktır. Aksi halde Orta Doğu ve petrolü Batı tarafından kaybedilmeğe mahkûmdur. Bölgedeki son üç haftalık hâdiselerin blânçosu bunu göstermeye kâfidir. Müstemlekecilik devrinden kalma Nuri Said İktidarı yok olmuştur. Arapları Nuri Sâidin liderliğinde toplamak gayesiyle kurulan Bağdat Paktı yıkılmıştır. Batılılar halkın nefret ettiğini kendilerinin de çok iyi bildikleri Kral Hüseyin'i korumak maksadıyla seferber olmuşlardır. Macar hâdiselerini unutturan Ruslar, Arap halkının müdafii rolünü oynamaktadırlar!

Elbette ki Batılılar Arapları kendi hallerine bıraksalar bile, Ruslar berrak suları bulandırmak için ellerinden geleni yapacaklardır. Yalnız o zaman, alnındaki müstemlekecilik damgası silinen Batı, Rusların hakiki maksatlarını anlatmakta pek güçlük çekmiyecektir. Ancak o zaman Dulles'in şer ve hayır, hürriyet ve diktatörlük hakkındaki vaızları hakikaten inandırıcı olacaktır.

Lübnan

Garabetler diyarı

Doksan günü aşan Lübnan ihtilâli, Amerikalı askerlerin mevcudiyetine rağmen bu haftanın basında aynı minval üzere devam etmektedir. Üniformalı emniyet kuvvetlerinin ve barikatların arkasındaki sakalı uzamış insanların çehrelerinde bir bezginlik ifadesi okunmaktadır. Onları bir sokak başında yanyana oturup dertleşirken görmek mümkündür. Aynı adamlar güneş çöker çökmez kum torbalarının gerisine yerleşmekte ve halka ihtilâlin bitmediğini hatırlatmak için havaya rastgele bir kaç kurşun sıkmaktadırlar. Tanklarının çelik kulesinden başları gözüken Amerikan deniz piyadeleri, bu hiç değişmeyen ihtilâl oyununa artık alışmışlardır. Her gece tekrarlanan silâh mübadelesini gülerek seyretmektedirler. Arada şırada Başbakan Sami El Sulh'e suikast tertibi gibi ciddî hâdiseler da cereyan etmektedir.

Yalnız diplomatlar ve siyaset adamları, gündüz dertleşen, gece havaya ateş edenlerin, rahat bezginliğinden mahrumdurlar. İlk bakışta bir komediye benzeyen Lübnan dramına bir hal şekli bulmak için didinmektedirler. Bilhassa Eisenhower'in Lübnandaki hususi temsilcisi arabuluculukla şöhret yapmış olan Murphy,

VI. Filo Lübnan açıklarında

Davetsiz misafir!

didinenlerin başında gelmektedir. Lübnana ayak basar basmaz Murphy, hem Chamoun taraftarlarının, hem ihtilâlcilerin kabul edebileceği yeni bir Cumhurbaşkanının peşine düşmüştür. Sanki altıncı filo, Almanyadaki kuvvetler ve Hidrojen bombası taşıyan stratejik hava kuvvetleri bu ufak Akdeniz memleketine münasip bir Cumhurbaşkanı bulmak için seferber edilmiştir! Chamoun, Amerikalılara "gel bizi kurtar" demiş ve Amerikalılar gelmiştir. Ama ilk iş olarak Chamoun'u göndermenin çarelerini aramaktadırlar.

Meşru hükümet, âsiler v. s. gibi hukuki formüllere çok düşkün Amerikanın Lübnandaki temsilcisi Murphy, bu inceliklere bile aldırmamakta, Diyojen misali elinde fener âsilerin mıntıkalarında bir adam aramaktadır. Âsilerin şefleri Saab Sateni ve Kemal Canbulat ile uzun uzun görüşmekte, muhtelif adayların ilimleri üzerinde durulmaktadır. İhtilâlcilerin cumhurbaşkanlığı için favorileri şimdiki âsi şef Kemal Canbulatın yardımıyla Chamoun'un devirdiği Beşare Huridir. Tabii ki Chamoun taraftarlarına bu ismi beğendirmek çok güçtür. En şanslı aday Başkumandan General Şahaptır.

Maamafih, ihtilâlcilerin Şahabın adaylığını desteklemek için, Amerikan askerlerinin ve Chamoun'un derhal çekilmesini istemesini şart koymalarına rağmen, inatçı Murphy'in. gayretleri sayesinde, buhranın halledilme ümidi zayıf ta olsa belirmiştir. AKİS'in baskıya verildiği 31 Temmuz Perşembe günü Lübnan Parlâmentosu yeni bir Cumhurbaşkanı seçmek için toplantıya çağrılmıştır. Murphy'in inatçılığını ve arabuluculuktaki maharet ve tecrübesini bilenler, 31 Temmuz günü yeni bir Cumhurbaşkanının seçilmesinin tamamiyle imkânsız olmadığını düşünmektedirler.

Amerikanın Lübnan buhranına acele son vermek hususunda gösterdiği gayret, deniz piyadelerini bir an evvel geri çekmek arzusunun neticesidir. Amerika, asker çıkartarak, hayati menfaatleri bahis konusu olduğu zaman silâha başvurmaktan çekinmiyeceğini ispat için bu gösteriyi yapmıştı. Daha evvel de aynı maksatla, Altıncı filoya Doğu Akdenize hareket emri vermişti. Bu jeste artık kimsenin aldırış etmediğini gören Amerika, Irakın düşmesi üzerine daha büyük bir darbe indirmeği zaruri bulmuştu. Yalnız, asker çıkartmanın tehlikelerini de görmüyor değildi. O Eisenhower ki, Birleşmiş Milletlerin müdahalesi üzerine Lübnanda her türlü müdahaleden caymıştı. Nuri Said, Chamoun'un İngiltere tarafından kurtarılmasını temin için Londraya koştuğu zaman, Selwyn Lloyd'dan aldığı cevap "ne yapalım Eisenhower caydı" olmuştu. Bu sebeple Eisenhower çıkartmayı zaruri, fakat son derece tehlikeli buluyordu. Nitekim bu tahminler büyük ölçüde gerçekleşti. Rusya eline geçen bu muazzam propaganda fırsatını kaçırmadı. Arap dünyası. Amerikalıları da İngilizleri koyduğu sepete koymakta gecikmedi. Nötralist memleketlerin reaksiyonu acı oldu. Hattâ dostlar bile, Amerikan hareketini tasvip etmiyorlardı. General De Gaulle Amerikanın, Fransaya danışmadan Orta Doğuda, hiç bir harekete girişmiyeceği hakkında bir ay evvel verdiği sözü çabucak unutmasına kızıyordu. Sadık dost Almanya, Süveyşten sonra NATO'da alınan istişare kararına metelik verilmemesine içerlemişti. Adenauer bilhassa, Almanyanın dostane ticari münasebet kurduğu Arap memleketlerine asker çıkartmak için Amerikanın Alman topraklarındaki üsleri kullanmasını affedemiyordu. Londra konferansından sonra Bonn'a koşan Dulles, sonuna kadar dost ihtiyar Adenauer'i yatıştırmakta çok güçlük çekti. İtalya daha farklı düşünüyordu. Avusturya, semalarından müsaadesiz askeri uçaklar uçuran hukuksever Amerikayı protesto etti. Japonya Lübnana asker çıkartmayı "müessif bir hâdise" olarak karşıladı. İsveç daha sertti. Birleşmiş Milletlerde Amerikan delegesine bakıp parmak kaldıran 20 Lâtin Amerika memleketi, bu sefer büyük dostu takip etmeğe hazır değildiler. Hele Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri son derece öfkelidir. Amerikan hareketinin yanlış olduğundan emindir. Sessiz sedasız Birleşmiş Milletler müşahitlerinin sayısını arttırarak Amerikayı Lübnandan çekmenin yollarını aramaktadır. Yıllardan beri nazariyatta Arap milliyetçiliği ile anlaşmak gerektiği vaazını veren an'anevi olarak müstemlekecilik düşmanı Amerika, bizzat hareketinin doğruluğundan emin değildir. Tatbikatta bütün yaktıkları, Ortaçağ sultanları ve Uzak Doğu diktatörleri ile muahedeler im-

Cabot Lodge Birleşmiş Milletlerde Orta Doğulu delegelerle

Tepeden bakan adam

zalamaktan ibaret kalsa bile, Amerika Rusyaya karşı zaferin dış siyasette nötralizm şeklinde tezahür eden yeni Afrika ve Asya milliyetçiliğinin kalbini kazanmağa bağlı olduğunu ve kalblerin silâhla fethedilemiyeceğini bilmektedir. Bu sebeple Sam 'Amca, bir an evvel şerefli bir şekilde Lübnandan çekilmeğe çalışmaktadır. Murphy'nin acelesi bu yüzdendir. Hele Ruslarla Zirve konuşmalarına oturmadan evvel, Lübnanda bir tek Amerikan askeri kalmaması Amerika için büyük bir avantaj olacaktır.

Dünyanın en garip ve en sulhperver askeri harekâtı bu şekilde son bulacaktır. Amerika Lübnandan çekildikten sonra, İngilterenin Ürdünde barınması mümkün olmıyacaktır. İngiliz halkının kulaklarında hâlâ Bevanın Avam Kamarasında söylediği "Halkına karşı bir kralı korumak için İngiliz askerlerinin hayatını tehlikeye atıyorsunuz" sözleri çınlamaktadır. Esasen dünya halk efkârının ve. bir sürü büyük devletin tazyiki, İngilizlerin Ürdünde kalmasını imkânsız kılacaktır. Bu takdirde, İngilizlerin koltuk değneği ile ayakta duran Faysalın amcazadesi Hüseyinin Akıbeti ne olacaktır? Keza Lübnanda yeni Cumhurbaşkanı seçildikten sonra bu memleketin yeni dış siyaseti ne şekil alacaktır? Bütün bu meseleler, Orta Doğu hakkında Batılıların yeni bir siyasete sahip olmasını gerektirmektedir. Görünüşe göre bu siyaset henüz mevcut değildir,

Eisenhower **MacMillan** **Kruçef**

Zirveye tırmanacakları

Doğu - Batı

Zirveye doğru

Lübnan ye Ürdüne asker çıkartmanın hiç değilse bir faydası oldu. Zira yaz ortasında bir hayli uzaklaşmış gözüken Zirve konferansı birdenbire kuvvetli bir ihtimal olarak ortaya çıkmıştır. Muhtemelen pek yakında dört büyükler ve bazı küçükler Birleşmiş Milletlerin etiketi altında başbaşa vereceklerdir. Buna rağmen Mr. Dulles Zirve konferansının toplanmasında her zamankinden fazla aleyhtardır. Şimdiye kadar Ruslarla Orta Doğu meselelerini müzakereye yanaşmıyan Dulles, Amerikanın suçlu gibi göründüğü bir anda ve hele "camdan ev" şöhretini haiz Birleşmiş Milletlerde, Kruçefi Eisenhower'in karşısında oturtmayı diplomatik bir felâket saymaktadır. İşin daha tuhafı, konferans teklifi Batıdan gelmiş; Rusya, Hindistan ve Arap liderlerinin konferansa katılması şartıyla Batı teklifini kabul etmiştir. Amerika bu durumda hiç arzulamadığı bir şeyi yapmak zorunda kalmakta ve diplomatik bir felâket olarak vasıflandırdığı yola sürüklenmektedir.

Acaba Batı diplomasisi böyle bir açmaza kendi kendini nasıl düşürdü? Bu hazin hikâye, Amerikan ve İngiliz çıkartmasından üç gün sonra Rusların verdikleri bir notayla başladı. Rusya Cenevrede acele bir Zirve konferansının toplanmasını teklif ediyordu. Ne İngiliz ne Amerikan Dışişleri Bakanlığı, Rusların böyle bir teklifle ortaya çıkacağını düşünmemişlerdi. Zirve konferansını asla arzu etmiyorlardı. Gelgelelim konferans haberi Amerika ve İngiliz halk efkârında son derece müsbet karşılandı. Bilhassa bütün İngiliz gazeteleri konferansın lehinde vaziyet aldılar. Bu durumda İşçilerin amansız bir harbe giriştiği İngiliz Muhafazakâr Hükümetinin Rusyaya red cevabı vermesi çok zordu. Muhafazakâr Partinin prestijinin son derece düştüğünü bilen ve en kritik zamanlarda bile gelecek seçimleri düşünen MacMillan bir jest yapmak ihtiyacını duydu. Bunun üzerine Muhalefet Partisi liderleri ile başbaşa verdi. -İngilterede Başbakan ve Muhalefet lideri sık sık istişare eden iki insandır ve Rus teklifine karşı mukabil bir teklifle ortaya çıktılar. İngiltere Zirve konuşmasının Birleşmiş Milletler çerçevesi içinde yapılmasını ileri sürüyordu.

MacMillan'ın memleketinde karşılaştığı güçlükleri bilen dostu Eisenhower de, çaresizlik içinde bu teşebbüse rıza gösterdi, Bütün ümidler Rusyanın teklifi reddetmesine kalmıştı. Bu, son derece realist bir siyaset takibeden Rusları yanlış tanıtmaktı. Nitekim Kruçef, derhal evet cevabını verdi ve Konferansın bu haftanın ilk günü toplanmasını istedi. Artık yapacak fazla bir şey kalmamıştı. Tabii ki böyle bir konferansın iki gün içinde sahneye konamıyacağına, esaslı bir şekilde hazırlanması gerektiğine inanan Batılılar, Rusların ileri sürdüğü toplantı gününü kabul etmediler. Amerika -en erken- 11 Ağustos tarihinden evvel Zirve konferansının toplanamıyacağını düşünmektedir. Son derece sempatik Nikita amcanın Newyorkta Amerikalıları teshir etmesi ihtimali de, ayrı bir dert mevzuudur. Rusya halen teklif sahibi Batılıların gösterdiği yavaşlığı istismar etmekle meşguldür. Rus propagandası tam randımanla faaliyete geçmiştir. Batılılar mukabil propaganda taarruzuyla meşguldürler. Karşılıklı notalar gidip gelmekte, diplomatik adetler unutularak notalar sahiplerinin eline ulaşmadan halk efkarına duyurulmaktadır. İki tarat ta, dünya halk efkârı Önünde kendilerinin sulh, karşılarındakinin harp istediklerini ispata çalışmaktadır. Hâlen Eisenhower ve Kruçef arasında diplomatik bir düello cereyan etmektedir.

Bu şartlar altında bir Zirve konferansından acaba bir şeyler elde etmek mümkün müdür? Bu her şeyden evvel Batılıların Irak hâdiselerinin bir defa daha iflâs ettiğini gösterdiği eski fikirleri bırakıp yeni fikirlerle ortaya çıkmasına bağlıdır. Bunun için de herşeyden evvel, Kral Hüseyinin ve imtiyazlarını muhafaza etmek peşinde koşan ve adeta devlet içinde bir devlet haline gelen büyük petrol şirketlerinin feryatlarına kulakları tıkamak lâzımdır.

İKTİSADÎ VE MALİ SAHADA

Kongreler

İçte ateş, dışta ateş

Geçen haftanın sonunda cuma günü Dil ve Tarih - Coğrafya Fakültesinin konferans salonunu dolduran yüze yakın insan sol taraftaki -cam önü- sıralara yığılmış, ellerindeki orta kalınlıktaki karton kaplı kitapçıkları -iktisadi rapor- birer' yelpaze gibi sallayarak serinlemeğe çalışırken bir yandan da kürsüde konuşan hatipleri dinliyorlardı. Ankara o gün sayılı sıcak günlerinden birini daha yaşıyordu. Dışarda ve hele güneş altında durmak âdeta imkânsız bir haldeydi. Sabah saat onda başlayan toplantı öğle vaktinin yaklaştığı saatlerde iyiden iyiye gevşemişti. Başkanlık divanı da dahil delegelerden hiç birinde söylenenleri dinleyecek takat kalmamıştı. En ön sıralarda yer tutmuş bir kaç kişi hariç, hemen bütün delegeler konferans salonunun arka tarafındaki geniş bolde alelacele hazırlanmış soğuk meşrubat satan büfeyle salon arasında mekik dokuyordu. Bilhassa söz sırası kendine yaklaşan delegeler hararetlerini söndürmek, kuruyan gırtlaklarım yumuşatmak için üst üste buzlu sular içiyorlar sonra da şakaklarından, alınlarından şıpır şıpır terler akarak yeniden salondaki yerlerini alıyorlardı.

Dil ve Tarih - Coğrafya Fakültesinin konferans salonunda o gün Türkiye Ticaret Odaları, Sanayi Odaları ve Ticaret Borsaları Birliğinin olağanüstü kongresi yapılıyordu. Delegeler sırf bu toplantı için memleketin dört bir köşesinden toplanıp gelmişlerdi. Hemen herkes bir gün içinde işini bitirip bir an fince memleketine dönmek istiyordu. Ama gene de herkes içinde birikmiş dertleri dökmeden kongreden ayrılmamağa kararlı görünüyordu. Saatin 13'ü gösterdiği sırada kongre öğle yemeği için tatil edildi. Birlik üyeleri, temin edilen otomobillerle Ankara Palasa taşındılar. Orada Birlik kendilerine bir yemek verdi. Ancak, Ankara Palastaki yemek de kongredeki dertli havadan pek farklı bir hava taşımadı. Tüccar da, sanayici de aylardan yıllardan beri içine birikmiş dertleri dökmek için fırsat arıyorlardı. Kongrede olduğu gibi yemek boyunca da herkes birbirine dert yandı. İçini döktü.

Dert çok, derman yok

Kongredeki tenkidlerin hedefini Ticaret Bakanlığı teşkil ediyordu. Bunu kestirmek için ermişlerden olmaya ihtiyacı bulunmıyan ihtiyatlı Ticaret Bakanı, tahminler hilâfına kongreye gelmemeyi tercih etmişti. Başlıca şikâyet mevzuu Milli Korunma Kanunu tatbikatı ve dış

Cihat İren
Prensip adamı

ticaret meseleleri oklu. Fiyatların maliyetten aşağı bir seviyede dondurulması acı acı tenkid edildi. İş erbabının % 90'ının "defterlerini Kapattığı", tüccar ve sanayicinin "inim inim inlediği" uzun uzun anlatıldı. Sık sık değiştirilen kararlar yüzünden tüccarın uğradığı zararlar ortaya döküldü ve Millî Korunma Kanunu suçlularının affı istendi.

Kongrenin en enteresan hâdisesi Ordu delegesi Ahmet Tanrıverdinin fındık hikâyesi oldu: Tanrıverdiye göre iki milyon Karadenizlinin geçimini sağlıyan fındığın geçen yılki satışı sadece 5 - 1 0 kişiyi zengin, geri kalanını perişan etmişti. 1958 ve 1957 mahsulü hâlâ müstahsilin elinde beklemekteydi. Fındık işinde büyük yolsuzluklar yapılıyordu. Meselâ 1957 mahsulü çıktığı zaman, devlet müdahele fiyatı olarak 210, kooperatif de ortak malına 225 kuruş takdir etmişti. Bu arada Ticaret Bakanlığı da bir tamim yayınlıyarak 30 Ekime kadar 1956 mahsulünün takasa verildiğini bildirdi. Aradan çok zaman geçmeden kooperatifin elindeki malları 325 - 450 kuruştan bir firmaya sattığı görüldü. Tabii ki iki gün sonra da fındığın fiyatı şahlanıverdi. Fiyat yükselmesinden doğan 25 . 30 milyon lira kâr müstahsil ve kooperatif ortaklarının yerine, bir kaç "hatırlı" nın cebine gitti. İşte fındık bu şekilde 5 . 10 kişiyi zengin, geri kalanları perişan etmektedir.

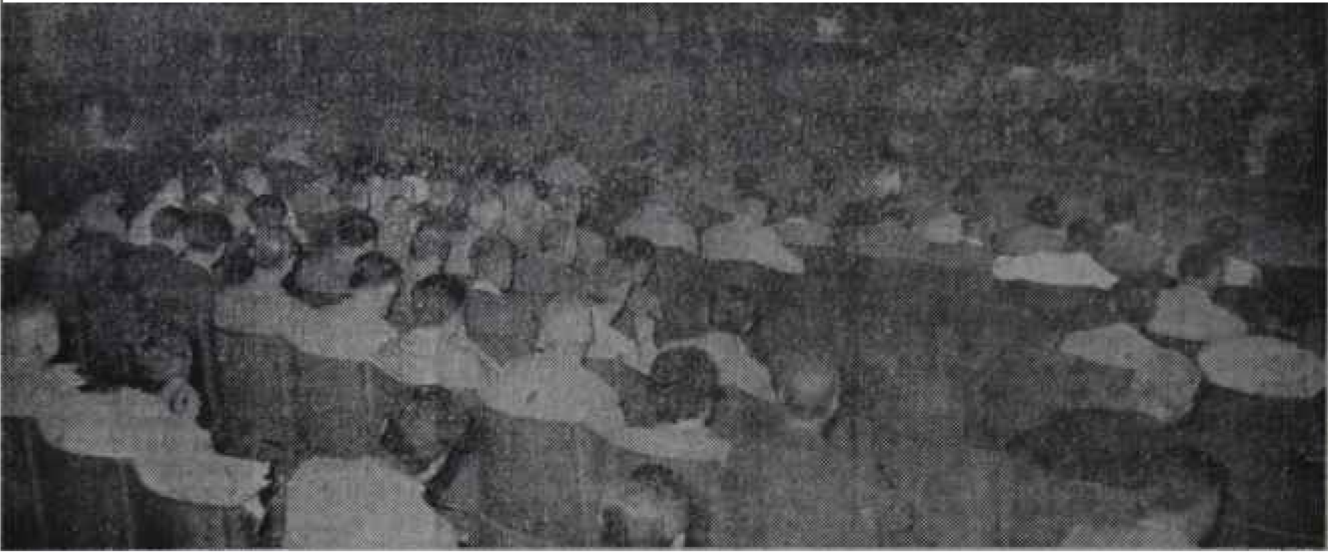
Bundan sonra Tanrıverdi coştu da coştu. "Müstahsilin elinden mal çıktıktan sonra birkaç kişiyi memnun etmek için karar alınmasını" kötüledi "Şikâyetlere ve ikazlara kulak vermiyen Ticaret Bakanlığını" iyice hırpaladı. Tanrıverdi sözlerini şu cümleyle tamamladı: "Yurttaş hastasına ilâç, kamyonuna lâstik, yedek parça ve diğer zaruri ihtiyaç maddelerini dövizsizlik yüzünden temin edemezken şampanya ve iskambil kâğıdı için dolar tahsisi yapılması, sayın milletvekillerine bol bol döviz verilmesi -Tanrıverdiriln o sırada milletvekillerine, özenen Belediye Meclisi üyelerinden haberi yoktu- ve bu arada en önemli döviz kaynaklarımızdan biri olan fındığın takas yoluyla ihraç edilmesi elbette haklı şikâyetlerimize yol açar".

Öğleden sonra saat 15'de kongre yeniden toplandı. Faaliyet ve iktisadi rapor üzerindeki tenkidler sona ermişti. Sıra İdare Heyetinin tenkidleri cevaplandırmasına gelmişti. İşte bu sırada da umulmadık bir sürpriz oldu. Tenkidleri cevaplandırmak üzere kürsüye Odalar Birliği Genel Sekreteri Cihat İren -ayni zamanda Ticaret Bakanlığı 'Müsteşarı- çıkmıştı. Kahve rengi bir elbise giymiş, beje çalar bir kıravat takmış olan İren son derece sakin bir eda ile konuşmaya başladı.

İren hemen hemen yapılan bütün tenkidleri haklı bulduğunu söyledi. "Odalar Birliği hiç bir zaman hakikatleri açıklamaktan çekinmemişti". Bu sözler, Odalar Birliği Genel Sekreterinin de -şu çok tenkit edilen Ticaret Bakanlığının Müsteşarlık koltuğunda otursa bile hiç bir şekilde doğru bildiğini söylemekten çekinmeyeceğini gösteriyordu.

İrenin İstifası

Odalar Birliği kongresinden bir kaç gün sonra Cihat İren Ticaret Bakanlığındaki vazifesinden istifasını verdi. İren sebep olarak Müsteşarlığı ve Odalar Birliği Genel Sekreterliğini bir arada yürütmeye vaktinin müsait bulunmadığını söylüyordu. Maamafih istifanın hakiki sebeplerim keşfetmek hiç de güç değildi. Çalışkan ve dinamik İrenin, Ticaret Bakanlığında faydalı olduğunu aklı kesse, uykusundan Kesip gerekli vakti bulacağı muhakkaktı. İstifanın hakiki sebebi, bir teknisyen olarak, umumi iktisadi siyaset çerçevesinde yapılması mümkün teknik reformları gerçekleştirmek maksadıyla müsteşarlık vazifesini kabul eden İrenin, bu mütevazi reformların önünde bile manialların yükselmesini görmesiydi. Babıâli meşhurlarından birinin Lincoln arabasının, İrenin muhalefetine rağmen İktidarı tenkit eden bir başmakaleden sonra sahile ulaşması bu

Odalar Birliği Kongresinde delegeler ve Başkanlık divanı
Dert çok, hemdert yok!

manialardan sadece bir tanesi idi.. Bu çok yüksekteki manialar yenemeyen İren için istifadan başka yol kalmıyordu.

İrenin istifası, mevcut sistem içinde sahası mahdut reformlar yapmanın bile mümkün olmadığını gösteriyordu.

Dış Ticaret

İhracattaki azalma

Geçen hafta yayınlanan bu yılın ilk beş aylık dış ticaret istatistikleri, 1953'den beri görülen acıklı bir durumu bir defa daha teyid etti: Temel döviz kaynağı olan ihracat azalmaktadır. Filhakika 1957 yılının ilk beş ayında 463.7 milyon lirayı bulan ihracat, bu yıl aynı aylar zarfında 387.3 milyon liraya düşmüştür. Bu 76.4 milyon gibi ihracatta büyük bir azalmayı ifade etmektedir.

İhracattaki azalmanın sebepleri malûmdur: Nüfus artışı ve enflâsyon dolayısıyla istihlak yükselmekte, prodüktivenin yerinde sayması ve ziraatin hava şartlarının esiri kalması istihsalin büyük ölçüde çoğalmasını önlemekte ve neticede ihracat malları iç piyasaya yönelmektedir. Diğer bir deyişle istihsali arttıramıyan İktidarın istihlâki kamçılaması şu meşhur mes'ut hâdise temel döviz kaynağı olan ihracatın kurumasına sebep olmaktadır. Ondan sonra İktidar, içerde göstermediği gayreti, dış krediler temini hususunda esirgememektedir. Herkes bilmektedir ki dış yardım Türkiyenin bugün karşılaştığı dış ticaret güçlüklerine bir çare getirmez. Herkes bilmektedir ki bunun yegâne çaresi, ihracatı arttırmaktır. Bu da çok alın teri ve fedakârlık isteyen bir **iştir.** Ne var ki her işte kolaylığı seçen İktidar, böyle bir şeye yanaşmamakta yarın ödenmesi gerekecek olan dış kredilerle, bu günü kurtarmaya çalışmaktadır.

Serbest Pazar

Son aylar zarfında dünyaya geleceğinden ümit kesilen Serbest Pazar, geçen hafta ortasında Avrupa İktisadi İşbirliği Teşkilâtının Paristeki merkezinde yapılan toplantılardan sonra yeniden günün mevzuu haline gelmiştir.

Gerçi henüz müspet bir karara varılamamıştır. Ama Serbest Pazar fikrinin babası İngilterenin bu işi tedvire memur nazırı Mandling son derece iyimserdir. Mandling'in iyimserliği, bir ara Serbest Pazarı torpilliyeceğinden korkulan Fransanın iyi niyetle Serbest Pazar işini bir neticeye bağlamaya karar verdiğine kanaat getirmesinden ileri gelmektedir. Ampirik İngiltereye göre, iyi niyet mevcut olduktan sonra gerisi gelecektir. Artık Fransanın babalığı altında altı Avrupa memleketinin geçen sene dünyaya getirdikleri müşterek pazarın kendi aralarında gümrükleri indirecekleri 1 Ocak 1959 tarihinden evvel Serbest Pazar anlaşmasını imzalamaya da pek aldırış edilmemektedir. İyi niyet mevcut olduktan sonra, gelecek yılın ortasında da olsa Serbest Pazarın doğmasında bir mahzur görülmemektedir. Mütehassıslar halen bütün hızlarıyla çalışmaya başlamışlardır.

Avrupa İktisadi İşbirliği Teşkilâtına dahil olan Türkiye de Serbest Pazara girecek namzetlerden biridir. Acaba Türkiye buna hazır mıdır? Avrupa memleketlerine karşı gümrük duvarlarını indirebilecek midir? Halen bu suale verilecek cevap kafi bir hayırdır. Avrupalılar da bunu çok iyi bilmektedirler. Bu sebeple Avrupanın az gelişmiş memleketleri için hususi bir rejimin tesisi düşünülmektedir. Bu memleketlere iktisadiyatını Avrupa içindeki serbest rekabete hazırlanması maksadıyla zaman bırakılacak, biraz da yardım yapılacaktır. Fakat acaba Türkiye bu müddetin sonunda hazır olacak mıdır? Bu çok şüphelidir. Ancak şimdiden Türk iktisadiyatı plânlı bir şekilde yarınki serbest rekabete doğru yöneltilirse ve enflâsyonun tahrip ettiği iktisadi bünye düzeltilirse halen Türkiye maliyeti yüksek mal istihsal etmekte yarış eden atölyeler ve sözde fabrikalarla dolmuştur- böyle birşey mümkündür.

Avrupa ticaret sistemine imtiyazlı bir şekilde katılmakla Türkiyenin kazanacağı faydalar aşikârdır. Avrupa bizim için ihracat ve ithalât bakımından 6n iyi bir pazardır. Bu yapılmazsa takastan pek farklı olmıyan iki taraflı ticaret anlaşmalarının mahzurlarından kurtulmak mümkün olmıyacaktır. İşin belki de daha fena tarafı, Müşterek Pazzarın Türkiyenin Avrupayla olan ticareti için bir duvar teşkil etmesi tehlikesidir. Zira Müşterek Pazar Türkiye gibi ham madde ve zirai mahsul ihracatçısı Fransanın Afrika topraklarına, Avrupaya imtiyazlı bir, Şekilde satma hakkı tanımaktır. Böyle bir durum Avrupanın ithalâtını Afrikaya doğru yöneltecektir. İngiltereyle birlikte diğer Commonwealt memleketlerinin ve İngiliz müstemlekelerinin de katılmasıyla bu durum daha ciddileşecek ve Türkiye Avrupaya mal satamaz hale gelecektir.

Ne var ki, böyle bir tehlikeye karşı kolları şimdiden sıvamak lâzımdır. Tehlike kapıyı çalmadan, tehlikenin mevcudiyetine inanmıyanların şimdiden birşeyler yapacaklarına tabii ki kimse inanmamaktadır.

Gazeteciler

Oldu da bitti maşallah!

Son günlerde, İstanbulun ikinci sınıf semtlerinden Mecidiyeköyün Ortaklar caddesinde kâin bir evde hummalı bir faaliyet göze çarpmaktadır. Döşemeler silinmekte, mobilyalar parlatılmakta, oranın buranın tozu tekrar tekrar alınmakta, çamaşırlar yıkanmakta, gardroplar boşaltılıp elbiseler fırçalanıp ütülenmektedir. Bir taraftan da titizlikle tanzim edilmiş bahçedeki parazit otlar temizlenmekte ve çiçekler sulanmaktadır. Uzun zamandan beri bu şirin yuvaya hâkim olan teessür ve kasvet yavaş yavaş dağılmakta, yerini neşe ve ferahlığa terk etmektedir. Şirin yuvanın 47 81 85 numaralı telefonu sık sık çalmakta, saatler ilerledikçe Kahkahalar yeniden duyulmağa başlamakta ve muhavereler şakraklaşmaktadır. Çünkü, şu mecmuayı elinizde tuttuğunuzdan tam sekiz gün sonra, yani 9 Ağustos 1958 cumartesi günü sabahı Paşakapısı Cezaevinin paslı demir kapısı gıcırdayarak açılacak, Mecidiyeköydeki şirin yuvanın erkeği, çilekeş ve her devrin muhalifi Ratip Tahir Burak, tam onaltı aylık mahkûmiyetini doldurduktan sorara, ışıktan kamaşan gözlerini ovalayarak dışarı çıkacaktır.

Burak, onaltı aylık mahkûmiyetine bakılarak bir gangster, bir yağmacı, bir istimlâk komisyonu âzası, bir suiistimalci memur zannedilmemelidir. Burak bir gazeteci, bir karikatüristtir. Tutmuş, Halk gazetesine haftalık bir renkli panorama çizmiş, bazı bakanları tasvir etmiş, lejand olarak da, "Oldu da bitti maşallah" cümlesini altına koymuştur. İşte hepsi bu kadar. Fakat, karikatüre, yani ufak bir teşbih, şaka, takılma veya latifeye harb ilân etmenin insanları selâmete kavuşturacağı tarzındaki son derece sık nazariyenin mucidi olanlar tarafından bu, tahammülsüzlükle karşılanmıştır. Ama, onaltı aylık mahkûmiyet gibi dehşet verici bir muameleye maruz kalan Burakın, yegâne ve pek büyük kazancı, hürriyetlerin uğrunda çok daha fazla mücadeleye değer nesneler olduğunu kavramasıdır. Yılgınlık denen hissi, Ratip Tabirde aramak abes olur. Şimdi o, yepyeni bir azimle, tekrar hürriyet savaşına atılacaktır.

Izdıraplı günler

Tevkif edilip Paşakapısı Cezaevine muvakkaten gömüldüğü o uğursuz 11 Nisan 1957 tarihinden bu yana, bütün ızdıraplı günlere rağmen Burakın hiç bir zaman morali bozulmamış, daima neşe ve enerjisini muhafaza etmiştir. Burak bitmeyen, tükenmeyen bu dile kolay onaltı ay zarfında sayısız kitaplar, -bilhassa tarihle alâkalı olanlar- devirmiş ve Paşakapısı Cezaevinin marangoz atölyesinde zaman öldürmüştür. Hapishanedeki C. H. P. Meclisi üyesi Burakın, marangoz atölyesinde meydana getirdiği eserleri, Mecidiyeköy Ortaklar caddesindeki 12/1 numaralı şirin yuvada hayranlıkla seyretmek mümkündür. Hapishanedeki bir adam yakınlarına hediye gönderebilir mi? İşte sanatkâr gazeteci bu suale müsbet cevap vermiştir. Metin ve hakikatti karısı Nimet hanımla, çok sevdiği kızına belki de en *güzel,* muhakkak ki manen çok değerli hediyeler hazırlamıştır. Marangoz atölyesinde imal ettiği nefis bir tahta çerçeve içerisine, karısının gene bizzat çizdiği yağlı boya portresini yerleştirerek evlenmelerinin yirmibirinci yıldönümünde Nimet hanıma hediye etmiştir. Ayni şekilde bir hediyeyi de ondokuz yaşına bastığı gün kızına vermiştir. Bir yandan da evi için bazı eşyalar hazırlamıştır. Meselâ, "Paşakapısı" adını verdiği muhteşem yelkenli gemi ile büyük ve orijinal sigara kutusu, en değme tahta oymacı veya kakmacılarının eserlerine taş çıkartacak mükemmeliyettedir.

Ratip Tahir, eski bir denizcidir. İstanbuldaki Ticareti Bahrî mektebinden -şimdiki Yüksek Deniz Ticaret Okulu- mezun olmuştur. Şehir hatları vapurlarında stajım ramamladıktan sonra bir ara, devrin meşhur ve Karadenize seferler yapan dört direkli, iki bacalı Gülcemalinde kaptanlık yapmıştır. Fakat sonradan gazeteciliğe heves etmiş, karikatürler çizmiş, fıkra ve makaleler yazmağa başlamıştır. Politikaya da atılmış, C. H. P. Meclisi üyeliğine kadar yükselmiştir. Babacan tavırlı Burak, Paşakapısı Cezaevinin en popüler şahsiyetidir. Bütün mahkum arkadaşları ile hoş geçinir, onlara akıl hocalığı ve dert ortaklığı yapar, hiç kimseden şikâyet etmez, mukabilinde de, herkesten hürmet, saygı ve sevgi görür.

Burak tevkif edildiği gün

Bir nüktenin bedeli: 16 ay

Burakın en büyük şikâyeti, köhne bir şatoyu andıran taştan inşa edilmiş Cezaevinin rutubeti olmuştur. Bu binada Burak, romatizmaya tutulmuş, bacaklarına ağrı inmiştir. Evvela beş ranzanın bulunduğu on kişilik bir koğuşta kalan 55 yaşındaki Burak, 1957 seçimlerinden sonra Paşakapısı Cezaevinin revirine alınınca nisbeten rahat etmiştir. Burakın en yakın arkadaşı Ulus gazetesindeki halefi ve meslektaşı, gene o uğursuz 11 Nisan tarihinde -ama 1958 de. tevkif edilen Halim Büyükbuluttur. Ratip Tahir ve oniki aya mahkûm Büyükbulut Türkiyenin, ağlebi ihtimalde bütün dünyanın, çizgi ve nüktelerinden dolayı cezalandırılan ilk iki karikatüristidirler.

Burakın aleyhine tahrik edilen dâvaların adedi, tam ellidörttür. Ratip Tabiri yıldırmak, sindirmek ve yıpratmak için elden gelen ve mümkün olan her şey yapılmış, karikatürleri, fıkraları makaleleri veya siyasi konuşmaları bahane edilerek, oradaki mahkeme senin, buradaki benîm adliye koridorlarında sürüm sürüm süründürülmüştür.

Burakı beklerken

Burak, dünyalığı bol bir adam değildir. Paşakapısı Cezaevine girdiği zaman geride kalan evladü ayal, tabii ki para sıkıntısına düşmüştür. Fakat Nimet hanım, C. H. P. teşkilâtının ısrarlı yardım tekliflerini teşekkürle geri çevirmiş, kıt kanaat geçinmiştir. Dişten tırnaktan artırılıp bir kenara konan bir kaç kuruşla idareyi tercih etmiştir. Evinin üst katını kiraya vererek daha mûtevazi olan alt katına inmiştir. Anne ve babasına, yârdım için de, lise mezunu ondokuz yaşlarındaki kızları mukavemetlere rağmen gönüllü olarak bir şirkette vazife almıştır. Buraklar, ancak mecburiyet karşısında, onaltı aylık mahkûmiyete inzimamen verilen dört bin liralık para cezasının C. H. P. teşkilâtınca ödenmesine rıza göstermişlerdir.

Nimet hanımı en fazla kahreden kocasını görmekte karşılaştığı müşkülâttır. Paşakapısı Cezaevinin haftada iki ziyaret günü vardır. Pazartesi günü kadınlar, perşembe günü de erkekler mahkûm yakınlarım görebilmektedirler. Nimet hanım uğursuz 11 Nisan 1957'den bu yana, kocasını görmemezlik ettiği hiç bir pazartesi yaşamamıştır. Arada sıra-

da kızı da, çalıştığı şirketten izin alabildiği takdirde annesine refakat etmektedir. Ortadan iki kat camla bölünmüş ve yan yana inşa edilmiş telefon kabinesi büyüklüğündeki hücrelerden birine müdüriyetin verdiği numaraya göre bir taraftan Burak, öte yandan Nimet hanım girmektedir. Bu hücrede Buraklar ancak bir kaç dakika görüşebilmekte, çift kat camlara oyulmuş dikiş iğnesi büyüklüğündeki beş ilâ altı delikten gırtlak paralayarak seslerini yekdiğerlerine duyurmağa çalışmaktadırlar. Burak bu sırada, hiç bir talep veya şikâyette bulunmaz, yakınlarının sıhhatlerini, sadakatle bağlı olduğu girin yuvasını ve bahçesini sorar. Karısından daima cesaretli olmasını ister.

Kırlaşan saçlar

Nimet hanım, telefon kabinesi büyüklüğündeki mahut taştan hücrelere girmeden veya çıktıktan sonra her defa maziye, çok gerilere dalar: Son halife Vahdettin zamanında, İstanbul İtilâf devletlerinin işgali altındayken Nimet hanım genç bir kızdı. Babası, Diyarbakır Valisi Dr. Reşit bir gece bütün İttihat ve Terakkiciler gibi evinden yaka paça derdest edilerek tevkif olunmuş, Beyazıttaki meşhur Bekirağa Bölüğünde hapse atılmıştı. O zaman ve o şartlar altında bile annesiyle birlikte hergün gider, beraberlerine yemek ve diğer ihtiyaçları alırlar babasını ziyaret ederlerdi. Üstelik kendilerine hiç bir zorluk gösterilmezdi. Halbuki şimdi. Cumhuriyet devrinde, hassaten 1950'yi müteakip başarıldığı iddia olunan Demokrasi inkılâbından sonra hapiste bulunan, hem de fikir ve muhayyile mahkûmu en yakınını ziyaret için maruz kaklığı zorluklar, Nimet hanımın aklına sığmamakta, hayretini mucip olmaktadır.

Subaşı - Büyükbulut - Berker

İçerdekiler

Türkiyedeki cezaevlerinin yeni yeni gazeteci misafirler beklemekte olduğu şu günlerde, Ratip Tahir onaltı aydır alâkasının kesildiği dünyaya dönmeğe hazırlanmaktadır. Burakın çıkması ile, Ankara ve İstanbuldaki cezaevlerinde üç tane daha mahkûm gazeteci kalacaktır. İstanbuldaki Büyükbuluttan başka, Ankarada Merkez Cezaevindeki iki Ulusçu, Nihat Subaşı ile Şinasi Nahit Berker içeride daha uzun müddetler için yürümek bilmeyen dakikaların hesabını tutacaklardır.

Şüphe yok ki, Nimet hanım gibi "ben sokmadım ama çıkarmağa gideceğim" şeklinde düşünen yakınlarından, arkadaşlarından müteşekkil büyük bir grup 9 Ağustos 1958 cumartesi günü sabahı Paşakapısı Cezaevinin paslı demir kapısı önünde toplanacaklar ve gıcırtılar içinde açılacak kapıdan çıkarak en tabii hakkına kavuşacak Burakı bağırlarına basacaklardır. Karşılayıcılar, ihtiyarlamayan yaşlı, heybetli Ratip Tahirde saç ve bıyıklarının biraz daha kırlaşmış olmasından başka bir değişiklik müşahede edemeyeceklerdir. Burak, basının Türkiyede hiç bir zaman alınmadığı kadar kayıt ve baskı altına alındığı bu devirde gene, doğru bildiği yolda yürümekte devam edecektir. Fikir adamlarını hapis etmenin, onları ideallerinden vaz geçirmediğine, hatta ters istikamette tesirler yaptığına dair hadiseler tarih kitaplarında çok ama pek çok sayfa işgal etmektedir.

Dışardakilerin dertleri

Ratip Tahirin tahliye edileceği günün her geçen an biraz daha yaklaştığı, Halim Büyükbulut, Nihat Subaşı ve Şinasi Nahitin ise günleri saydıkları sırada dışardaki gazeteciler de en az içerdekiler kadar dertlidirler. Geçen haftanın sonunda pazar günü Ankaradaki Gazeteciler Cemiyeti olağanüstü kongresinde bu dertler dile getirildi. Basın Kanununun koyduğu tahditler yetmiyormuş gibi, idare mekanizmaları da, gazetecilere türlü güçlükler çıkarmakta ve haber alma hürriyetini tahdit etmektedir. Hemen gün geçmemektedir ki, şurada veya burada dövülen, tahkir edilen, zorluk çıkartılan, istiskal edilen bir gazeteci ile karşılaşılmasın.

Ankaralı gazeteciler kongrelerinde bunları tek tek sayıp döktükten sonra, bir başka mevzua geçtiler. Basın Kanunu şöyleydi, idari mekanizmanın davranışı böyleydi. Hadi bunlara bir dereceye kadar idare sistemimizin ve rejimimizin bozukluğu diye göz yumulabilir, hafifletilmeleri veya giderilmeleri için çareler aranabilirdi. Ama yâ Amerikalıların davranışına ne demeliydi? İşte bu noktada Ankaralı gazeteciler âdeta ayaklandılar. Tel'in ve protesto sedaları kongrenin toplandığı salonu doldurdu.

Irakta zuhur eden ihtilâlin hemen ardından Amerikalılar Lübnana asker çıkardıkları gibi, Adanadaki NATO üssüne de havadan asker indirmişlerdi. Ancak taa Almanyadan, İtalyadan uçaklarla getirdikleri bu askerlerin yanında Amerikalı ve Avrupalı gazeteciler bulunduğu halde, İncirlik hava limanına Türk gazetecilerinin sokulmasına ve bunların haber almasına, resim çekmesine müsaade edilmemişti. Alan civarı ve yollar Amerikalı askerler tarafından tutulmuş ve alana bir parça olsun yaklaşmak isteyen Türk gazetecileri silâhların kendilerine çevrilen namlularını karşılarında bulmuşlardı. İşte Ankaradaki kongrede bu durum protesto ediliyordu. Memleketimizde, tıpkı bir müstemlekede imişçesine hareket eden ve haber alma hürriyetini arzularına göre tahdit eden Amerikalılar şiddetle tenkit ediliyordu. Amerikalılar sadece İncirlik hava alanında değil, İzmirdeki NATO karargâhında ve . Esenboğada da ayni muameleyi Türk gazetecilerine reva görüyorlar, yabancı gazetecilere her türlü kolaylığı gösterirken Türklere bir düşman muamelesi yapıyorlardı. O gün Ankarada toplanan Gazeteciler Cemiyeti Kongresi, yeni seçtiği idare heyetine ilk vazife olarak bu durumun derhal Türk ve Amerikalı makamlar nezdinde resmen protesto edilmesi yolunda talimat verdi. Müştereken hazırlanan bir tebliğde gazetelerde neşredildi. Ancak o günden bu yana, Türk gazetecileri meselenin üzerinde hassasiyetle durdukları halde müsbet bir tek adımın dahi atılmadığım üzüntüyle gördüler. Amerikalılar, bildiklerini okumakta devam ediyorlardı..

Eğitim

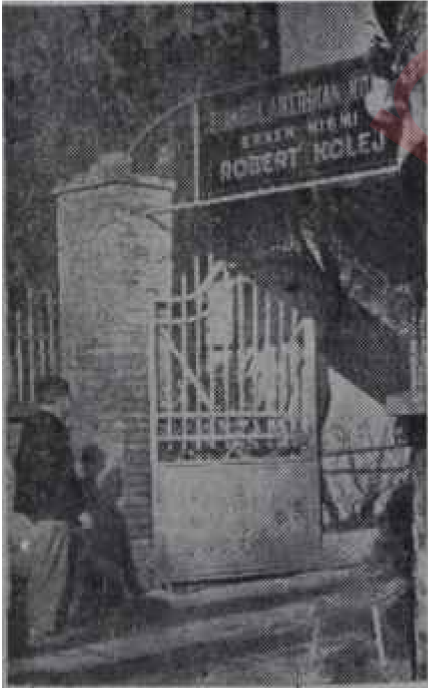
"Görülen lüzum üzerine!"

Orta boylu, kumral, genç bir kadın yanındaki küçük çocuğun elini avucunda sıkarak ve hıçkırıklarını zor zaptederek Bebekteki Robert Kolejin "Academy" yani orta kısmından çıktı.. Dışarda şaşkın bakliyen bir başka kadın, bir dertli kadına sokuldu ve çekinerek:

"Sizin de mi çocuğunuzu okuldan çıkarttılar?" diye sordu. Çocuğunu elinden tutan kadın birden boşanıverdi Ve "evet" diye "kekeledi. "Feci bir sürpriz oldu bu. Çocuk dört senedir bu okula devam ediyordu. Giriş imtihanını kazanmış, hiçbir sene sınıfta kalmamıştı. Ahlâk notları daima iyi idi. Son, imtihanlarda muvaffak olamadığı için dört dersten ikmale kaldığını bunun sınıfta kalmak demek olduğunu birdenbire öğrendik. Bu ceza yetmiyormuş gibi bir de dün, ansızın, çocuğun okuldan çıkarıldığına dair bir kısa mektup aldık.."

Karşısındakini sükûnetle dinliyen şaşkın kadın, "Tamamile aynı durumdayız" dedi. "Sene ortasında en ufak bir ihtar dahi almadan, birdenbire biz de aynı mektubu aldık. Çocuk öylesine perişan oldu ki, odada yalnız bırakamıyoruz."

İki kadın uzun müddet konuştular, sonra mektebin Türk müdürü Muzaffer Yeşimin odasının bulunduğu binaya doğru yürüdüler, inanamadıkları şeyi bir de ondan tahkik etmek, dertlerine bir çare aramak istiyorlardı.

Robert Kolejin kapısı
Açık durduğuna aldanmayın

"Academy" nin duvarlarını tamir eden işçiler, bu iki kadının arkasından uzun uzun baktılar. Onlar gibi kaç tanesi günlerdenberi bu kapıları aşındırıyor, son çare olarak okulun Türk müdürüne baş vuruyordu. Günlerdenberi "Academy" kısmının müdürü Mr. Joseph K. Milnor'un odasından ağlıyan kadın sesleri ve bunlara cevap veren sinirli, müstehzi bir erkek sesi duyuluyordu. Tamirciler üzülerek başlarını salladılar. Diğer okullarda birçok çocuk sekizer dersten ikmale kalırken, hatta ikmalde muvaffak olamıyanlar borçlu olarak sınıf geçerken,

Tehlike Penceresinden

Jale CANDAN

Son günlerde, dünyanın heryerinde insanları ciddi şekilde meşgul eden sual, üçüncü bir dünya harbinin patlak verip vermiyeceği olmuştur. Ortalık bir hayli yatıştıktan sonra dahi bu sual, zaman zaman yaz tatilinin kâbusu halinde sorulup durmuş, deniz kenarında, dağda, tepede güneşten, havadan, sudan nasibini almaya çalışanların huzurunu bozmuştur. Yeni modaya uymak için, elbiselerini beşer santim kısaltan birçok kadın birdenbire, bu işi neden yaptıklarını anlıyamıyacak duruma gelmiş, ama harb denilen şeyin neden bir zaruret olduğunu daha iyi anlıyamadıkları için, iç çekerek ve fena düşünceleri itmeğe çalışarak, gene de eteklerini kısaltmaya devam etmişlerdir.

Dünya hakikaten bir harb tehlikesi ile karşılaşmış ve gerçekten onu atlatmış mıdır? Zaman elbet sualin cevabını verecektir. Ancak bilinen şey, memleketimizin bu tehlikeli anlarda "kaynayan kazan" tabir edilen Orta Doğunun en alâka çeken bir noktası haline gelmiş olması ve tehlike penceresinin açılıp kapandığıdır.

Açılan pencereden neler gördük? Tehlike anında kuvvetli ve zayıf taraflarımız nelerdir? Bunların üzerinde durmak, gelecek bir muhtemel tehlike için herhalde faydalı olacaktır. Kuvvetli tarafımız» millet olarak, harbi sevmemekle beraber, ondan korkmamamız, paniğe, lüzumsuz heyecanlara kapılmamamızdır. Türk, icabedince harbeder! İmkânlar ve imkânsızlıklar ne olursa olsun harbeder! İnsanlar şerefleri ile yaşıyabilmek için bazan ölümü göze alırlar, Türkler bunu bilirler. Hepimizin tehlike anında, sarsılmaz inancımız bu olmuştur. Gene bu tehlike anında hepimizin kuvvette hissettiğimiz şey bir "millî birlik ihtiyacı" olmuştur. Millet Büyük Meclisin derhal toplanmasını istemiştir. Millet radyolardan dakikası dakikasına tam malûmat beklemiştir. Millet İktidarla Muhalefetin birbirine yaklaşmasına canı gönülden duacı olmuş, bütün ümidini buna bağlamış, hatta halk arasında derhal, fevkalâde zaman için bir "koalisyon kabinesi" söylentileri çıkmış, hayaller kurulmuştur. İşte bu bakımdan muhalefet liderinin Eyüpteki konuşması hem büyük bir ihtiyaca cevap vermiş, hem de maneviyatı yükseltmiştir. Ama doğrusu radyolarımız ihtiyacı hiç bir şekilde karşılıyamamış, gazetelere geçmiş elan bazı hâdiselerin tahkiki için yabancı istasyonlara baş vurmamız icabetmiştir. Birçok haberler geç, tefsir yoluna gidilerek ve temennilerle verilmiştir. Hele en buhranlı günlerde, iç politikanın hâlâ ön plâna alınması, tenkitlere verilen uzun cevaplar bezdirici olmuştur. Gergin günlerde radyo vazifesini başarı ile yapamamış, ihtiyaca cevap verernediği için düşünceleri istikametlendirememiştir. Halbuki herhangi bir tehlike bahis mevzuu olunca, millete kuvvet, emniyet Uruk hissini aşılayacak en mühim vasıta radyodur ve bu ihmal edilmemelidir.

Gene birden üzerimize açılan tehlike penceresi, bizde "fiskos" un, "kulak gazetesinin" bir hayli almış yürümüş olduğunu göstermiştir. Bu, tehlike anlarında muhakkak ki, en tehlikeli ve arzu edilmiyecek şeydir.

Çıkarılan rivayetler, kasten ortaya atılan heyecan verici haberler olmaktan ziyade, yanlış anlaşılmış, yanlış tefsir edilmiş haberlerdir. Böyle zamanlarda pencereden pencereye havadis alıp vermekten çekinmemiz, düşünmeden konuşmamamız, hele yarım yamalak duyduklarımızı tamamlıyarak anlatmaktan kat'i surette vaz geçmemiz lâzımdır. İkinci Dünya Harbinde "beşinci kol" dedikleri kuvveti belki de, casuslardan ziyade insanların saflığı, hafifliği, düşüncesizliği ve mesuliyetsizlik hissi yaratmıştır. Kulak gazetesinin kötü bir alışkanlık neticesi olması mümkündür. Son basın kanunundan sonra konulan tahditlerle ortaya çıkan bu moda, neşir yasakları ile "heyecan verici hâdiselerin" açıkça yazılamaması neticesi, almış yürümüştür.

Herhalde kısa bir zaman için pencere üzerimize açılmış ve bize birçok şeyi olduğu gibi göstermiştir.. Bunları görmemiz lâzımdır.

dört dersten kalan çocukların ikmale girmeden dosdoğru sınıfta kalması, haydi mektebin usulü idi ama, bunların başka bir sebep mevcut olmadan, birdenbire okuldan kovulmaları doğrusu mantığın ve vicdanın anlıyacağı şey değildi. Hele üzgün ailelere, gülerek ve âdeta alay edercesine cevap veren genç Mr. Milnor'a hak vermek imkânsızdı.

Şakacı bir Amerikalı

Yeni eğitim metodlarına uyarak çocuklara hayatta daha fazla şans ve imkân vermek için son yıllarda kabul edilen usuller sınıfta kalmayı dahi hemen hemen imkânsız hale getirmiş bulunmaktadır. Çalışan hatalarım daima tamir edebilecek, borçlanacak, borcunu ödeyecektir. Özel okullar bu usulü kabul edip etmemekte tamamile serbest bırakılmışlardı ki, nihayet bu da gayet tabii bir haktır. Yalnız bütün özel okullarda talebelere ikmal hakkı tanınırken ve talimatnameler zamana ve memleketteki sisteme muvazi bir şekilde yürütülmeye çalışılırken Robert Kolej, senelerce evvel kabul edilmiş talimatnamesini, muhtemelen son senelerin talip izdihamı karşısında, mantığın kabul etmiyeceği bir şekilde tatbik etmeye koyulmuştur. Bu mektebin talimatnamesindeki 94. maddenin A fıkrası, idareye hakikaten "görülen lüzum üzerine" mühim derslerde muvaffak olamıyan talebeyi, ikmal hakkı dahi tanımadan ve ilk muvaffakiyetsizlikte okuldan çıkartma hakkını vermektedir. Yalnız, "görülen lüzum" şimdiye kadarki teamüle göre daima haylaz, adam olmaz, ahlâk notları düşük olan veyahut birkaç defa sınıfta kalarak okumaya hakiki bir istidatsızlık gösteren çocuklara tatbik ediliyordu. Hele talimatname ilk kabul edildiği zaman, tatbik edilmesi, pek bahis konusu dahi olamazdı. Çünkü o zaman mekteplerde böyle izdiham yoktu. Son senelerde ise görülen lüzum, giriş imtihanlarını kazanan taliplerin sayısına göre tatbik ediliyor hissini vermektedir. Bu sayede yenilere yer açmak, istekleri yerine getirmek kabil olmaktadır. Ama böylece bu talimatnameden haberdar dahi olmıyan ailelere ve bilhassa bütün suçları yalnızca sene sonu imtihanlarında muvaffak olamamış olmaktan ibaret olan talebelere tesiri bir ömür boyunca devam edebilecek bir darbe indirmek hangi eğitim anlayışına sığar? Doğrusu bunu kestirmek pek zordur. Üstelik, bir sene gibi kısa bir zaman evvel vazifeye başlamış olan yeni müdür Milnor, ailelerle temasında pek az anlayış göstermektedir: Okuldan çıkartılan talebelere sene ortasında herhangi bir ihtarda dahi bulunmadığı gibi, imtihan neticelerini de imtihanlardan bir buçuk ay sonra, -bir çok okulda kayıtlar kapandıktan sonra- bildirmiştir. Bunun hesabını soran bir veliye ise Verdiği cevap son derece enteresandır;

"Yazılacak yüz kadar mektup vardı. Yetiştiremedim" demiştir. Şakayı pek çok seven "genç Amerikalıya, veli o zaman şu cevabı vermişti:

"Şu halde halime pek şükrediyorum Mr. Milnor. Şayet yazacağınız mektup adedi yüz yerine iki yüz olmuş olsaydı, demek ki çocuğumun okuldan çıkartıldığını Ocak ayında haber alabilecektim!"

Böyle şey olmaz

Özel okulların özel talimatnameleri olması gayet tabiidir. Talipleri pek fazla olduğu için de bu mekteplerin talebe seçerken titiz davranmaları makul karşılanabilir.. Ancak, özel talimatnamelerin bugünkü tahsil ve eğitim sistemlerine muvazi olarak yürütülmesi de şarttır. Yoksa şahıslar büyük bir haksızlığa uğrayabilirler. Amerika bugün bütün dünyada en insani, en rahat ve serbest bir tahsil ve terbiye sisteminin, psikolojiye dayanan bir sistemin öncülüğünü yaparken bu memleketin memleketimizdeki bir temsilcisi olan Robert Kolejin, Kurunu Vüstadân kalma metodlarla iş görmesini mazur görmek imkânsızdır. Giriş imtihanını kazandıktan sonra, iki sene lisan için ihzaride zaman kaybeden bir çocuğu birdenbire, sudan bir sebeple kolundan tutup atıvermek ve resmi mektepte okusun demek kolay iş değildir. Bu çocuk, "mektepten çıkarılma" gibi vahim bir durumun neye istinat ettirildiğini asla anlatamıyacak, muhitinde olsun, okulda olsun "mektepten çıkarılmış" bir çocuk damgası yiyerek, haksız bir ithamla karşı karşıya kalacaktır. Amerikada bugün hocalar, aileler hatta polisle işbirliği yaparak hırsızlık eden çocukları dahi cemiyete kazandırmaya çalışırken, onlara yeni imkânlar verirken. Amerikalı genç hocaların talebelerimize reva gördükleri bu haksız muameleye göz yummamak ve senelerce evvel imzalanmış özel talimatnameleri bugün memleketimizde kabul edilen sisteme göre tashih etmek lâzımdır. Görülen lüzum üzerine mektepten tard, hele bu lüzum yeni taliplere göre ayarlama şeklinde tecelli ederse insana, cidden korkunç gelmektedir.

EV

Dekorasyon bir sanattır

Bugün giyimde olduğu gibi, ev dekorasyonunda da en mühim şey havadır. Gene tıpkı giyimde olduğu gibi ev dekorasyonunda da havayı yapan şey şahsiyettir. Giyinen veyahut evini dayayıp döşeyen kimse, buna kendisinden birşey ilâve etmesini bilirse havayı temin edebilir. İşte bunun içindir ki bazan en pahalı ve hatta en güzel takımların doldurduğu bir salon insana yavan ve tatsız gelir de, birkaç parça yariyana getirilerek ucuza mal edilmiş bir dekorasyon insanı cezbeder. En lüks ve pahalı eşyalarla döşenmiş evler bir mobilya dükkânı hissi verebilir. Buna mukabil bir tavan arası, bir bodrum katı, küçücük bir apartıman dairesi hayranlığımızı kazanabilir. Tabii, dekorasyonda şahsiyetten bahsetmek için, bu işle biraz uğraşıp, mecmuaları karıştırarak fikir sahibi olmak lâzımdır.

Zevkle döşenmiş bir salon

Marifet herşeyi yerli yerinde kullanmasını bilmekte

Sepetten abajur yapmak. belki

sizin şahsi fikriniz olmıyabilir ama, gene de güzel tir sepet abajur hafif eşyalı bir eve hoş bir hususiyet verir. Hele şu çok eskiden kalma, güzel renkli sepeti kullanacak olursanız, fikir adeta sizin olur. Bir odanın duvarları, yer, pencereler dekorasyonun temelidir. Çok pahalı bir koltuk takımı, duyarları ve pencereleri giydirilmemiş bir odada hiçbir tesir yapmaz. Aksi olursa, bir sade divan, tek bir koltuk, bir puf bir oturma odasını güzel göstermeğe katidir.

Her odanın kendisine has hususiyetleri vardır. Modeldeki şahane uzun kanepe, girintili çıkıntılı tavan katınıza yakışmıyabilir. Modeli aynen tatbik edeceğiniz yerde girintinin birine küçük bir divan, diğerine kitaplığınızı yerleştirmeniz muhakkak ki çok daha iyi bir netice verecektir. Sergilere gidip güzel ve pahalı tablolar satın almak şüphesiz imrenilecek bir şeydir ama, sandıkta duran şu ince eski zaman el işi, tablo haline getirilecek olursa eve muhakkak ki çok daha hususi bir hava verecektir. Bazan hiç te kıymetli olmıyan zarif resimler, hatta güzel röprodüksiyonlar da bir evde güzel bir sanat kösesi meydana getirebilir.

Eve şahsiyet ve hava veren birşey de gösterişten kaçınılarak, daima faydalı, işe yarar, konforlu ve rahat eşyalar kullanmaktır. Rahat lık bugünkü hayatın ilk şartadır. Renkler de dikkatle seçilmeli, neşeli, fakat gözü yormayan renk kombinezonları diğerlerine tercih edilmelidir. Hiç unutulmayacak prensip, pahalı eşyanın güzel eşya demek olmadığı ve ucuz eşyanın da güzel durabileceğidir. Güzel bir yemek odası takımı satın alamıyacak olan bir kimse, odanın münasip bir yerine yerleştirdiği uzun bir masa ve uzun bir sıra ile mükemmel bir yemek köşesi meydana getirebilir. Münasip yere konmuş duvar tabakları, ışık tertibatı ve çiçeklerle bu köse çok güzel olabilir. Çiçek yerine bazan masayı mevsim sebzelerinden bir sepetle süslemek te mümkündür. Dekorasyonda şahsiyet, biraz da cesaret ve buluş demektir.

T İ Y A T R O

Devlet Tiyatrosu

Suya Düşen Ümitler

Geçen haftanın sonunda, Kavaklıderedeki Yugoslav Elçiliğine orta yaşlı, sarışın bir kadın geldi. Elinde iki tane pasaport vardı, transit vizesi istiyordu. Fişleri doldurdu ve çıktı gitti.

Kadın kapıdan çıkarken, "Olmadı işte, ne yapalım balaylarını Münihte geçirsinler" demişti. Orta yaşlı, sarışın kadın Devlet Tiyatrosu oyuncularından birinin annesi, bir ötekinin de müstakbel kaynanası idi ve kızıyla müstakbel damadı balaylarını Münihte geçirecekleri için üzülüyordu.

Bu sözleri duyanlar bir hayli merak etmişlerdi, ama kadın gerçekten haklıydı. Devlet Tiyatrosunun bariton sesli, yakışıklı oyuncusu Kerim Afşar yakında damadı oluyordu. Kerim Afşar yine Devlet Tiyatrosu oyuncularından Esin Sinanoğlu ile İzmirde evlendikten sonra "On İkinci Gece" nin bu Kont Orsini'si ile sevgili Paj'ı Brükselin yolunu tutacaklardı. Devlet Tiyatrosu Brükselde temsiller verirken, bu mesut vesile ile genç evliler de balaylarını Brükselde geçirmiş olacaklardı. Fakat hayaller uzun sürmedi ve geçen haftanın ortalarına doğru kara haber İzmirde temsiller veren oyunculara ulaştı: Devlet Tiyatrosunun Brüksel yolculuğu belirsiz bir zaman için geri bırakılmıştı. Bunun üzerine genç nişanlılar, Brükselde balayını ister istemez Münihte balayına tahvil ettiler.

Başlamadan biten hikâye

Devlet Tiyatrosunun bu yurt dışı yolculukları başlamadan biten maceralara benzer. Geçen yıl da, İtalyada düzenlenen "Goldoni Festivali" ne katılma kararı alınmış, Goldoni'nin "İki Efendinin Uşağı" adlı oyunu hazırlanmış, daha sonra piyesin sadece İzmir Fuarında temsili uygun görülmüştü.

Bu yıl kara haber birdenbire geldi. Basın . Yayın ve Turizm Genel Müdürü ve Brüksel Sergisindeki Türk Komiseri Munis Faik Ozansoy, Türk günü olarak ilân edilen 7 ve 9 Ağustos tarihlerinde yabancılara Türk sanatını türlü yönleriyle tanıtmak istemişti. Bunun için de moda defileleri, folklor gösterileri, konserler ve temsiller düşünülmüştü. Ozansoy aynı zamanda Edebi Kurul üyesi idi. Bu bakımdan oyuncular, Ozansoyun her ne olursa olsun Devlet Tiyatrosunu Brüksele götüreceğinden emindiler. Fakat ne olmuşsa olmuş, yolculuk geri kalmıştı. İzmire ulaşan haberi duyan oyuncular, o geceki temsilde bir hayli mizansen şaşırdılar, replik atladılar.

Devlet Tiyatrosu yetkilileri Brüksel temsilinin geri kalmasındaki sebebi bilmez görünmektedirler. Sergi Komiseri. Munis Faik Ozansoy ise temsil için belli bir tarih tesbit edilmediğini, söylemektedir. Zaten Türk gününde folklor gösterileri vardır, ünlü şarkıcılarımız ile ünlü orkestra şefimiz sanatlarını yabancılara göstereceklerdir. Tiyatroyu da bu araya sıkıştıracak yerde, daha sonraki bir tarihte, meselâ eylül ayında "On İkinci Gece" yi takdim etmek, Türk sanatının tesirinin devamlı olabilmesi için daha iyi tir yoldur! Kaldı ki Ağustos ayı başları Brükselde tiyatro mevsiminin ölü günleridir!

Bu sözler işlerin düzeniyle yakından ilgili bir genel müdür ve sergi komiserinin "vaziyeti kurtarmak" için söylediği sözlerden başka birşey değildir. Sergi komiseri, hele uzun müddet Brükselde ikâmet etmiş bir genel müdür 2 ile 9 Ağustos tarihleri arasında bir "Milletlerarası Tiyatro Festivali" nin sergi programında yer aldığını herhalde bilir. Komiser Ozansoy'a tiyatronun ölü günleri gibi gelen Ağustos ayının başları, sergi tarafından resmen "tiyatro haftası" olarak ilân edilmiştir.

Döviz Suyunu Çekti

Komiser Ozansoy, Türk sanatının tesirinin devamlı olabilmesi için bir takım yollar ararken oyuncular. yolculuğun Brüksel kültür faaliyetleri için ayrılmış olan dövizin suyunu çekmiş olması yüzünden şimdilik suya düştüğünü söylemektedirler. Türkiyenin ezelî derdi olan düzensizlik, hesapsızlık Brükselde iyiden iyiye kendini göstermiş ve ayarsız bir gidişin sonunda, aşağı yukarı yirmi beş kişilik "On İkinci Gece" kadrosunun belirsiz bir tarihe kadar gecelemesi gerekmiştir!

Devlet Tiyatrosunun, bu yolculuğun muhtemel iptali yüzünden çok şey kaybedeceği kesin olarak söylenebilir. Ankaradaki temsil, her ne kadar temposuzluk, düzensizlik ve türlü aksaklıklar içinde âdeta seyircinin karşısına bir olup bitti ile çıkmışsa da, İzmir Fuarında verilecek genel prova mahiyetindeki temsillerden sonra Devlet Tiyatrosuna üstün oyunlarından birini daha çıkaracağı umuluyordu. Şimdi Devlet Tiyatrosu, böyle bir temsille yabancıların karşısına çıkamamak gibi bir durumla karşı karşıyadır. Cinlilerin bile Pekin Tiyatrosiyle dünya tiyatro çevrelerini aylarca işgal ettiği düşünülünce, Türkiyenin parmakla gösterilebilen tek tiyatrosunun sadece yurt içinde arzı endam etmiye mahkûm olması bir hayli üzücüdür. Devlet Tiyatrosu şimdiye kadar yurt dışına çıkmamıştı, fakat yaz uykusuna daldığında mensupları Avrupada gezen bir tiyatro idi ve bundan sonra da bu kader devam edip gideceğe benzemektedir.

T I B

Tabibler

Hangisi israf?

Irak hâdiselerinin patlak verdiği ve hemen bütün milletin radyoların başına toplandığı günlerde, burnumuzun dibindeki Orta Doğuda olup bitenler hakkında haber bekleyenler sabah, öğlen Devlet Bakanı Muzaffer Kurbanoğlunun bir beyanatını dinlediler. İç politika hâdiselerinden bahseden ve âdeta zorla dinletilen bu beyanatında Kurbanoğlu "gösterişli idare Ankaraya yüz milyon liraya bir tıp fakültesi yapmayı göze alan idaredir" diyordu. Bu beyanatı, hem de defalarca dinlemek zorunda kalan pek çok aydın ve doktor, acı acı (başlarını salladılar ve memleketimizdeki doktor sayısını gösteren istatistiklerin üzerine eğildiler.

Eğer bu sözleri, köy ve kasabalarından şehirlerine en az işsiz akını kadar kabarık sayıda hasta akını olan, bir çok kasabalarında doktor bulunmayan ve yeni yapılan sağlık merkezlerinin büyük bir kısmı boş Olan bir memleketin devlet bakanı değil de, meselâ İngiltere gibi sağlık problemlerini az çok halletmiş bir memleketin bakanı söylemiş olsa idi bu beyan gene de bir çok itirazlarla karşılaşırdı.

Acaba bir idarenin Ankarada yüz milyon liraya bir tıp fakültesinin kuruluğunu göze alması israf ve gösteriş midir? Türkiyedeki doktor adedi bu gün memleketin ihtiyacım kargılar durumda mıdır? Yoksa memleketin daha fazla doktora ve bunları yetiştirecek tıp fakültelerine İhtiyacı var mıdır? Acele etmeden ve sadece yüz milyon rakamına bağlı kalmayıp başka rakamları da hesaba katarak durumu inceleyelim.

Türkiyede bugün 4.500'ü İstanbulda çalışan 8.470 doktor vardır. Bu doktor miktarım nüfusumuzla nisbetlendirecek olursak yurdumuzda 2.951 kişiye bir doktorun düştüğünü görürüz. Bu miktar ise her fırsatta çağdaş medeniyet seviyesine erişmek için olanca gayreti gösterdiğini, kemerleri sıkıp cebri yürüyüşe kalktığını ve birçok sahalarda aradaki açığı kapamak üzere olduğunu iddia eden bir idare için çok gülünç bir rakamdır.

Kurbanoğlunun da bildiği gibi, medeni memleketlerde bin kişiye bir hekimin düşmesi standart rakam olarak kabul edilir. Memleketimizde 2.051 kişiye bir hekim düştüğüne göre, demek ki biz, bu standart rakamdan aşağı yukarı iki misli gerideyiz. Halbuki birçok memleket, doktor oranı bakımından bizden bir hayli ileridedir. Hattâ bu memleketlerden bazıları standart orana erişmiş ve onu geride bırakmışlardır. Meselâ Yunanistanda 833 kişiye, Sovyetler Birliğinde 400 kişiye, Avusturya ve İngilterede ise 600 . 700 kişiye bir

1950'den beri tamamlanamayan Ankara Tıp Fakültesi binası

Bu memlekete şeker kadar doktor da lâzım!

doktor düşmektedir. İsveçte ise bu oran 1.428 e 1'dir. Fakat sağlık teşkilâtının mükemmelliği ve hastahanelerinde çok modern âletlerin kullanılması sayesinde bu memleket, doktor ihtiyacını en aşağı seviyeye düşürebilmiştir. Buna rağmen İsveç Hükümeti, doktor adedini standart orana yetiştirmek için âzami gayretini sarfetmektedir. Amerikada ise hekim artışı çoğalan nüfusun gerisinde bulunduğu için bu memleket dışardan hekim temin etmek mecburiyetinde kalmıştır. Bugün A. B. D. de muhtelif milletlere mensup 6.700 doktor çalışmaktadır. Komşu memleketlerde ise hekim adedi standart orana yetişmiş durumdadır.

Türkiyenin bu geniş açığı kapaması içip ne kadar doktora ihtiyacı vardır? Memleketimiz bu açığı mevcut Tıp Fakültelerinden mezun olan hekimlerle karşılıyabilir mi?

Memleketimizdeki 8.470 doktor sayısını değişmez olarak kabul etmek, -yani bu doktorlar çağdaş seviyeye erişinceye kadar dişlerini sıkıp ihtiyarlamasa, meslekten ayrılmasa ve ölmeseler, nüfusumuzda biz standart orana ulaşıncaya kadar 25 milyon da değişmeden dursa,- Türkiye aradaki farkı acaba kaç senede kapayabilirdi?

Bugünkü nüfusumuza göre 1.000 kişiye *1* doktorun düşebilmesi için memleketimizde 25.000 doktorun bulunması gerekir. Halen çalışmakta olan doktorlar bu rakamın dışında tutulursa, standarda erişmek için 16.530 doktora ihtiyacımız var demektir. Şimdi bu ihtiyacı karşılayabilecek yegâne kaynak olan tıp fakültelerinin durumuna bir göz atalım:

İstanbul Tıp Fakültesi 1951 senesine kadar yılda 600 - 800 Ankara ise 300 talebe alırdı. 1951 senesinde talebe adedinin çokluğundan dolayı öğretimin tam yapılamadığı iddiası ile memleketin, doktora olan ihtiyacı gözden ırak tutularak mevcut fakülteleri genişletmek yerine -nedendir bilinemez- bu okulların aldığı talebe sayısını yarıya indirmek yolu tercih edildi.

Bu gün İstanbul Tıp Fakültesi senede 300, Ankara 150, İzmir Tıp Fakültesi ise 50 talebe almaktadır. -Bu fakülte ancak 1962 senesinde ilk mezunlarım verecektir-. İstanbul, İzmir ve Ankara tıp fakültelerine giren talebelerin hepsinin mezun olması durumunda dahi, her sene ancak 500 doktor bu üzücü açığı kapamak için meslektaşlarının saflarına katılabilecektir. Buna göre, üç tıp fakültesinin Türkiyeyi standart orana yetiştirecek olan 16500 doktoru mezun edebilmesi için en az 33 yıl geçecektir.

Demek ki yeni bir kararla, 8.470 tabibin sabit kalması ve nüfusun çoğalmaması meselesi halledilmeğe kalkışılsa dahi, çağdaş seviyeye ancak 33 senede ulaşabiliriz. Bu, dev adımlarla ilerlediği iddiasında olan bir idare için hayli uzun mesafedir.

Şimdi duruma diğer bir açıdan bakalım. Türkiyede, çocuk ölümünün çok yüksek olmasına rağmen, -B. M. Çocuk Fonu Müdürü Maurice Pate Türkiyedeki çocuk ölümünün, Avrupanın harb yıllarındaki ile başa baş olduğunu söylemiştir.- nüsuf süratle artmaktadır. Bu artış senede 1.000.000'dur. Fakültelerimizin verebildiği en fazla doktor adedini 500 olarak hesaplamıştık. Mezun olan doktor adedini artan nüfusa oranlarsak 2.000 kişiye 1 doktor düştüğünü görürüz. Şu halde yetişen doktor adedi, değil memleketin ih-

tiyacını, çoğalan nüfusun dahî ihtiyacını karşılamaktan çok uzaktır. 1,000 kişiye 1 doktor hesaplarsak sadece artan nüfusun ihtiyacını karşılamak için her sene bir misli doktorun daha mezun edilmesi gerekir. Aksi halde doktor adedi çoğalış temposunun çok gerisinde kalacak, aradaki uçurum aşılamaz hale gelecektir.

Artış bu tempoyu muhafaza edecek olursa 10 sene sonra memleketimizin nüfusu 35 milyon olacaktır. Bu nüfusun sıhhi ihtiyacım karşılamak içinse 35.000 doktorun iş başında olması lâzımdır. 10 sene zarfında 8.470 eskiye 26.530 yeni doktor eklenmelidir ki, memleketimiz standart duruma erişebilsin. Şu halde Tıp Fakültelerimizin senede 2.653 doktor yetiştirmesi gereklidir. Bizimi fakültelerimizse, -o da hayali ve tatlı bir tahminle- senede ancak 500 mezun verebilir. Açıkça görülüyor ki, kısa zamanda aradaki mesafeyi kapıyabilmemiz için her yıl yukarıdaki 500'e ilâveten 2.203 doktor daha yetiştirmeliyiz. Memleketin ve onun artan nüfusunun doktor ihtiyacım karşılıyacak olan bu 2.203 mezunu nasıl temin edebiliriz? 1951 senesinde Tıp Fakültelerimizin aldığı öğrenci adedi öğretimin daha düzenli olabilmesi düşüncesi ile yarıya indirilmişti. Öğretim düzenini bozacağı kabul edildiğine göre bu fakültelerin öğrenci adetlerinin arttırılması düşünülemez. Şu halde meseleyi halledebilmek için yeni tıp fakültelerinin açılmasından başka çare kalmıyor demektir. İstanbul Üniversitesi senede ancak 300 talebe alabilir, varlığına ihtiyaç duyulan 2.203 tıp, talebesini okutabilmek için İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi gibi daha yedi tane yeni fakültenin açılması lâzımdır.

Yukarıdaki hesaplar yapılırken 8.470 doktor adedi değişmez olarak kabul edilmiştir. Bu müddet zarfında ölen veya ihtiyarlayıp çalışamaz duruma düşen, bunlardan daha önemlisi mevcut doktor adedini dahi fazla bularak -memlekette doktor. fazlalığının değil acıklı bir yokluğun olduğu açıktır.- doktorluğun geçinmek için elverişsiz bir meslek olduğunu söyleyip diğer sahalara geçenleri ve yeni bir ihracat metaı olarak dışarıya yolladığımız doktorları bu sabit rakamdan çıkarmak icabeder. Bu durumda, yedi fakültenin açılması dahi ihtiyacı karşılıyamıyacaktır.

Bugün İstanbul Tıp Fakültesi ayarında bir fakülteyi ve tesislerini 100 milyon liraya kurmak imkânsızdır. Demek ki bu acil ihtiyacımızı karşılamak için daha çok yüksek miktarları göze almak lâzımdır. Bunu yapmak ise, hiçbir zaman israf ve gösteriş sayılmaz. Zira peşinen kabul edilmelidir ki bir memleketin mamur şehirleri ve yeni yolları, üzerlerinde sıhhatli insanlar kaynaşıp gülüşmedikçe hiçbir mana ifade etmez bir beton ve bina yığınından ibaret kalır.

M U S İ K İ

Orkestralar

Genç orkestra

Bugünlerde bir genç orkestra Avrupayı kasıp kavuruyor. 18 ile 22 yaş„ arasındaki gençlerden meydana gelmiş olan bu topluluk, profesyonel bir senfoni orkestrası değil, New York'un Juilliard Konservatuarının öğrenci orkestrasıdır. Fakat icra başarısı o derece büyüktür ki Amerikan Dışişleri Bakanlığı bu topluluğu, Philadelphia orkestrası gibi ünlü bir teşekkülün yanında Amerikan musiki kültürünü temsil etmek üzere, Brüksel Panayırına göndermekte bir mahzur görmemektedir.

Nitekim, bu genç orkestrayı dinliyenler, icra mükemmeliyetinin, Philadelphia, Boston, New York Filarmoni gibi en üst derecedeki senfoni teşekküllerinden aşağı kalmadığı, hatta gençlikten doğan bir heyecan ve canlılık bakımından, onları aştığım kabul etmektedirler. Juilliard Orkestrası birkaç hafta önce, Londranın Royal Festival Hall'undaki ilk konserini verdiği zaman İngiliz tenkitçileri hayretler içinde kalmışlardı. Bu ara Daily Telegraph gazetesinin tenkitçisi, bu öğrenci topluluğunun, İngilterenin en ileri gelen orkestralarıyla başa çıkabileceğini söylemiş, İngiliz orkestralarında da aynı derecede iyi çalgıcılar olduğu halde bu derecede kusursuz bit icra sağlanamadığı için hayıflanmış ve bunun sebebini, Juilliard Konservatuarında tatbik edilen eğitim metodlarının sağlamlığında aramıştı.

Geçen hafta Juilliard Orkestrasının, Brüksel Panayırının büyük Auditorium'unda verdiği konser de aynı derecede büyük bir başarı kazandı. Konser bittiği zaman, bir türlü dinmiyen alkışları karşılamak için orkestra, Stravinski'nin "Ateş Kuşu" süitinden iki parça çaldı. Öyle anlaşılıyordu ki Brüksele, musiki alanında çok kuvvetli elemanlarla giden Amerika, Juilliard Orkestrasını temsilciler arasına dahil etmekle rakipsiz denebilecek bir senfoni topluluğunu dünyaya sunmuştu.

Bu genç orkestranın olağanüstü başarısı, bir yandan şefi Jean Morel'in değerine, bir yandan da Juilliard Konservatuarında tatbik edilen ileri eğitim metodlarına dayanmaktadır. Ancak en kaabiliyetli gençleri kabul eden bu konservatuar, Amerika ve Avrupanın en iyi öğretmenlerinden meydana gelmiş öğretim kadrosu ve musiki sanatının gelişimini yakından takip eden metodları sayesinde, öğrencilerini, en birinci sınıf musikişinaslar haline gelmiş olarak meslek hayatına atılacak şekilde yetiştirmektedir. Nasıl ki Ankara Devlet Konservatuarının -namevcut diyebileceğimiz öğrenci orkestrası- bu müessesenin eğitim seviyesi hakkında iyi bir fikir veriyorsa, Juilliard orkestrası da, dünyanın bu en ileri konservatuarının ne seviyede musikişinaslar yetiştirdiği hususunda belirli bir kanaat edinilmesini sağlamaktadır.

Juilliard orkestrası prova yapıyor
Profesyonellerle başa çıkabiliyorlar

Türk musikiseverleri, önümüzdeki Eylül ayında, bu konservatuara bağlı bir **başka** topluluğu tanımak fırsatını bulacakladır. **Belli** başlı tenkitçilerce, dünyanın en üstün oda musikisi topluluklarından biri olduğu kabul **edilen** -öğrencilerden değil, fakat bu konservatuarın profesörlerinden meydana gelmiş- Juilliard Yaylı Sazlar Kuarteti, 17 ile 23 Eylül arasında memleketimize gelip konserler verecektir.

Festivaller

Osaka ve Porto Rico

Japonyanın Osaka şehrinde **yapılan** ilk musiki festivaline, kalburüstü sanatçılarıyla, yedi millet iştirak etti. Amerika. Metropolitan operası tenoru Jan Peerce'i ve New York City Ballet'yi gönderdi. Rusya, Aleksander Gauk'un idare ettiği Leningrad filarmoni Orkestrasıyla ve çellist Rostropoviç'le iştirak etti. İngiltereyi Amadeus Yaylı Sazlar Kuarteti ve piyanist Benno Moisiewitsch temsil etti. Avusturya, Salzburg Kukla Operasıyla, İspanya çellist Gaspar Cassado'yla, Belçika duo - **piyanistler** Reding ile Piette'le ve **genç** orkestra şefi Edouard van Re**morteel** ile Osaka festivaline katıldılar.

Festivalde yedinci millet Japonyaydı. Kansai Senfoni Orkestrasıyla, bir piyanist ve bir de viyolonistle **festivale** dahil olan Japonlar, Batı musikisi çalmaktaki ustalıklarını gösterdiler. Gayri resmî olmakla beraber Kızıl Çin de festivale temsilci göndermişti. Bu memleketin geleneksel musikisini çalan Çin musikişinasları, tarihe karışmış çalgılar üstünde hünerlerini ortaya koydular. Kızıl Çin festivale ayrıca bir de modern bale trupuyla katılıyordu. Fakat bu trupun üslûbuna, Rus tesiri hakimdi.

Festivalde en büyük ilgiyi Leningrad Filarmoni Orkestrasıyla, tenor Jan Peerce gördüler. Her programında bir Çaykovski eseri sunan Leningrad orkestrası, bilhassa yaylı sazlarının mükemmelliğiyle takdir kazandı. Mamafih bu orkestranın diğer çalgı grubları, yaylı sazları ayarın da değildi. New York City Ballet'nin kesin, hızlı, canlı, serbest icrası da büyük takdir, topladı. Ne var ki Japon halkı balede Rus üslûbunu tercih ediyordu. Bunun sebebi de Japonların kendi geleneksel danslarındaki ağır temponun ve stilize hareketlerin, Rus üslûbuna yakın olmasıydı.

Casals gene sahnede

Porto Rico resmi makamları tarafından tertiplenen ve ünlü çellist Pablo Casals'in ismini taşıyan ikinci büyük musiki festivali, dünyanın sayılı musikişinaslarından birçoğunu, bu Batı Hint adasına çekti. **Bundan** başka, festival münasebetiyle kurulan senfoni orkestrasının, bundan sonra devamlı olarak faaliyet göstermesi ve adanın artık kendine ait bir orkestraya sahip olması ümitleri kuvvetlendi.

Pablo Casals
Yaşı yetmiş de olsa...

Festivali, Casals'ın yakın dostu Amerikalı kemancı Alexander Schneider idare ediyordu. Festivale katılan 58 musikişinası o seçmiş, orkestrayı o kurmuştu. Schneider'in pervasız şahsiyetinin festivali fiyaskoya sürükliyeceği sanıldıysa da korkulan başa gelmedi. Yeni kurulmuş bir senfoni orkestrasının, güç senfonik eserleri, az sayıda provayla çalabileceğine pek de ihtimal verilmemesi, korkuların kaynağıydı. Bununla beraber icralar, bir Boston Senfoni Orkestrasıyla kıyaslanamazsa bile, çok kere iyiydi.

Casals, Beethoven'in beş tane viyolonsel sonatının hepsini çaldı. Her bir sonatta kendisine, festivale katılan piyanistlerden biri refakat etti: Rudolf Serkin, Mieczyslaw Horszowski, Eugene Istomin ve Jesus Maria Sonroma. Geçen yıl geçirdiği kalb rahatsızlığından beri ilk defa olarak sahneye çıkan Casals bulanık ve zayıf bir tonla, gevşemiş bir teknikle çalıyordu. İcrası birinci sınıf olmaktan çok uzaktı. Ama, ihtiyar adamın hâlâ çalabildiğini göstermesi bakımından bu konserler ilgi çekiciydi. Bununla beraber, festival ilerledikçe, Casals'ın çalışının eski kalitesini ve gençliğini bulduğu memnuniyetle görüldü.

Casals, çello konserlerinden başka, soprano Victoria de los Angeles'in verdiği bir lied resitalinde piyano da çaldı. Casals'ın Alman üslûbuna olan hâkimiyeti bu resitali, festivalin önemli olaylarından piri haline getirdi.

Plâklar

Yeni **devir**

Uzun çalan 88 devirli plâkların onuncu yıldönümünde, daha da uzun çalan 16 devirli plâklar yavaş yavaş yayılmıya başlıyor. Fonograf imalâtçılarının hemen hemen hepsi artık plâk çevirme makinelerine, 78, 45 ve 33 devirlerin yanına bir de 16 devir eklediler.

Bir müddettir, 16 devirli plâklar yalnız konuşmalar için -yani "konuşan kitap" adı verilen plâklar için- kullanılıyordu. Bilinir ki bir plâğın dönüş hızı yavaşladıkça verdiği sesin aslına sadakati azalır. Bu sadakatsizlik, konuşmadan çok, musikide kendini belli eder. Başlangıçta, 88 devirli plâkların sadakati, 78 devirliler gibi değildi. Fakat ses kaydetme usullerinde son on yıl içindeki büyük ilerlemeler, 88 devirli plâklardaki ses sadakatinin, 78'leri kat kat aşmasını sağladı. Önceleri "high fidelity" bakımından bir fiyasko sayılan 16 devirli plaklar da şimdi, 33 yahut daha hızlı devirlilerle boy ölçüşebilecek kalitede, musikide yer almıya başladı. Beş ay kadar önce, iki Amerikan firması, Vox ile Prestige, üstünde musiki bulunan ilk 16 devirli plâkları yayınladılar. İhtiva ettiği musikinin uzunluğu bakımından, 16 devirli bir plâk, iki tane 33 devirli plâğa muadildir. Satış fiyatları da 33 devirlilerin aşağı yukarı iki mislidir. İki kumpanyanın da yeni yavaş devirli plâklarında kullandıkları musiki, bundan önce 33 devir üstünde yayınlamış oldukları kayıtlardır. İki kumpanya arasında yapılan bir kıyaslamada, Prestige'in plâklarının daha üstün olduğu görülmektedir. Bunun başlıca sebebi Prestige'in, Amerikada manyetik şerit üstüne kaydedilmiş parçaları kullanmış olmasıdır. Oysa Vox'un kullandığı kayıtlar, Orta Avrupada yapılmıştır ki bunların kalitesi nisbeten daha düşüktür. Manyetik şerit üstündeki ana kayıtta en ufak bir bozukluk, 16 devir gibi, teknik yanlışlıkları büyülterek veren, bilhassa tiz frekansları bozan bir dönüş hızında daha da belirti olarak duyulmaktadır.

16 devir gibi yavaş bir dönüşte, plâk çevirici motorunun istikrarsızlığı bilhassa belli olacağından ve dönüş intizamsızlıkları musikiye tesir edeceğinden, hele uzun notalarda sallanmalar yapacağından, en üstün kalitede plâk çeviricilerin tercih edilmesi gerekmektedir. Nitekim yeni devirli plâkların zarflarında, 16 devir kullanılacağı zaman, makinanın birkaç dakika boş olarak işletilmesi, böylece motorun ısıtılması tavsiye olunmaktadır.

S İ N E M A

Filmler

Neler seyredeceğiz

Dünya stüdyolarının bu yıl takdim edecekleri yeni kordelâlardan mühim bir kısmını bu sezon sinemalarımızda seyretmemiz ihtimâl dahilindedir.

Son zamanlarda sinema dünyasında dev adımlarla ilerlemekte olan Cenubi Amerika filmciliğinin payitahtı Meksika, yeni sezon için birçok kordelâ hazırlamaktadır. Bunların arasında şu isimler ilk mevkileri işgal ediyorlar:

"Miercoles de Ceniras - Çarşamba Külleri": Maria Felix ile Rodolfo Rouda oynuyorlar.

"Los Salvajes - Vahşiler": Pedro Armendariz ile Mary Esquivel oynuyorlar.

"Adem ile Havva": Christiane Martel ve Carlos Baene oynuyorlar.

Fransız filmciliği ise bu sezon eski ve yeni şöhretlere bir takım büyük kordelâlar hazırlatmaktadır. İşte bu kordelâlardan da birkaçı:

"Yolsuzluk ve Gece": Başrollerde Jean Gabin, Danielle Darrieux ve Nadja Tiller oynuyor.

"Dişi Kedi": Başrollerde Françoise Arnoul, Bernard Blier ve Kurt Meisi bulunuyorlar.

"Tabarin": Bu müzikal filmin başrollerinde Sylvia Lopez, Soma Ziemann ve Annie Cordy'den başka Amerikan filmlerinin eski tanınmış komediyenlerinden Misha Auer de oynamaktadır.

Bunlardan başka Fransızların meşhur "B. B." si Brigitte Bardot da bu sezonda iki yeni filmde görülecektir. Bunlardan birincisi, kendisini meşhur eden eski kocası rejisör Roger Vadim'in idaresinde . Stephen Boyd ve Alida Valli ile beraber çevirdiği "Ayışığı Kuyumcuları". Diğeri ise "La Femme et le Pantin - Kadın ve Kukla" dır. Brigitte Bardot bu filmde meşhur Zambra dansı ile şimdiden büyük şöhret yapmıştır. "B. B." ye beyaz perdede 10 dakika devam eden bu dansında Folies Bergere'in 1 numaralı dansörü Roger Stefani ile -Türkiyeli şarkıcı. Dario Moreno refakat etmektedir.

Fransada yılın en başarılı aktörü olarak "Zafer Heykeli" ile taltif edilen Jean Gabin'in de bu sezon üç filmi birden piyasaya çıkacaktır. Bunların arasında kimbilir kaçıncı defa filme alınan, Victor Hugo'nun meşhur romanı "Sefiller" de yer almaktadır.

İtalyanların tanınmış kadın yıldızı Rosanna Podesta, Meksika ve Amerikada çevirdiği filmlerden sonra, şimdi de Fransız beyaz perdesinde görünecek. Rosanna "La Bigorne" filminde 1750 yılında korsanların baskınına uğrayan bir Hind Okyanusu adasındaki yerli bir kız rolünü canlandırmaktadır. Güzel İtalyan yıldızına bu kordelâda François Lefebvre refakat etmektedir.

Cine Citta da bu sene sezona, hayli kabarık bir film yekûnu ile girmektedir. Avrupanın Hollywood'u bu sene de yeni bir "İtalyan Bombası" lanse ediyor. Sylva Koscina adındaki bu güzel kız bu yıl içinde tam 8 filmin baş kadın yıldızı olarak karşımıza çıkacak. Güzel Sylva'nın bu filmleri şunlardır:

"La Gerusalemme Liberata - Hür Kudüs": Tarihi bir film. Rik Battaglia ve Gianna Maria Canale ile birlikte oynuyor.

"Femmine Tre Volte - Üç Kerre Kadın": German Cobos ile birlikte.

"Le Fatiche di Ercole - Herkül'ün İşleri": Tarihi bir film. Steve Revves ve Gianna Maria Canale ile

Sylva Koscina
Yeni bomba

birlikte.

"Guendalina": Hafif bir komedi. Jacqueline Sassard ve Raf Vallone ile birlikle oynuyor.

"I Fıdanzati della Morte - Ölümle Nişanlılar": Otomobil yarışçılarına ait bir film. Rik Battaglia ve Margit Nunke ile birlikte.

"La Nonna Sabella - Sasella Nine": Komedi. Tina Pica, Peppino de Filippo ve Renato Salvatori ile birlikte.

"Ladro Lui, Ladra Lei - O Hırsız, Öteki Hırsız": Komedi. Alberto Sordi ile birlikte oynuyor.

"Giovani Mariti - Genç Evliler": Antonio Cifariello, Isabella Corey. Antonella Lualdi ve Raf Mattioli ile birlikte oynuyor.

Sylva Koscina'nın bu filmleri ile memleketimizde de alâka ve kalabalık bir hayran grubu toplaması beklenebilir.

Hollywood da yeni yıla hazırlanmış bulunmaktadır. Bunların başında, bu yıl memleketimizde seyretmemiz kuvvetle muhtemel bulunan "Silâhlara Veda" yer almaktadır. Meşhur romancı Ernest Hemmingway'in ayni ismi taşıyan romanından alınan bu filmde Amerikan, İtalyan ve Fransız filmciliğinin birçok tanınmış aktörleri oynamaktadırlar. David O' Selznick'in prodüktörlüğü ve Vidor'un rejisörlüğünde renkli ve sinemaskop olarak filme alınan "Silâhlara Veda" da baş rolleri şu tanınmış yıldızlar oynamaktalar; Jennifer Jones, Vittorio de Sicca, Rock Hudson, Alberto Sordi, Kurt Kaszar ve Victor Francen.

Bu filmin mükemmelliği üzerinde, tanınmış bir çok sinema kritiği ittifakla durmaktadır.

"Silâhlara Veda"da Alberto Sordi - **Sicca** - Rock **Hudson"**
Çok bilen çok yanılır ama.

S P O R

Futbol

Ufak meseleler dururken...

Copenhag hava alanında, bir Danimarkalı gazeteci, Türk meslekdaşına şöyle diyordu: "Dünya futboluna bu kadar alâka duyduktan sonra, Türk millî futbol ekibinin nasıl olup ta Dünya Kupasına katılmadığını izah etmek pek güç. Sanırım az bir zaman evvel Hollandayı kendi sahasında yendiniz, sonra da İsveçe gidecek yerde memleketinize döndünüz. Bakalım bu durumu bana nasıl izah edeceksiniz?.." Doğrusu aranırsa, Türk gazetecisinin, Avrupanın en medeni ülkesinde aynı işi yapan bir Danimarkalıya söyleyecekleri son derece afaki şeylerdi. Türk gazetecisinin, Avrupalı meslekdaşına tahsisatsızlık, Orta Doğudaki siyasi hâdiseler veya döviz kıtlığından bahsetmesi Danimarkalı meslekdaşına anlaşılmaz meseleler gibi görünecek ve gene aynı Danimarkalı, Türk millî futbol ekibinin Dünya Kupasına katılmaması ile bu problemler arasında bir bağıntı kuramayacaktı. Nitekim Türk gazetecisi bütün bunları bildiği için çaresizlik içinde, bazı, teknik hususlardan bahis açtı, Türk milli ekibinin çalışmakta olduğunu, bir veya iki yıl sonra Avrupada, eskisi gibi "Eh.. Şarklı bir takım..." değil, modern futbolu oynayabilen bir takım olarak anılacağını anlattı. Danimarkalı böyle bir cevapla tatmin olurdu ve öyle oldu, bu sevimli insan milli futbol takımımıza iyi şanslar dileyerek Türk gazetecisinden, yapılan çalışmaları kendisine bildirmesini istedi...

Durum üzüntü vericidir. Türk gazetecisi söylediklerine kendi de inanmamıştır.

Dünya Kupası sırasında cereyan eden bazı hâdiseler de cidden ibretle üzerinde durulacak mahiyettedir. Kupanın galibi Brezilya milli takımı antrenörü Faola, basın mensuplarının sorduğu bir suali "1962 Dünya Kupası için yeni hiçbir çalışma yapmayacağız. Çünkü bu çalışmamızı kesmek niyetinde değiliz..." şeklinde cevaplandırmıştır. Bu konuşmanın yapıldığı günlerde, bir İstanbul gazetesi ise Şöyle yazıyordu: "Türk Millî Futbol Takımı Dünya Kupasına katılsaydı, ilk sekiz derecenin 1" Cine girerdi..." Dünya Kupası maçlarını seyretmiş bir insan değil, bu iddiaya kargalar bile güler. Türk milli futbol takımının bu günkü durumuyla, 1958 Dünya Kupası maçlarının hangi grubuna girerse girsin, ikinci tura atlamasına imkân yoktu. Bu bir hakikattir. Artık bîr ilim halini alan Dünya Futbolunda "Ah, bir rastlatırsak.." veya "Berlin maçımızı, Romadaki oyunumuzu bir oynarsak..." şeklinde şansa, tesadüfe yer yoktur. Futbol artık şartlarla dolu bir spor değildir. Dünya milletleri, uzun çalışmalardan sonra hazırlanan futbol takımlarının, yabancı saha, iklim veya değişik tipler karşısında uğradıkları kazaları bile bertaraf etmişlerdir, Futbol kurmayları arı gibi çalışmakta ve bu oyun için müspet formüller dahilinde ilerlemeyi garantilemektedirler. Bunun son Dünya Kupası maçlarındaki örnekleri çoktur. Brezilya beş defans, üç haf, dört forvetle oynayarak on bir kişilik ekibini, bu onbir kişi çerçevesinde on ikiye çıkartmanın yolunu bulmuştur. Almanya, daima iki açık oyuncusuna gol yaptırmanın kolaylıklarını keşfederek haflarını bu düşüncenin icap ettirdiği şekilde hazırlamış, bazı ekipler fiziki kondisyon, bazıları "diğerlerinden süratli" parolaları üzerinde inanılmayacak ilmi etütlere girişmişlerdir.

Memleketimizde ise futbol, hâlâ bir mahalle oyunu hüviyetinde, bir hercümerç içinde, istikameti tâyin edilmemiş durumdadır. İdari karışıklıkların kulüp bünyelerindeki yıpratıcı tesirleri, post kavgalarının uyandırdığı bencillik duygusu bu sporun ilerlemesini ciddî olarak sekteye uğratmaktadır.

Copenhag'da ecnebi bir meslekdaşına millî haysiyet adına hakikati söyleyemeyen gazeteci, yurduna döner dönmez spor sayfalarına, futbol makalelerine koşmuş, futbolun devleri arasından gelen bir basın mensubu olarak uğrayacağı en büyük şaşkınlıkla karşı karşıya kalmıştır. Gördükleri şunlardır: İstanbul, kulüp değiştirmesi bir yılan hikâyesine dönen iki futbolcunun hareketleri, yapılacak pek çok mühim işi bırakarak mecburen bu gibi ihtilâfları halle çalışan Federasyon ve teşkilât böyle lüzumsuz ve zararlı meselelerle meşguldür. Kulüpler durup dinlenmeden "Tarihi Kongreler" yapmakta, sonra bunları tekrar bozup yeni baştan yapmaktadır. Artık tamamen toprak halini alan stadlar sinsice sakladıkları çamur deryasıyla kış muharebelerini beklemekte, çenesi kırılan bir futbolcu kulübünün alâkasızlığından gazete sütunlarında yana yakıla bahsetmektedir. Bütün bunlar bizim için üzerinde durulacak, meşgul olunacak problemlerdir. Ancak Dünya milletleri çoktan bu küçük işleri bir tarafa itmişler, tamamen halletmişlerdir. Artık bu memleketlerde bizimkilere benzeyen hâdiseler, olmayacak işler sayılmakta, kazara olursa spor âlemleri yerinden oynamaktadır. Onlarda teşkilât, memleket futbolunun ilerlemesi için ilmî çalışmalar yapacak kadar bu hâdiselerden uzaktır. Halbuki bizim Federasyonumuz veya idare kademelerimizin ihtilâflara, gayri kanuni hallere el koymaktan futbolla, sahalarla, nizamnamelerle uğraşacak vakti yoktur. Bu durumda futbolumuz tabii ki, kontroldan uzak, mektep hüviyeti dışında; futbolcumuz dilediği gibi harekette serbest, istediği mukaveleyi istediği şartlarla akte haklı; hakemimiz dünyada olanlardan habersiz, sahalarımız toprak ve çamur olur. Üzüntü kaynağı budur ve milli takımımızın Dünya Kupasında derece almasına işte bunun için imkân yoktur.

Milli takım bir maçtan önce

Lâfla peynir gemisi yürümez!

KOMİLİ

BANYO SABUNLARI

- EMSALSİZDİR
- CAZİBE VE GÜZELLİĞİNİZİ ARTTIRIR
- HUSUSİ KOKULU BOL KÖPÜKLÜ
- KURUDUR. BANYODA KATİYEN YUMUŞAMAZ

NECMİ KOMİLİ Tel. : 27 31 18

